ONTDEKKING
VAN 't GEVAAR
'T WELK DE
GEREFORMEERDE
IN
NGELAND
is boven 't hooft hangende.

Na de Copy van Schotland,

By JAMES WARNER, 1687.

ONTDEKKING

VAN 't GEVAAR

'T WELK DE

GEREFORMEERDE

IN

ENGELAND

is boven 't hoofd hangende.

BRITISH MUSEUM

Na de Copy van Schiedam.

By JAMES WARNER, 1687.

Ontdekking van 't Gevaar
TWEEDE
GEREFORMEERDE IN ENGELAND
is boven 't hooft hangende.

DIe niet en weten, hoe veelvoudich en menigerley der *Papisten* ondernemingen sijn, om alle pogingen tot voortsetting van een *Reformatie* te beletten, en deselve, daarse plaats gegrepen en de overhand gekregen heeft, te verstooren en omver te werpen, sijn groote vreemdelingen ontrent 't gene in de Wereld omgaat: Want behalven de ontallicke moorderyen en executien door 't middel van de *inquisitie* te werk gestelt, om de *Gereformeerde Religie* in haar opkomst en geboorte te smooren en te verbreken, en desselfs voortgang en vast-stelling in *Spanjen*, *Italien*, en veele andere Landen voor te komen, so heeft deselve in geen *Koninkrijk* of *Staat* so ver de overhand gehad, datse algemeenlik aangenomen en door de Wetten bevestight is, of 't is geschiet door vreemde en wonderlicke middelen, haar door de woede en boosheid der *Kerke van Romen* aangedaan. De vervolgingen, welke de *eerste Christenen* door kracht van de *Edicten* en bevelen der *Heydense Keysers* moesten uytstaan, waren niet bloedtger noch wreeder, als 't gene door de *Wetten* en *Ordonantien* van *Paapse Vorsten* die, welke de ketteryen, superstitien en bygeloovicheden tegen gesproken, en haar van de gemeenschap der *Pausselicke Kerke* onttrocken hebben, aangedaan is. Ook sijn de *Martelaars*, die om het getuychenis van *Jesus* tegen het *Heydendom* geleden hebben niet meer, noch wegen haar kloekmoedicheyd, rechtveerdicheyd en Godsalicheyd aansienlicker en meer te achten geweest; als die, welke gedoot sijn om geen andere reden, dan datse de *Christelicke Religie* tot de eenvoudicheyd en suyverheyd van haar Godlicke en eerste *instelling* poochden te herstellen, en te suyveren van de verdorventheden, met welke deselve in 't algemeen, wat de Leer, Gods-dienst, en discipline aangaat, besmet was. Hoe sijn niet alle Na-

tien in *Europa* bevochticht met het bloed der Heyligen door de Barbarischte woede der *Paapse Regenten*, sijnde gaande gemaakt en aangestookt door de *Roomse Bisschoppen* en *Geestelikheyd*, om haar te stijven in haar wereldlicke grootheyd, en in haar Tyranny over de conscientien der menschen, en om de wereld te houden in slaverny onder de onwetentheyd, dwalingen, bygeloovicheyd en afgoderye, van welke het Christendom na en tot den regel des Evangeliums herstelt sijnde, het menschelik geslacht soude verlost, en als een krachtich middel deselve om ver geworpen, verdreven en verstoort hebben? Die van de *Roomse Gemeenschap*, hebbende de Christelicke Religie in haar geloof, godsdienst en discipliin op een vreemde wijse verdorven, en van 't genot deselve in de Leere en Instettingen des *Salichmakers* en sijner *Apostelen* eertijds was, wonderbaarlik verandert, vonden geen ander middel, om haar dwalingen en verdorventheden staande te houden, en haar selven verder van dat Gebied, welk sy haar over de Conscientien hadden aangematicht, en van 't genot van die rijkdom en wereldlicke grootheyd, aan welke sy by gelegentheyd van de onwetentheyd, bygeloovicheyd, dertelheyd en godloosheyd des volks haar hadden overgegeven, te verzekeren, als alle die dat derfden ontdecken of haar daar tegen stellen tot het vyer en swaard, of tot sulke elenden, die arger, als de doot in sijn argste gedaante waren, te veroordeelen, en over te geven. Ook hebbense, om te beter den aanwas der *Gereformeerde Religie* te stuyten, ja die geheel uyt te roejen, niet nagelaten de treken en listen van *Julianus*, of de verwoedheyd en 't geweld van *Galerius* en *Diocletianus* in 't werk te stellen. Die de loosheyd en het woeden, welk sedert *hondert en seventich* Jaren tegen de *Protestanten* gebruykt en uytgevoert is, niet gemerkt heeft, moet seer weynich in de Historien bedreven sijn, en op 't beleyd der saken in de wereld, en de handelingen in Kerken en Politien, die by sijn eygen levens-tijd voorgevallen sijn, maar als een vreemdeling gesien hebben. En hoewel de *Papisten* niet raadsaam oordeelen, haar *grond-regels* tot bescherming van de *Catholijcke Religie*, en bekeering der *Ketteren* ten allen tijden en op alle plaatsen in 't werk te stellen, echter sijn eenige harer Schrijvers so openhertigh, datse ons de reden daar van seggen, en deselve niet verbieden om de grond-regels van het *Christendom*, of van de *Natuur*, maar uyt *Politie*, *insicht van Staat*, en *vreese*; dat niet door het afsnijden van de keel van een der onsen twee van de hare in perijkel

gestelt

geſtelt mogen worden. 't Sy hoe 't ſy, ſy hebben ſorg gedragen, dat ſedert het begin der *reformatie* geen *twintich Jaren* aan malkanderen verloopen ſijn, of ſy hebben ons in de een of de ander plaats nieuwe bewyſen van de *Paapſe Liefde*, en de *Roomſe* methode om den waſdom van Ketteryen, 't ſy door Maſſacres of Moorderyen, 't ſy door Oorlogen of Vervolgingen, die dan op geen andere reden of aanleyding, als alleenlik van onſe *Religie*, en om dat wy in de ſaken Gods niet konnen gelooven en practiſeeren, gelijk ſy doen, te beletten, uytgelevert. En onlangs groote voordeelen gekregen hebbende, om haar boosheyd tegens ons met meerder ſtouticheyd en doordringentheyd voort te ſetten als wel ten anderen tyden; en dat niet alleen door een vreemde t' ſamenwering van *Princen*, die in de *Paapſe* Gemeenſchap ſijn, en met hare Superſtitien en Afgoderyen meer vergifticht ſijn, of minder wysheyd, goedertierentheyd en menſchelikheyd hebben, als ſommige harer Voorſaten, die nochtans van deſelve Genootſchap waren, maar ook door een *Prins* verkregen te hebben, die, om tot een throon, of welken te vooren eenigen tijd ſulke, die *Romen* tot een ſchrik, de *Gereformeerde Religie* tot een beſcherming, en de onderdrukte *Proteſtanten* tot een Heylichdom en ſchuyl-plaats verſtrekten, plegen te ſitten, bevordert te worden, hemſelven geheelik aan haar, en onder het ingewickeld beſtier harer Prieſteren overgegeven heeft; Soo hebben ſy moed gegrepen, om nieuwe en ongehoorde vervolgingen in verſcheyden plaatſen, tegen de beſte, getrouwſte en voordeelichſte harer Onderſaten, (om geen ander beſchulding of voorwendſel, als om datſe met het geloof van *Trenten* niet over een quamen, en haar aan de drie-dubbelde Croon weygerden te onderwerpen) te verwecken; en leven in 't vertrouwen van het geheele *Proteſtantſdom* uyt te roeyen, en de *Paapſe Tyrannien en Superſtitien* in die Landen, uyt welke deſelve ſijn verdreven geweeſt, of daar ſe ſo verdrukt en qualik ſich opdeden, dat die aan haare *Kerke*, ſich overgegeven hebben, het gebied en de Regeering niet in handen hadden, weder in te voeren. Wy behoeven ook geen andere overtuyging noch van haar oogmerk, noch van haar vertrouwen op een goed ſucces hier in, als 't gene ſy reeds gedaan hebben, en als noch doen in *Vrankrijk*, *Hungarijen* en *Piemont*, daar ſy in haar wreede en barbariſche ondernemingen ſo grooteliks voorſpoedich ſijnde, niet alleen gelegentheyd genomen hebben, om gelijke manieren en wyſen van doen op alle plaat-

ſen, daar ſy *Regenten* na haar oogwenk ſiende, en onder haar invloed ſtaande vinden, ſtoutelik in haar gedachten levendig te houden, maar ook om alle *Paapſe Monarchen* te vereenigen en te locken, om in een Heyligen Oorlog te treden tegen de *Proteſtanten*, waar ſy ook ſijn mogen, op dat ſy door 't onderbrengen en conqueſteeren van ſulke *Staten* en *Koninkrijken*, daar de *Gereformeerde Religie* aangenomen en vaſt geſtelt is, deſelve uyt de wereld onder de Naam van de *Noorderſe Ketterije* uytroeyen mogen.

Indien de beginſelen van Menſchelikheyd, de Grond-regulen van Intereſt, de Wetten van Politie, de verbindteniſſen van dankbaarheyd, de banden van eens Koninks of 's Princen woord, of de herhaalde beloften, Eeden, Edicten en Verklaringen van Souveraynen, de *Proteſtanten* een verſekertheyd hadden konnen geven van de belydenis hares geloofs, en oeffening hares Godsdienſts in de effen gemelde Landen en Heerlikheden; ſoo hadden ſy al, 't gene met reden, ſo veel de veyligheyd en beſcherming aangaat, in de vrye openbare belydenis en oeffening, van haar Religie konde begeert worden; Daar nu in tegendeel de arme *Proteſtanten* in deſe plaatſen, door een ſchending van al 't gene onder Menſchen heylich, en onder de Vorſten banden ende ketenen uytgenomen een verbindende kracht heeft, of van 't geen aan Onderſaten een Recht, vryheyd en verſekertheyd toebrenght, ſijn vervolght geworden, en gedurich vervolcht worden met een verwoedheyd, en barbaarheyd, welkers gelyke geene eeuwe heeft uytgelevert, en tot welke te beſchrijven men niet wel bequame en ernſtige woorden, om de verraderlicke, wreede en woeſte aanſtookers, voortſetters en uytvoerders deſſelfs met den ſchandelicken naam, dieſe verdienen, uyt te drucken, uytvinden kan. Echter komt het niet voort van een boos-aardigheyd der Natuur, die *den Keyſer*, *den Franſen Koningh*, en den *Hertog van Savoyen*, boven andere *Vorſten* van die ſelve gemeenſchap, ſoude eygen ſijn, noch ook, om datſe ontrent haar goeden Naam onachtſamer ſijn, of minder ſorge ſouden dragen, hoe de volgende geſlachten haar gedrugenis ſullen brandmerken, als andere *Paapſe Monarchen* tvelſchijnen te doen, datſe haar hebben laten over-reden, om de beloften ende Eeden, door welke ſy aan haar *Proteſtantſe* Onderſaten verbonden waren, te verbreken: Want de *Keyſer* word beſchreven als een perſoon van een ſacht en vriendelik humeur, en tuſſen de bloedige

ſtree-

ſteenen van de *Hungariſche Vervolging* doen ſich noch eenige ſchaduwen van deſſelfs goetheyd op. En de *Koning van Vrankrijk* hoewel hy niet gepreſen word wegen de ſoetigheyd en goedertierentheyd van ſijn geſteltenis, is bekent buyten maten eergierich te ſijn, om ſijn Naam aan de Nakomelingen met alle tekenen van grootheyd en eer over te ſetten; Maar ſijn handeling, ontrent ſijn Onderſaten van de *Gereformeerde Religie* word daar toe geenſins aangeleyt, maar bequaam geoordeelt om hem hier namaals op eene lyſte met *Nero* en *Julianus* te ſtellen. Wat den *Hertog van Savoyen* aangaat, uyt den geheelen loop van al ſijn ander bedrijf ſchijnt in hem een ſekere Edelmoedigheyd te ſijn, die niet wel met die woeſte en onredelicke geſteltenis, die de wreedheden, welke hy tegen de *Proteſtanten* in *Piemont* geoeffent heeft, uytdrucken en te kennen geven, over een komt. Maar het komt voort van de boosheyd en doodelicke beſmetting van haar Religie, van haar bygeloovigheyd aan deſelve, en 't geheel overgeven van haar onder de beſtiering van de *Geeſtelikheyd*, beſonderlik van de *Jeſuiten*, die, beſonder de laatſte, ten meerderen deele een ſoort van menſchen ſijn, de welke niets doende als 't gene tot het oogmerk van de grootheyd, rijkdom en heerſchappye van de *Roomſe Kerke* ſtrekt, met een onbepaalde woede en een beſondere ſoort van boosheyd doen vervolgen alle die de gemeenſchap van die Kerke hebben verſaakt, en niet ontſien de Eer, glorie en behoudenis der *Monarch* op te offeren, en haar Koninkrijken, deſelve ontvolkende, arm en ſwak makende, in verachting en verwoeſting te ſtellen, mids dat ſy haar boosheyd toonen, en haar wraake geſſenen mogen aan die, welker Religie niet alleen van de hare verſchilt, maar de overhand hebbende, en de Religie van de *Weetgevers* en *Regenten* der Natien geworden ſijnde, die wellen van rijkdom, door welke haar hooger *Geeſtelikheyd*, en alle hare *Religieuſe Orders* verrijkt, en in ledigheyd onderhouden worden, ſtraks doen verdroogen ſoude: Want indien het volk in 't gemeen onderricht wierd in de beginſelen van het Evangelium, het licht en de vryheyd, het ſoude ſtraks afwerpen de blinde en ſlaafachtige afhanging van den *Paus* en de *Prieſteren*, en daar door om ver ſmijten het fundament, op welk de *Monarchale* grootheyd van de Roomſe Kerk, en haar geheele Religie gebouwt is, en daar door krachteloos maken 't middel, door welk ſy bequaam ſijn om over de lighamen, goederen, en conſcientien der menſchen te heerſchen. In-

dien

dien nu de *Proteſtanten* waar ſy ook ſijn, beſonder onder *Paapſe Regenten*, niet op een vreemde wijſe verdwaaſt en waren, ſy ſouden geen beter vertooning van het *Pauſdom* konnen ſien, als in 't gene haare Broederen in *Vrankrijk* en *Piemont* bejegent is, en haar niet vertrouwen op 't woord van eenich *Koningh*, die hem ſelven *Rooms-Catholijk* noemt, aangeſien heylige beloften, eeden, en de authentijkſte verklaringen maar *Paapſe* konſten en ſtreken ſijn, die te Romen ſijn geheylicht, om door deſelve de Onderſaten in een ſlaap van ſorgeloosheyd te wiegen; en tot een verwaarlooſing van alle middelen tot beveyling van haar ſelfs, en haar Religie te brengen, ter tijd toe, dat haar Regenten in ſtaat konnen ſijn, om de *beſluyten* van het *vierde Concilium van Lateranen* te gehoorſamen; welk *de Koningen onder pœne van excommunicatie en van ontſlaging harer Onderdanen van haar verplichting, en het geven van haar Land aan andere belaſt de Ketteren te verſtooren en uyt te roeyen*, en ter tijd toe deſelve ſonder perijkel de *order* van 't *Concilium van Conſtans* mogen voldoen, welk haar niet alleen *ontſlaat van alle verbinteniſſe om aan Ketteren geloof te houden, maar wil dat ſy 't ſelve breken ſullen*, Volgens welke *Sigiſmundus* ſijn woord brak aan *Johannes Hus*, dien ſy, na dat hem vry geleyde van den *Keyſer* gegeven was, daar hy hem op had verlaten, deden veroordeelen en verbranden. Ook is de practijk en het nieuw exempel van den *grooten Louys* niet aangeleyd om minder als een Patrooh te verſtrecken, na welk alle *Paapſe Vorſten* moeten te werk gaan; en ſijn proceduren ſijn het Model en voorſchrift, welk die den naam van yverige *Catholijken* verdienen, en onderdanige *Sonen* van de *Kerk* geacht weſen willen, moeten afteekenen en uytſchilderen met ſtreepen van kracht, geweld en bloed, en om te beter met ſijn Principaal over een te komen, daar toe *Dragonders* tot *Miſſionariſſen* en *bekeerders* gebruyken.

Hoewel ik nu niet loochenen wil, dat 'er eenige *Paapſe Vorſten* konnen ſijn, die door een ongemeene maat van een goede Natuur, door beginſelen van medelijden, die in haar geſteltenis als ingeweven ſijn, en door de bevatting van een ware of ingebeelde openbaringh: die door gevoelens, welke ſy uyt een genereuſe opvoeding hebben ingedronken, en die namaals onder het beleyd en beſtiering van wijſe en voorſichtige Raads-lieden gekomen ſijn, de booſaardige indrucken van haar Religie konnen tegen ſtaan, en alſo haar ſelven van de onmenſchelikheden te-

gen

gen die, welken in de ſaken Gods een ander gevoelen als ſy hebben, tot welke haar *Prieſters* door de leeringen van het *Roomſe geloof* haar verplichten willen, vry houden: Nochtans daar doet ſich geen reden op, waarom een verſtandich menſch ſoude bewogen worden te gelooven, dat de *Koning van Engeland* met eenigen ſchijn van waarheyd hem ſal doen blijken een *Prins* van ſulk een grooten en treflik humeur te ſijn, alſoo 'er reden meer als genoech is, om een jalouſie te verwecken, en te doen gevoelen, dat 'er geen *Monarch* is onder alle die, welke gemeenlik *Catholijke* genoemt worden, van welke de *Proteſtanten* met reden grooter ſtrafheyd, als van *hem* te vreeſen hebben, of van welken ſy mogen te gemoet ſien arger en Barbariſcher gehandelt te worden. Ik weet wel, met wat oprechticheyd wy volgens de Wetten van liefde en goede ſeden van alle menſchen, wat Religie ſy ook hebben, ſchuldich ſijn te ſpreken; Ook is my niet onbekent, met wat eerbiedicheyd wy van *gekroonde Hoofden* redeneeren moeten: Maar gelijk ik aan niemand ſulke *flateerende Titelen*, hoedanige niet weynige ſijn in eenige van die laatſte *addreſſen*, die door een onbedachtſame en dwaſe ſoort van *diſſenterende Predikers* aan den Koning gedaan ſijn, geven derf: So weet ik niet, hoe het voor God, voor mijn eygen conſcientie of voor de wereld ſoude konnen verantwoord worden, indien ik niet als een *Proteſtant*, en als een Liefhebber van de Wetten en Vryheden van mijn Land, iets ſoude voorſtellen, daar door aan de eene ſijde het ſwacke en niet verre-ſiende volk, (welk door een *Declaratie* van *Indulgentie* en toegeving voor een tijd te vreden geſtelt ſijnde bedrieglik in een gevoelen gebracht is, dat ſijn Majeſteyt geen gedachten heeft, om *onſe Religie* te vernietigen, of om ver te ſtooten) mochte tot andere gedachten gebracht, en aan de andere ſijde die gene (welke rechte bevattingen hebben van het voornemen, welk men (tot *uytroeying, van het Proteſtantſdom*) in *Groot Britannien*, en *Yrland*) heeft, en dat de laatſte *Declaratie van de vryheyd der Conſcientien* tot dien eynde uytgegeven, en van *het Hof* aangeleyd en gerekent is als een wech, om het ſelve gemackelicker uyt te voeren) verlicht en verſterkt mochten worden. En alſo, de flateerende huyrlingen door haar flateryen de Vorſten verderven, en haar aan de wereld in coleuren, welke met hare geſtelteniſſen en humeuren niet over een en komen vertoonende, en haar in vriendelicker en ſchoonder prenten, als 't gene men in haar bevind eenichſins verdient, of daar

mede over een komt uytbeeldende, de Onderſaten bedriegen, en tot ſulke gevoelens brengen, door welke ſy de behoudenis van haar ſelven verwaarloſen, ſo word het een noodſakelicke plicht, en een onnalatelicken dienſt aan het menſchelicke geſlacht, klaar en rond uyt te handelen, op dat, de Koningen beſchreven ſijnde gelijk ſy ſijn, en in een waarachtich en recht licht voorgeſtelt, wy het verder bedrog des volks mogen voorkomen: of dat het ſelve, ſich ſo gedurich latende bedriegen en daar door onder vervolgingen en andere rampen gevallen ſijnde, al haar benautheyd en verderf voor de deur mogen leggen van haar eygen dwaasheyd, mits ſy geen ſorg gedragen hebben om 't gene, waar mede ſy, niet alleen gedreycht, maar waar van ſy ook gewaarſchouwt waren, te ontgaan: Want gelijk ik niet van 't gevoelen van *Sr. Roger l'Eſtranges* ben, dat namelijk, * *wanneer men niet kan laten van ſijn behoudenis te wanhoopen, het ſeer ydel, dwaas en buytenſpoorich is daar van te ſpreken*; ſo ben ik vry gevoelich, hoe veeler *Bediende des Konings van Vrankrijk*, hebbende haar *Koning* beſchreven meer als een God, dan als een Menſch, en de gemoederen des volks beſet met een geloof van ſijn wijsheyd, gerechticheyd, genade en barmherticheyd, van welke ſy echter hem wiſten ontbloot te ſijn, hem aangemoedicht hebben om te ondernemen 't gene hy reeds heeft uytgevoert, en haar ſelven gebracht in ſtricken, welke ſy niet konden ontgaan, of uyt welke ſy haar ſelven niet wiſten te ontwerpen.

De *Koning* van *Engeland* ſoude niet gehandelt hebben met ſulken verwaarloofing van de veylicheyd der *Papiſten* voor het toekomende, noch deſelve, door ſijn onwettelicke ſtappen, die hy na ſijn eygen goetdunken in faveur van haar gedaan heeft, aan het gevoelen, en vervolgens de wraak der drie Natien open hebben geſtelt; indien hy iets minder voorhad, als de *Proteſtanten* voor altoos in een ſtaat en gelegentheyd te ſtellen, om hem geen nauwe rekenſchap te konnen afeyſchen, tegen welk echter noch *Hy*, noch die ontrent hem ſijn, konnen denken genoech voorſien te hebben, ten ware ſy ons door de *nieuwe modiſche order* van *Franſe Miſſionariſſen* dwingen om *Paaps* te worden, of om onſe Ketterſe hardneckicheyd in navolging van den Preſident van *Verſailles* tot de berg-mijnen en Galeyen veroordeelde, of, welk de kortſte wech is om de *drie Koninkrijken* te bekeeren, de Proteſtanten dede vermoorden, na

* *Hiſtorie of the times, d. i. Hiſtorie der tijden.*

na het voorbeeld, welk sijn getrouwe *Yrse Catholijken anno* 1641. tot *bekeering* van *die Natie* ondernomen hebben.

Had sijn *Majesteyt* te vreeden geweest met de bloote goet-keuring van de *Roomse Kerk*, en afkonding dat hy selfs van die gemeenschap was, en een vryheyt, hoewel tegen de Wet, voor de oeffening van sijne *Religie* toestond; dat soude ons tot deernis en medelijden bewogen hebben, van *Hem* te sien omhelsen een *Godsdienst*; in welke so veele beletselen sijn om salich te worden, en dat doen, waar door hy hem wierp onder den vloek van sijn *Groot-Vader*, die *den vloek van God wenste neder te komen op die van sijn Nakomelingen, die t'eeniger tijd souden Paaps worden*; Maar dit en soude in de gemoederen der menschen geen onmatigen drift tegens hem verwekt hebben, en veel min haar van de onderwerping en gehoorsaamheyt, die sy door Wetten van elk *Koninkrijk*, en de Grond-regulen van deselve haren *Souverain* schuldich sijn, vervreemdet hebben. Of had hy konnen te vreeden sijn met te wanckelen in de strenge uytvoering der Wetten tegen de *Papisten*, van wat qualiteyt, rang, of order sy ook sijn; en met die van sijne *Religie* eenige particuliere gunst in haar persoonen te bethoonen; dat soude so verre geweest sijn van een misnoegen of bedekten haat by sijn Protestantse Onderseten voort te brengen, datse in tegendeel dat niet alleen souden door de vingeren gesien, en sulke proceduren, en dese kleyne weldadicheden en gunst-bewysingen goet gekeurt hebben, maar selfs, indien de *Papisten* haar daar mede hadden konnen vernoegen, en haar sedichlik daar van hadden gedient, soude dat een middel hebben konnen sijn, om de *Natie* voor het toekomende tegen haar sachtmoediger te maken, en onse *Wetgevers*, wanneer God ons verwaardigen sal een *Protestant* op den *Throon* te setten, bewogen hebben, om de strengicheyd, tot welke sy door de Wetten verbonden waren, te matigen, en haar staat en gelegentheyd so gemackelik en versekert te maken, als die van de andere Onderseten, mids alleen sorg dragende, dat haar sulke plaatse van macht en bewindt onthouden mochten worden, in welke sy bequaam souden konnen sijn ons te beschadigen; immers dit hadde haar selfs geen schade noch ongemak konnen toebrengen. Maar de *Koning* in plaats van hier op te houden, en alleen sulke gunsten en vryheden aan de *Papisten* te geven, als genoech waren, om haar te stellen in bedekte oeffening van haar Religie, sonder ons eenich gevaar te dreygen heeft niet alleen de *pœnale Wetten*

tegen de *Rooms-Catholijken* ingetrocken, maar ook door een aangematicht *voor-recht*, welk de *vaſtgeſtelde Ordonantien*, ende alle *acten* des *Parlaments* te buyten gaat, gedisſpenſeert over, en als krachteloos gemaakt die *Wetten*; die den *Eed* van *Allegiancie* en *Supremacie* geordoneert, en den *Teſt* vaſt geſtelt en voorgeſchreven hebben; dit nu waren de palen, die de wijsheyd van de Natie had opgerecht, om de *Macht* van *Wetten te geven* te behouden, haar ſelven van de *Regeering* te verſekeren, en de plaatſen van Macht, regeering en andere bedieningen in de handen der *Proteſtanten* te houden, en daar door de *Proteſtantſe Religie* en de *Engelſe Privilegien* voor ons ſelven, en voor de na ons komende geſlachten te doen blijven.

En als of dit niet genoech was, om ons tot het ſien van het gevaar, in welk wy ſijn, alſo hy onſe *Religie* den voet dwars geſtelt, en ter neder geworpen heeft, op te wecken, heeft hy niet alleen de *bitterſte* en *driftichſte Papiſten* tot alle plaatſen van *Krychs-bedieningen* tet Zee en te Land bevordert, maar heeft ook veele derſelven geſtelt in de hoochſte bedieningen van *regeering*, en *burgerlicke rechi-banken*, ſo dat qualik iemand in Macht en Bediening blijft, als die of belooft heeft *Rooms-Catholijk* te worden, of hem verbonden heeft om de hand te leenen en te helpen, onder het masker nochtans en de vermomming van een *Proteſtant* te ſijn, tot het omver werpen van onſe *vryheden* en *Godsdienſt*. 't Blijkt reeds, dat de *Proteſtantſe Religie* in *Yrland* te bewaren en ſtaande te houden buyten hoop en hulp door vreedſame en civile middelen is, en dat niets als geweld en een inlandſen Oorlogh deſelve daar tot eenigen trap van veylicheyd herſtellen, en daar in weder beveſtigen kan. Ook is niet min klaar, uyt den Tyrannigen *Eed*, die men geordoneert heeft ſijn *Majeſteyts Proteſtantſe Onderdanen* in *Schotland* af te vorderen, door welken ſy ſweeren moeten *hem ſonder eenige conditie te geboorſamen*, dat onſe *Religie* in dat *Rijk* alleen te beede gehouden word, en dat, wanneer het hem t'eeniger tijd ſal believen te gebieden de vaſt-ſtelling van het *Pauſdom*, en het volk te beveelen, datſe haar in de gemeenſchap van de *Kerk van Roomen* begeeven ſullen, hy dan de verwachting ſal hebben, dat men alsdan ſich ſtraks na ſijn wil voegen ſal, ſonder daar over te twiſt-redenen of deſelve tegen te ſpreken; Maar of mogelik 't gene van den *Koning*, ſo veel de uytroeying van de *Gereformeerde Religie*, en 't brengen van de uyterſte wreedheden over ſijn *Gereformeerde Onderdanen*, tot welke de verwoed-

verwoedheyd des *Pausdoms*, hem, met macht gewapent sijnde, voortsetten kan, uyt het gene reeds geseyt is, niet ten vollen blijken mocht, dat aan de eene sijde de *Dissenters* uyt den doodelicken slaap, in welke de laatste *Declaratie* haar geworpen heeft, schuldich sijn te ontwaken, of aan de andere syde die van de *Kerke van Engeland* behoeven aangeset te worden tot die yverige sorg, waaksaamheyd en gebruyk van alle wettelicke middelen tot behoudenis van haar selfs, en de *Protestantse Religie*, welk het nakende gevaar, waar mede sy gedreycht worden, van hare handen eyscht: So sal ik het selve verder bevestigen met sulke *Topische* (*waarschijnlicke*) *moreele* (*sedelicke*) *politijke* en *historische* bewysen, als dienstich sullen sijn om dat voor al de wereld so klaar en seker te doen sien, als een saak, die toekomstich is, en noch te geschieden staat, en also maar het voorwerp van ons voor-gesicht en vreese, en niet van onse bevinding is, noch van ons gevoelt en word, lijden kan.

De *Engelse Protestanten* moeten als een saak van gewichte haar selven voorstellen, dat de *Koning* van *Groot Britannien* niet alleen een openbaar en bekent *Papist* is, maar, gelijk de *Apostaten* gemeenlik sijn, een yverich *dryver* van de *Superstitien der Roomse Religie*, en die, gelijk de *Luykse Brief* van een *Jesuyt* aan een *Broeder* van die *Order* ons seyt, *geresolveert is of Engeland tot het Pausdom te bekeeren, of als een Martelaar te sterven.* De *Joodsche* yveraars, van welker verwoede driften *Josephus* ons so breeden vethaal doet, en de *Dervissen* onder de *Turken* en *Indianen*, *Historie-schryvers* gewach maken, sijn in haar fanatijke driften niet onbescheydener en ongeschikter geweest, als een *Paaps bygeloovich* mensch, gunstige gelegentheyd hebbende om sijn moed tegen die, welke van hem verschillen, te koelen, en sijn kloekmoedicheyd te doen sien, gemeenlik is, indien hy niet sorgvuldich bewaakt en ingetoomt en word. Behalven de ontelbare voorbeelden van de droevige uytwerkingen der *Roomse bygeloovicheyd*, die ons in alle soorten van boeken ontmoeten, behoeven wy, om dit te bewysen, niet verder te gaan, als dat wy insien het leven van *Dominicus*, den grooten aanstooker en voortsetter van de vermoording der *Waldensen*, en den Stichter van die *Order*, die het beleyd en bestier over de bloedige *inquisitie* heeft; als ook het leven van *Hendrik de derde Koningh van Vrankrijk*, die tegen het advijs van *Keyser Maximilianus*, en de herhaalde versoeken en smeekingen van de wijste sijner eygen Raadsheeren; den *Cancelier de l'Hospital*, en den *President*

de Thou, niet alleenlik den Oorlog en Vervolging tegen ſijn Gereformeerde Onderſaten hervatted, na dat hy geſien had, hoedanige oordeelen gelijke proceduren op ſijn Voorſaten hadden doen nederdruypen, en hoe ſchadelijk deſelve voor de Macht, Roem en het Intereſt van ſijn *Kroon* en *Koninkrijk* ſich opgedaan hadden, maar ook ſelfs in een *Ligue* of *Verbond* trad met die, welke hem ſochten te onderdrucken, en af te ſetten, en het hooft wierd van die party, die dat gedeelte ſijner Onderſaten, op welke alleen hy in de beſcherming van ſijn perſoon, en ſtandhouding van ſijn waardicheyd hem verlaten konde, poochden te verderven. Ook is al de verwoetheyd van den *Hertog van Alba* eertijds, of de tegenwoordige onmenſchelikheyd van *Lowijs de veirthiende* niet ſo ſeer een uytwerking geweeſt van haar opgeblaſen en onſinnich humeur, als van haar *bygeloovicheyd* en nauwe aankleving aan haar onmenſchelicke en bloed-gierige Religie. Dat nu de Koning van *Engeland* in een blinden en onſinnigen yver voor niemand en wykt, geeft niet alleen ſijn gedraachſaamheyd, terwyl hy een Onderdaan was, en ſedert hy tot de *Kroon* gekomen is, in bedenken, om daar van een bloote gedachte te hebben, maar dat levert ons ſulke bewyſen uyt, dat niemand, ſo hy de beginſels en gronden van wysheyd en onderſcheyd niet ter ſijden ſetten wil, het ſelve of in twyfel trecken of tegenſpreken kan. Waar konnen wy het anders, als aan ſijn ongemeene *bygeloovicheyd* toeſchryven, dat hy, doen het Fregat waar in hy *anno* 1682. na Schotland ſeylde, op de *banken* ſtiet, en ſtont om te ſinken, ſorg droeg voor het leven van een of twee arme en elendige *Prieſters* meer als voor Mannen van de grootſte *qualiteyt*, en deſe *Kampernoeljes* of dit duyvels-brood in de boot nam, met welke hy ſelfs ontquam, terwyl hy ter ſelver tijd weygerde niet alleen ſijn eygen *Schoon-Broeder*, maar ook ſelfs verſcheyden *Edel-luyden van den Hoogſten rang* en character te vergunnen, datſe door het ſelve middel mochten behouden worden, en haar alſo liet vergaan, niet tegenſtaande ſy die reyſe uyt een puur reſpect voor ſijn perſoon, en om in een tijd, daar hem geen Vyanden ontbraken, hem eere aan te brengen, aangenomen hadden. Ook kan het van niet anders, als van een heftige en onſinnige *Superſtitie*, of *bygeloovicheyd* voort komen, dat hy niet alleen de twee *Academien*, van welker yver tot ſijn dienſt hy op ſijn tijd ſo veel en krachtige bewyſen ontfangen heeft, dis-obligeeren en van hem doen walgen, maar ook, om beyde de *Wetten* van *God* en het *Koninkrijk* te verbre-

verbreken, haare conſcientien ſo wel als aan hare rechten en Privilegien geweld aandoen ſoude, en dat alles in faveur van *Vader Franciſcus*, dien hy onwettelik in een *Collegie* tot *Cambridg* wilde indringen, en Mr. *Farmer*, dien hy na ſijn goetdunken tot het *hooft* in een der *Collegien* tot *Oxford* wilde aangenomen hebben; Welke, gelijk ſe niet waardich waren om aangenomen en voorgeſproken te worden in weerwil van twee beroemde *Academien*, welker grootſte miſdaat geweeſt is, datſe, doen hy *Hertog* van *Jork* was, te grooten yver voor ſijn perſoon en intereſt gehad hebben, en, ſedert hy tot de *Kroon* gekomen is, meerder getrouwicheyd en gehoorſaamheyd aan hem bewefen hebben, als of de regels des Chriſtendoms, of de Wetten van het *Koninkrijk* van haar vorderen; ſo heeft hy middel genoech, om aan deſe twee kleyne onwaardige ſchepſels vriendſchap en mildadicheyd te bewyſen, en dat door een wech, die ſo grooten weldaat, als de plaats, die hy haar wilde geven geoordeelt mach worden, voor haar geweeſt ſoude ſijn, en ik ben verſekert met minder aanſtoot voor hemſelfs, en argernis van alle *Proteſtanten*, gelijk ook ſonder onrecht aan die *Academien* te vergen, of deſe geleerde, deftige en eerwaardige mannen te dwingen, om meyn-eedich te ſijn, en tegen haar plicht en conſcientien te doen.

De onlangs gehoudene proceduren ontrent Dr. *Burnet* ſijn niet alleen ſtrydich tegen alle ſoort van rechtveerdicheyd, tegen de Wet, en eerbaarheyd, maar bethoonen ook een vreemde en onſinniger *ſuperſtitie* van ſijn *Majeſteyt* voor de *Papery*, alſo 'er niets anders is, tot welk eenich menſch den geheelen loop van ſijn tegenwoordige handelingen tegen hem brengen kan, want ter ſijde ſtellende dat deſe *Doctor* een *Proteſtant*, en een *Predicant* van de *Kerk* van *Engeland* is, als ook dat hy de *reformattie in Engeland* van de laſteringen, en ſcheld-woorden, met welke *Sanders* en andere van de *Roomſe Kerk* deſelve beſwaart hadden, bevryd heeft, en dat hy hemſelven in eenige andere ſchriften bethoont heeft waardich te ſijn den Naam van een *Gereformeert Godſgeleerde*, en die achting, die de wereld wegen ſijn kennis in de Hiſtorien, en alle andere deelen van goede wetenſchap van hem heeft, ſo is 'er niets in den gantſen cours van ſijn leven voorgekomen, als 't gene in plaats van beriſping en beſtraffing verdient heeft van het *Hof* geroemt, en met gunſt en bevordering vergolden te worden. Die maar bedenkt, dat hy gedurich in ſijn Predicatien ſo ſterk heeft aangedrongen op de lydende gehoorſaam-

ſaamheyd, moet hem ten hoochſten verwonderen, als hy de manier van doen in haar tegenwoordige handelingen tegens hem aanmerkt, en ſal te gelijk reden vinden om, (ſiende dat die de inſtrumenten van ſijn vervolging geworden ſijn, welke hy ſo veelvoudich te voren geſocht had te obligeeren) te beſluyten, dat niemand als een *Bygeloovich Papiſt* de autheur van ſulken onbetamelicken, onwettelicken en onrechtveerdigen handel en vergeldinge weſen kan: Want ſo veel al 't gene, waar van hy in de *crimineele Brieven* tegen hem, gedateert den 19en *April* 1687, beſchuldicht word, aangaat, ik ſelfs ben bequaam om ſijn onſchuld te bewyſen, en derf de wereld verſekeren, dat niemand van die, met welke hy beſchuldicht word tegen den *Koningh* geconſpireert te hebben, ſo ver van voorſichtigheyd en verſtand ſouden ontbloot ſijn geweeſt, datſe, ſijner gronden kennende, met hem over ſulken ſoort van ſaken ſouden hebben gehandelt: Maar of ſijn Brieven ſedert aan den *Graaf van Middelton* geſchreven, met het *Papier* in een derſelven ingeſlooten een wettige reden tot haar *tweede citatie* gegeven hebben, daar van neem ik de uytſpraak niet op my, en ſal maar ſeggen, dat, gelijk ik aan de eene ſijde van herten wenſch, dat by in deſe *Brieven*, niet eenige waarſchijnlicke reden, om tot verſchooningh van haar proceduuren tegen hem in te brengen, gegeven had; ſo aan de andere ſijde in deſelve groote uytdruckingen van een ongemeene oprechtigheyd van hem ſijn, en dat ſijn woorden ten uyterſten tot onvoorſichtigheyd getrocken ſouden konnen worden, maar dat niets, als *Paapſe booſaardigheyd*, en *Roomſe Chicanerie* deſelve ſo ver tegen ſijn meeningh verdraayen kan, dat men van deſelve ſoude miſdaden, en dat meer is, verraderyen maken.

Nu, gelijk 'er geen quader en ongeluckiger *voorteken* voor de *Britanniſe* en *Yrſe Proteſtanten* weſen kan, als datſe een ſuperſtitieus en driftich *Papiſt* tot de Regeering over haar verhoocht hebben; ſo hebben ſy, wegen een t' ſamenvloed van een quade natuur, en gebrek van verſtand, welke in hem by ſijn furieuſen yver en *bygeloovicheyd* t'ſamen komen, te meer te verwachten, dat al t'gene, daar toe hy bequaam is om het den menſchen aan te doen, wreed en vreeſlik weſen ſal. 'T kan gebeuren, dat een Regent ingenomen is met een dwaaſe hooch-achting van het *Pauſdom*, als ſijnde de eenige Religie, in welke de ſalicheyd verkregen kan worden, en daar op volgens ſijn particulier oordeel en gevoelen alle die, welke met hem in deſelve ſocieteyt niet leven willen, tot de eeuwige

vlammen

vlammen te veroordeelen, en echter kan hy door groote beleeftheyd, uyt ongemeene mede-dogentheyd en ſachtmoedigheyd, die ſijn nature eygen is, een afkeer hebben van ſijn handen in haar bloed te verwen, of die, welker eenige misdaat men onderſtelt het quaat geloof te zijn, hard te handelen; en deſelve in alle andere opſichten deugdelik, vreedſaam en neerſtig vindende, overlaten, aan de definitive uytſpraak van den ſouveraynen en onfeylbaren rigter, ſonder hem daar over te verſtooren, of daar mede te bemoeyen. Ook is het niet onmogelik, dat een *Vorſt* ſoo ver met de *Superſtitien* des *Pausdoms* kan ingenomen zijn, dat hy genegen is, om alle die onder ſijn gebied zijn te dwingen, om van ſijne Religie te zijn, of anderſins haar te ruyneeren en uyt te roeyen, en echter, nadien hy ſoo veel verſtand en *politijke wijsheyd* heeft, door welke hy tot den onſekeren uytſlag van ſulken onderneming indringen, en de gevolgen, die deſelve in opſicht op vrede en verſekertheyd van ſijn regering, gelijk ook op den rijkdom en ſterkte ſijner Landen kan naſlepen, voorſien kan, ſoo kan hy daar toe komen, dat hy 't gene, daar hy onſinnelik toe helt, tegenſpreekt en te rug houd, en liever ſijn *Onderſaten* kieſt in ruſte te laten, als ſijn *Land*, 't ſy door de Ingeſetenen te ruyneren, of haar te noodſaken, om haar *Land* te verlaten, en elders een ſchuyl-plaats en heyligdom te ſoeken, te verarmen, te verſwakken, en te ontvolken: Maar daar (gelijk in de *Koning* van *Engeland*) een kleyne mate van veſtand, en een natuur, die vry eygenſinnig, vinnig en quaat is, neffens trotsheyd en hovaardigheyd, (die doch gemeenlik ſich in ſwakke en gemeſikke menſchen opdoen) ontmoeten een *Superſtitie*, en aankleving van ſulk een Religie als het *Pausdom* is, wiens leeringen en gronden de menſchen tot wreedheyd tegen alle die van andere gevoelens ſijn aanſtuwen en verpligten, daar vinden de *Proteſtanten* niets, dat haar moed kan geven, om veiligheyd en beſcherming onder een *Vorſt* van ſulken humeur en geſteltenis te hoopen, maar dit alles geeft een indruk en beweging in haar gemoed; en wil, datſe haar tot het lijden van vervolging gereed houden, en de uyterſte wreedheden en geweldenaryen, welke hovaardye, en onverſtandigen yver met magt en geweld ondersteunt zijnde, haar aandoen en tegen haar uytvoeren kan, te gemoet ſien. En hoe ſwakker de Religie van ſulken *Vorſt* blijkt, om hem van onkuyſheden, en andere dingen, die tegen de goede ſeden ſtrijden, te rug te houden, hoe hy meer te vreeſen is, om dat hy meent

door ſijn wreedheyd tegen de *Ketters*, en het opofferen der ſelven tot een verſoen-offerhande aan de *drie-dubbelde Kroon*, de miſdaden van die natuur goet te maken, en uyt te wiſſen. De *Prieſteren* mishaacht ook ſulken ſoort van ſonden niet, en ſy zijn niet ſeer ſorchvuldich, om de *Vorſten* daar van af te raden, hoewel ſy weten, dat God daar grooteliks door getergt, en den Onderſaten een quaat exempel gegeven word; aangeſien ſy de konſt hebben om deſelve tot dienſt van de *heylige Kerk*, en voortſetting van het *Catholijke geloof* te gebruyken: want in plaats van deſe *Koninklijke Overtreders* op te leggen de *ſlechte* en ſlaafachtige *penitentien* van *Pelgrimagien*, *geeſſelingen*, en het *barrevoets gaan*, ſoo belaſten ſy haar, om voor deſe en diergelijke miſdaden te voldoen door godſalige en verdienſtelikke werken van de *Proteſtanten* te vermoorden, en de *Noordſe Ketterij* uyt te roeyen. En gelijk eene van de *Franſe* Staads-Heeren geſeyt word voornamelijk tot alle de wreedheden tegen de Gereformeerde in *Vrankrijk* aangeſtookt te hebben, ſoo is het buyten twijfel, datſe ſulks door 't ingeven en beleyd van haar *Biecht-Vaders* om over haar overſpel te accorderen gedaan, en vervolgens *Louys* door beweeg-redenen van deſelve natuur daar toe geraden en bewogen heeft. Maar die tot *Whitehall* het beſtier over de conſcientien hebben, ontbreekt geen ſtoffe van deſelve natuur, om die te gebruyken, en daar op te werken, en gelijk'er van die ongebondene *Vrou-luyden* zijn, die geern over hare vuyle onkuysheden door een werk, welk met de *artijkelen* van haar *Religie* ſoo wel over een komt, verſoeninge ſullen willen maken; ſoo zijn'er ſommige, die, gelijkſe ingang genoech by den *Koning* hebben, om hem tot deſelve methode te raden, ſoo ook hem genegen genoch vinden ſullen, om ſijn verſoeyelikke ſonden op een wijſe, die met ſijn humeur, en leere van het *Pauſelijk geloof* ſoo wel over een komt, goet te maken.

Indien iemand bedrogen is door een goede meening van ſijn *Majeſteyt* te hebben, en hem ſelven flateert met de verwachting van in de belijdenis van de *Proteſtantſche Religie* beſchermt te worden, die kan gemakkelik gedis-abuſeert en bewogen worden om ſijn gevoelen te veranderen, wanneer hy maar bedenkt, hoe hy hem tegen de *Proteſtanten* gedragen heeft in die ſtaat, daar hy te voren in was, doen hy minder, en in ſtaat van andere meer onderworpen te zijn, geſtelt was, als hy nu is. Hoewel'er veele geweeſt zijn, die in haar privaten ſtaat

haar

haar ſoo gedragen hebben, datſe ſouden weerdig geoordeelt geweeſt zijn om te regeren, indien niet hare daden, na datſe tot de Macht om te gebieden bevordert waren, tegen het gevoelen, dat men van haar had, aangeloopen hadden; echter zijn'er ſeer weynige geweeſt, die, wanneerſe in minder ſtaat, ſoo verre haar kleyne macht en haar intereſt ſich uytſtrekte; elk een ſchade en verlies aandeden haar ſelven na het verkrijgen van het Opper-geſag rechtveerdig, en barmhertig vertoont hebben: En daarom dit moet ons overtuygen, wat wy van ſijn *Majeſteyt op den throon* te verwachten hebben, door dien wy bevinden, dat de geheele draat en loop van ſijn beleyd, als een *Onderſaet*, een gedurig deſſeyn, tegen onſe *Religie*, en een onophoudelijk *overleg*, om onſe *Wetten* en *Privilegien* om ver te werpen, geweeſt is. 't Is genoeg bekent, hoe gaauw hy altijd geweeſt is, om de verſchillen tuſſen de *Proteſtanten* levendig te houden, en voort te ſetten, en hoe hy niet alleen een groot voortſetter van al de ſtrenge *Wetten*, die tegen de *Diſſenters* gemaakt, en een gedurig aanſtoker van de ſcherpe uytvoering der ſelven, geweeſt is; ſoo dat ſijn ſeggen, dat *altijd ſijn gevoelen geweeſt is, dat niemand om ſake van Religie behoort onderdruk't en vervolgt, noch ook belet te worden om God elk na ſijn eygen gevoelen en meening te dienen*, enkelik dient, om ons te onderrichten, aan de eene ſijde, met wat eer, oprechtigheyd, en conſcientie hy gehandelt heeft, doen hy de gemelde *Wetten* hielp maken, en aan de andere ſijde hoe weynig ſtaat te maken en geloof te geven is aan ſijn *Declaratie*, en 't gene hy ſedert het uytgeven van deſelve *mondeling* aan *Mr. Pen*, en *ſchriftelik* aan *Mr. Alſop* vernieuwt heeft. En om veele andere bewijſen van ſijn goedheyd en weldadigheyd aan die onſinnige, welke hy nu ſoo geweldig ſtreelt en careſſeert voorby te gaan, het mach niet nagelaten worden *haar* en alle andere *Proteſtanten* in geheuchenis te brengen die barbariſche en onwettelikke *Commiſſe*, terwijl *hy*, als de *hoog Commiſſaris* van den laatſten *Koning*, 't beſtier over de affairen van dat Koninkrijk had, door den Raad van *Schotland* uytgewerkt heeft: want door deſelve wierd elk *krijgs-officier*, die over twaelf Mannen commandeerde, magt gegeven om *Juries* of een regt-bank van twaelf perſonen te kieſen, door deſelve te examineeren, te veroordelen, en tot den doot over te geven niet alleen die, welke ſouden weygeren de autoriteyt des *Konings* te erkennen, maar ook die, welke het *pieuwontworpen hoogſte geſag* en Supremacie over *die Kerk* niet ſouden willen

aannemen; in gevolg en tot uytvoering van dese *Commissie* wierden eenige in doodelikke gevangenissen geset, en andere opgehangen of verdronken, en dat niet alleen gedurende de Regering van sijn laatste *Majesteyt*, maar meer als anderhalf jaar, na dat de tegenwoordige *Koning* tot de Kroon gekomen is: Maar wat behoeft men op soo kleyne particulariteyten in welke hy ten allen tijden gereet geweest is, om sijn quade genegentheden tegen de *Protestanten* uyt te drukken, te blijven staan, aangesien wy niet alleen het getuygenis van *Dr. Oates*, en van verscheyde andere, maar ook selfs de authentijke bewijsen uyt de *Brieven* van *Mr. Koleman* hebben, dat hy al eenige jaren in een t'samen-swering en conspiratie geweest is tot het bederf van onse *Religie*, uyt een beweeg-reden van een heyligheyd en verdienstelikheyd in het uytroeyen van de *Noordse Kettery*; hier van, behalven alle de blijken, welke aan *vier* agtereenvolgende *Parlamenten* gekomen zijn, ken ik verscheyde personen, aan welken, na dat *de Hertog* van *York* op den *Throon* geklommen is, hier van versekering gedaan hebben door verscheyden vreemde *Papisten*, die niet soo bedekt, maar openhertiger waren, als veele van die Gemeenschap plegen te zijn. De waarheyt van die t'samen-spanning, en dat sijn tegenwoordige *Majesteyt* niet alleen daar in deel gehad heeft, maar ook 't hooft van deselve geweest is, in twijffel te trekken, bewijst een wonderlikke *onbeschaamtheyd*, door dien alsoo niet alleen de *drie Parlamenten*, die noch eenigen yver voor de vryheden en privilegien der *Engelse* scheenen behouden te hebben, een kladde van moedeloosheyd, dwaasheyd en ongeregtigheyd aangewreven, maar ook 't selfde verwijt gedaan word aan het *lange Parlament*, welk hem nochtans altijd gedienstiger en gehoorsamer aan de wil en begeerte van het *Hof* getoont heeft, als wel haar eygen eer, of de veyligheyd en belang van het Koninkrijk vereyschten, en voor *het Huys des Konings* een eerbiedigheyd beweesen heeft, die al te na by een soort van *Afgodery* by quam. Die maar overdenkt den train van raadslagen, in welke de *Koning* veele jaren lang sig gemengt heeft, en van welke wy de jammerlijke uytwerkingen gevoelen in *den brand van London*; de menigvuldige *prorogatien* en *dissolutien*, of *uytstellen* en *scheyden* der *Parlamenten*; de *verwijderende* en *verbitterende verschillen* tussen de *Protestanten*, het *opwekken* en *gaande maken* van de *civile Overheden*, en de *Kerkelikke Hoven*, om de *Dissenters*, of *anders gevoelende te vervolgen*, en *het onderhouden van Correspondentien* met den *Paus* en

Catho-

Catholijke Vorſten buyten 's Lands, tot disreputatie van de *Natie*, en gevaar om onſe *Wetten* en *Vryheden* te verlieſen; die kan niet laten te bevatten, wat wy van ſijn handen te gemoed te ſien hebben, en niet ſullen ontgaan konnen, bedenkende dat hy ſijn bevordering tot de *Kroon* oordeelt te ſijn aan de eene ſijde een belooning van den Hemel voor 't gene hy tegen deſe drie *Koninkrijken* gepractiſeert en gedaan heeft, en aan de andere ſijde een bequame gelegentheyd en voordeel hem aangeboden tot voortſetting en volkomen uytvoering van alle die deſſeynen, met welke hy ſoo lang, om onſe Religie te verderven, de Wetten te verbreken, het *Pauſdom* in deſe Landen weder te herſtellen, ſwanger gegaan en in arbeyd geweeſt is.

'T beſtier en beleyd, onder welke ſijn *Majeſteyt* hem ſelven geſtelt heeft, en het vyerigh en hevigh humeur van die *Order*, aan wiens regeering hy ſijn conſcientie overgegeven heeft, kan vry wat helpen tot onſe vreeſen, en ons ſulk een jalouſye en vreeſe geven van 't gene te komen ſtaat, dat'er niets is, welk voor *onſe Religie* of *perſoonen* doodelik en verderflik is, of wy hebben te verwagten, dat wy geroepen ſullen worden, om dat te ondergaan en te lijden: Want hoewel de meeſte *Paapſe Geeſtelikheyd*, beſonder de *reguliere*, een ouden en ingewortelden haat tegen de *Proteſtanten* hebben, en haar ſelven onverſettelik verpligt houden, om al 't gene haar *Kerk kettery* noemt uyt te roeyen, gelijk ſy dan ook altijds driftig geweeſt zijn, om de regenten tot het gebruyk en beſteden van geweld tot verderf der *Proteſtanten*, als ſijnde een geſelſchap van verkeerde en hertnekkige *Ketters*, die door den *onfeylbaren Stoel* tot *ſtaaken* en *galgen* overgegeven en veroordeelt zijn, aan te ſetten en gaande te maken; echter onder alle menſchen, die in de gemeenſchap van de *Roomſe Kerke*, en van haar *religieuſe Orders* zijn, ſijn 't de *Jeſuyten*, die ons meeſt haten, welker raadſlagen de bloedgierigſte geweeſt zijn, en die altijd daar op uyt zijn, om die *Monarchen*, welker conſcientien ſy geleyd en beſtiert hebben gehad, tot de uyterſte wreedheden en onmenſchelikheden tegens ons te bewegen. 'T gene onſe Broederen in *Vrankrijk* hier van door het acces, dat de *Vader de la Chaiſe* by den *Koning* heeft, en door be betoverende kragt, die hy in qualiteyt als ſijn *Biecht-vader*, en 't beſtier over ſijn conſcientie oeffent, beproeft hebben, kan ons ſeer wel gaande maken en te kennen geven, wat wy van *Sijn Majeſteyt* van *Groot Britannien* te verwagten hebben, als welke

ſijn conſcientie overgegeven heeft aan 't beſtier van *Vader Peters*, een perſoon van deſelve *Order*, en van gelijke booſe en bloedige geſteltenis, als de voorgaande. 'T is wel aangemerkt door den *autheur* van *de redenen tegen het te niet doen van de acten des Parlaments van den Teſt*, dat aan den *Cardinaal Howard*, om dat hy van ſulck een vriendelik en ſachtmoedich humeur is, door welk hy de boosaardicheyd van ſijn Religie tegenſtaan, en hem ſelven intoomen kan van hem in ſulke boosaardige raadſlagen, tot welke ſijn *Purpur* hem mocht ſchijnen te verplichten, te vermengen, geen kenniſſe gegeven, en hy niet ingetrokken in 't gene te *Romen* over de ſaken van *Engeland* verhandelt word, en dat al 't gene ſijn *Majeſteyt* aan dat *Hof* te doen heeft, door ſijn *Ambaſſadeur* enkelik onder directie der *Jeſuyten*, beſtiert en behandelt word; ſoo dat het niet ſonder reden is, dat de *Jeſuyt* van *Luyk*, in een opgevatten, onderſchepten, en onlangs gedrukten *brief*, aan een *broeder* van die *Order* verhaalt, wat een wonderlikken eerbiedicheyd de *Koning* voor de *Societeyt* heeft, en met wat een diepe onderwerping hy deſe eerweerdige *Vaders* ontfangt, en na al 't gene ſy voorſtellen luyſtert. Edoch dat ſijn *Majeſteyt* onder de Macht der *Jeſuyten* is, door dien hy *een* derſelven tot een *Biecht-vader*, en *veele* van haar tot ſijn hoogſte *Raaden* en voornaamſte *Confidenten* heeft, is in deſe gelegentheyd de eenige reden niet, die onſe vreeſe van 't gene van ſijn gewapende macht, die door dit vinnigh geſlagt verwekt en aangeſet word, te wachten ſtaat, levendich houd, maar daar is noch een ander grond, waarom wy noch byſonder hem te vreeſen hebben, en dat is, om dat hy in die *Order* getreden, geregiſtreet, ende een *Lid* van die *Societeyt* geworden is, daar door hy dan haar niet alleen meer onderworpen is, en van haar afhangt, maar ook door meerder knoopen en banden verbonden is, om de beveelen van den *Generaal* der *Jeſuyten* niet alleen in *geeſtelikke* ſaken, maar in alles wat ſy ſullen voorgeven tot de verhooging van de *Kerk*, en ſtandhoudingh van de eere der *drie-dubbelde Kroon* dienſtich te zijn, te gehoorſamen. Dit is een Verborgentheyd, die weynige menſchen als noch weten, en die ſijn *Majeſteyt*, en die *Orde* oordeelen haar intereſt te ſijn ſorchvuldich te verbergen, maar van welke de wereld wel eerlang een overtuygende wetenſchap ſal konnen hebben, ſoo dat'er geen plaats om de waarheyd daar van in twijfel te trekken overblijven ſal, te meer, alſoo een *Jeſuyt* in een onlangs gedrukten *brief* uyt *Luyk* ons reeds genoeg-

noegſame verſekering daar van gegeven heeft, als hy ons verhaalt niet alleen dat *de Koningh van Engeland hem ſelven een Soon noemde van de Societeyt*, maar ook, dat hy aan *Vader la Chaiſe* geſchreven had, dat *hy elk ongelijk, welk aan de Jeſuyten gedaan word, wilde rekenen als of het aan hem ſelven gedaan wierd.* Maar dit, dat een *Koningh* hem ſelven een *Lid* van die *Order* ſoude noemen, is ſoo vreemd niet, als het wel ten eerſten opſlach ſchijnt, nadien er *vier* andere *gekroonde hoofden* zijn, van welke, datſe in die *Societeyt* getreden, en daar in opgetekent zijn, men alle bewijs en verſekertheyd heeft, die men bedenken kan. En hoewel een derſelver bekent is in den *rang* der *Directeurs* of *Beſtierders* geweeſt te zijn, terwijl de *drie* andere doorgaans in den ſtaat van de *Beſtierde* gelooft worden geweeſt te zijn, echter had de *Societeyt* over haar alle ſoo veel macht, dat een groot gedeelte van de wreedheyd, die tegen de *Proteſtanten* in de voorleden en in deſe eeuwe geoeffent is, aan de ingewikkelde en blinde gehoorſaamheyd, die ſy aan de beveelen van de *Order*, en geboden *van* den *Generaal* te bewijſen ſchuldigh ſijn toegeſchreven moet worden.

Philippus de 2de, *Koningh* van *Spanjen*, was de eerſte *Koningh*, die in haar *Order* quam, en dit deede uyt *Politijke inſichten* om door dat middel de *Algemeene Monarchie*, die hy beooghde, te bereyken; maar hoewel hy in den *rangh* der *Directeurs* of *Beſtierders* ſijnde het voordeel had, om iets te doen en in 't werk te ſtellen, en niet in een ſtaat van dienſtbaarheyd aan deſelve, (gelijk de andere) geweeſt is; echter tot wat barbariſche wreedheden hebben ſy hem niet vervoert en aangeſtookt, niet alleen tot verderf van een onbegrijpelijk getal ſijnder onderſaten, (welker eenige miſdaat was, datſe niet konden geloven gelijk de *Kerk van Romen* gelooft,) welk dan op een ontvolkingh van eenige ſijner Landen, en affettingh van hem ſelfs in andere uytliep, maar ook tot opofferingh aan haar van *ſijn Soon* en *erfgenaam Prins Carel*, welken hy, om de *Societeyt* te behagen, op de beſchuldigingh, dat hy de *Nederlandſe Ketters* gunſtigh was, en met de *Lutherſe leere* ſelfs beſmet was, in ſijn eygen *Hof* en *Paleys* vermoorden liet.

Sigiſmundus de *Koningh* van *Polen* is de tweede van *gekroonde hoofden*, die in die *Order* aangenomen is; deſe heeft, alſoo hy met de raadſlagen der *Jeſuyten* toehield, den toorn, woede en driften der *Jeſuyten*, tot onderdrukking der *Religie* in *Sweeden*, daar hy *Erfgenaam* van was, in-

volgde,

volgde, en haar *burger-regten* en *Privilegien* tragtede om ver te werpen, ſoo grooten haat van die Natie tegen hem verwekt, en haar ſoo gevoelig gemaakt, dat ſy *hem* en ſijn *Erfgenamen* de regeering ontnamen, ende een ander tot den troon en regeering bevorderden.

Caſimirus inſgelijks *Koning* van *Polen* word gerekent de *derde Souvereyne Prins* te zijn, die hem in die *Societeyt* begeven heeft; Deſe nu, onder de heerſchappy der *Jeſuyten* vervallen, en verbonden ſijnde om haar beſtieringen te volgen, en al 't gene de *Generaal van de Order* ten beſten en tot bevordering van de *Kerk* dienſtig oordeelde, uyt te voeren, wierd niet alleen een inſtrument van een wreede vervolging tegen alle die anders als de *Roomſe Kerk*, gevoelden, ſoo dat veele gedoot wierden, en noch meerdere haar Land verlaten moeſten; maar door dien hy in den tijd van ſijn regeering veele dingen dede, die tot nadeel ſtrekten van haar Regten en Privilegien, en dienvolgende onſmakelik voor den *Poolſel Adel* waren, ſoo vattede ſy ſulken afkeer en haat van en tegen hem op, dat hy, om de uytwerkingen van haar miſnoegen en haat te ontgaan, genootſaakt wierd ſijn *Kroon* neder te leggen, en ſijn dagen in *Vrankrijk* in geen hooger ſtaat, en in geen aanſienlikker qualiteyt als *Abt van S^t. Germain* te gaan eyndigen.

Daar is een *vierde Vorſt*, die noch leeft, die doorgaans gelooft wert in die *Order* ingeſchreven te zijn; En de vervolgingh, die hy in *Hongeryen*, contrarie ſijn natuur en humeur, en tegen alle regels van belang en ſtaatkunde, met ſchendingh van ſijn beloften en eeden, om haar by de vryheyd van haar Religie te bewaren, voortgeſet heeft, is'er niet alleen een waarſchijnlik bewijs van, maar ook een ſterke verſekering van de wreedheden, tot welke de *Jeſuyten* de *Vorſten*, over welke ſy eenige magt hebben; en die ſy eenmaal verpligt hebben om hare geboden te gehoorſamen, en haar voorſchriften in te volgen, aanſetten? En gelijk het verwoeſten van *Hongaryen* door een langen en bloedigen Oorlog, en het tergen van de *Turken* om in de Landen van *Ooſtenrijck* in te vallen, eenige van de gevolgen en uytwerkingen ſijn van dat de *Keyſer* na den wreeden hoofdigen raad der *Jeſuyten* geluyſtert heeft, ſoo hebben wy noch niet geſien, alle de ongemakken, met welke de vervolging, daar in ſy hem tegen de *Proteſtanten* ingewikkelt hebben, eyndigen ſal, want behalven het miſnoegen van verſcheyden *Cheur-Vorſtelikke Princen* en *Standen* in *Duytſland*, en de moedgeving, welke aan den *Ottomanniſchen Potentaat*, om

om den Oorlog aan te houden gegeven word, ſo heeft de *Koning* van *Vrankrijk* daar door wonderlikke moed en avantagien gekregen, om in het *Keyſerrijk* in te booren, welk hy anderſins niet en ſoude hebben derven ondernemen, en wel ten laatſten tot ondergang en verderf van de *Keyſerlikke* weerdicheyd, en het geheele Huys van *Ooſtenrijk* ſoude konnen uytvallen.

Wat nu de *Proteſtanten* in *Groot Britannien* en *Yrland* te vreeſen hebben van een *Koningh*, die ingetreden is in een *Societeyt*, die ſedert haar eerſte inſtellinge niet anders als vyer en bloed geblaſen heeft, geef ik over tot een ernſtige bedenkingh van elk een, die eenich werk van ſijn leven, vryheyd, privilegien en goederen maakt, en die niet en denkt ſijn *Religie* te verſaken, en *Paaps* te worden. Ook kan men ſich niet inbeelden, dat de *Koning*, (eer hy op den throon kan geoordeelt worden beveſticht te ſijn, en daar hy niet alleen in een ſwakken ſtaat is, ſo veel ſijn lichaam aangaat, maar ook met ſijn jaren reeds verre gekomen is, als hebbende reeds vier en vyftich op ſijn rug, behalven dat hy aan den *Graaf van Suſſecks* tot noch jets anders, welk ik niet noemen ſal, verplicht is) ſo veele ſtoute, groote en onwettelikke ſtappen gedaan ſoude hebben tot het ondermijnen van onſe *Religie* en *Wetten*, en het invoeren en vaſt ſtellen van het *Pauſdom* en *Tyrannie*, en dat niet alleen met het verlieſen en dis-obligeeren van ſijn eerſte *Devotariſſen* en Medeſtanders, en een wonderlikke ontſteltenis en miſnoegen te geven aan de meeſte Perſoonen die van eer, ſtaat, en aangelegentheyd, in de drie Koninkrijken ſijn, indien hy niet, behalven dat hy onder 't gebied van ſijn eygen *ſuperſtitie*, en een groote mate van een quade natuur ſtaat, door de banden van ingewikkelde gehoorſaamheyd aan de beveelen, van die onſinnige en ongemeene Societeyt verbonden was, tot bevordering van welker hertstochten en boosheyd tot noch toe de geheele cours van ſijn regeering meer geſchikt en gefatſoeneert ſchijnt, als tot ſijn eygen eer en veylicheyd, of ſelfs tot altyd-duyrende welſtand der *Rooms-Catholijken*. De gelegentheyd en het onderwerp van ſijn moeylickheyd en twiſt, die er onlangs tuſſen den *Paus* en *hem* geweeſt is, en niet alleen tot *Romen*, maar ſelfs door geheel *Europa* ſo grooten gerucht gemaakt heeft, kan ons overtuygen beyde van den ongemeenen yver, die hy voor die Societeyt heeft, en van de groote kracht, die ſy over hem hebben, en dat het geen wonder is, dat de *Koning van ſijn Onderſaten in Schotland een gehoor-*

ſaamheyd ſonder eenige conditie en reſerve eyſcht, aangeſien *hy ſelfs* aan de *Jeſuyten* een gehoorſaamheyd ſonder eenige conditie en reſerve bewyſt.

T is bekent dat geen Jeſuyt volgens de *regelen* van haar *inſtellinge* een *Biſſchops-Myter* aannemen mach, en dat, indien de eerſucht iemand derſelven ſoude verlokken om de weerdicheyd van een *Prelaat* te ſoeken of aan te nemen, hy, om dat te konnen doen, verſaken moet een *lid* van die *Order* te ſijn: Echter is de drift van ſijn Majeſteyt, die hy voor de eer en grootheyd van die *Societeyt* heeft, ſo groot, en haar heerſchappy en abſolute macht over *hem* ſodanich, dat hy met niet minder te vreden is, en ſy hem niet toelaten, om op iets minder aan te houden, als dat de *Paus* ſoude *diſpenſeeren*, om *Vader Peters Biſſchop* te maken, ſonder dat hy ſoude behoeven na te laten een *Jeſuyt* te ſijn, of in een andere *Order* over te gaan: En dit heeft den ouden *Man* tot *Romen* eyndelik moeten toeſtaan, en een *diſpenſatie* geven, dat *Vader Peters* een *Prelaat* ſal konnen ſijn, niet tegenſtaande hy in de *Order* van *Ignatius* verblijft, alſo de *Jeſuyten* door haar authoriteyt over den *Koning* hem niet toelaten van ſijn verſoek af te ſtaan, en de yver van ſijn *Majeſteyt* voor de *Societeyt* hem noch na de gebeden, noch de conſcientie en eet van den *hoogen Prieſter* hebben willen doen luyſteren.

Ook is niet allen de ondanbaarheyd *des Konings*, maar ſijn onwettige Proceduren, en het eygenwillich inbreken in het recht van en tegen die gene, welke in alle *ſijne* gevaren en ſwarigheden *hem* hebben bygeſtaan, en die de werktuygen, dat hy van de Kroon niet uytgeſloten is, en de voornaamſte Middelen geweeſt ſijn van ſijn bevordering tot den *Troon*, en van ſijn houden op denſelven, een nieuw bewys van de quade genegentheyd, die hy alle Proteſtanten toedraacht, en wat ſy van hem, als'er gelegentheyd, om haar te verongelijken en te onderdrukken, ſich opdoet, te vreeſen hebben, en kan alle menſchen, die onpartydich ſijn, en eenich nadenken hebben, overtuygen, dat ſijn *Paapſen haat* tegen onſe *Religie* te ſterk is tegen alle grond-regelen van eer en dankbaarheyd, en bequaam om alle verplichtingen tot welke de vriendſchap, aan *ſijn* Perſoon, en dienſt voor *ſijn* intereſt kan geoordeelt worden *hem* aan iemand te voren verbonden te hebben. Indien niet veele van de *Kerk* van *Engeland*, met een yver en drift, om, ſonder aan te merken, waar henen de Religie, conſcientie, reden, of intereſt haar had konnen henen leyden, waren opgeſtaan, om de ſucceſſie in de rechte linie te

be-

behouden, hy ſoude de pogingen der *drie Parlamenten*, om hem van de *Kroon* van *Engeland* uyt te ſluyten, noyt ontworſtelt hebben: En indien ſy niet met hare ſweerden in de hand hem bygeſtaan en beſchermt hadden, doen de *Hertog* van *Monmouth* in 't jaar 1685 in 't Rijk quam, hy ſoude niet hebben konnen ontgaan, dat hy van den *Troon* ſoude verſtooten, en de *Scepter* uyt ſijn handen ſijn gewrongen geweeſt. Die 't voordeel heeft van 't humeur en de natuur van den *laatſten Koning* gekent te hebben, en hoe afkeerich hy was om hem in iets, dat de vrede van ſijn regeering een oogſchijnlik gevaar aanbrengen, en een algemeen miſnoegen tegen ſijn Perſoon meede-ſleepen konde, te mengen, die ſal haaſt voldaan ſijn om te konnen gelooven, dat, indien alle ſijne Proteſtantſe Onderdanen in haar begeerte waren over een gekomen, en haar in haar pogingen, om den *Hertog* van *Jork* van de *Kroon* uyt te ſluyten, hadden t'ſamen gevoecht, *die Majeſteyt* niet eens ſwaricheyd ſoude hebben gemaakt, om hem met haar te voegen, en dat hy ſijn *lieſde* tot ſijn *waarden Broeder*, uyt bevatting en vreeſe van de liefde uyt het herte des volks tot hem te verlieſen, ter ſijden geſtelt ſoude hebben, beſonderlik wanneer'er van hem iets verſocht wierd, welk niet tegen de fundamenteele conſtitutie van de *Engelſe* Monarchie aanliep, of tegen de Practijk van de Natie in menichmaal herhaalde exempelen ſtrijdich was.

Ook kan'er geen grooter bewys ſijn van des tegenwoordigen *Konings quade* natuur, Roomſe *Superſtitie*, en wonderlikke ondankbaarheyd, als ook van ſijn voornemen, dat hy tegen onſe *Religie* en *Wetten* opgevat heeft, als ſijn gedraagh-ſaamheyd en manier van doen ontrent de *Kerke* van *Engeland*; hoewel ik niet anders als erkennen kan, dat het een rechtveerdich oordeel, en ſtraffe Gods over haar is, om datſe haar aan de behoudenis van onſe *Religie* en *vryheden* ſo weynich hebben laten gelegen ſijn, datſe hebben geweygert in te ſlaan, den eenigen wech, die daar toe dienſtich was, en in tegendeel ſo neerſtig en driftich ſijn geweeſt, om door de Regeering te ſtellen in handen van ſulk een, die, gelijk ſy hadden konnen voorſien, haar ſekerlik aan ſijn bemind *Pauſdom*, en aan ſijn ongeregelde luſten door ſijn meeſterlikke en aangematichde macht op-offeren ſoude, het verlies van deſelve te verhaaſten: En gelijk het eenich exempel, 't welk hier mede eenige gemeenſchap heeft, is dat *Louys* de 14de, die tot belooning ſijner *Proteſtantſe* Onderſaten, voor datſe hem, doen de laatſte *Prins van Condé* geholpen door de *Papiſten*

hem de Kroon wilden ontnemen, op den Troon gehouden hebben, haar ſo barbariſch gehandelt heeft, dat 't gene *Antiochus* tegen de *Joden*, en *Diocletianus* en *Maximinianus* tegen de *eerſte Chriſtenen* gedaan hebben, maar ſlechte en onvolmaakte copyen hier van geweeſt ſijn; ſo ontbreekt 'er niets, om dat van *Engeland* met het ander van *Vrankryk* volkomelik te doen *overeenkomen*, als maar een weynich meer tyd, en een gelukkige gelegentheyd, en dan ſullen de bedrogene *Kerkelikke Perſonen* bevinden, dat *Vaders Peters* niet min bedreven is, om hare daden van getrouwicheyd en verdienſte ontrent den *Koningh* de gedaante van miſdaden te doen hebben, en te veranderen tot gronden en beweechredenen om haar te ruyneeren, als *Vader la Chaiſe* hemſelfs te *Verſailles* getoont heeft, daar hy door een konſt, die de *Jeſuyten* eygen is, bewelen heeft, dat de getrouwicheyd en yver der *Gereformeerden* in *Vrankryk* voor het *huys van Bourbon*, een reden is van de vervreemding des *Monarchs* van haar, en een grond van dat onderdanich en gehoorſaam volk te verderven.

'T ſal niet ondienſtich ſijn, dat wy, ten eynde de *Kerke* van *Engeland* en alle *Engelſe Proteſtanten* uyt het gene reeds geſien en gevoelt is te beter mogen weten wat ſy te verwachten en te gemoet te ſien hebben, eenige proceduren van ſijn Majeſteyt ontrent de Kerk van Engeland ophalen. Het is wel een manier van doen, die een *Prins* niet wel en voeght, echter vertoontſe een belaachelikke ſaak, dat men de vorige vervolging van de *Diſſenters*, of *Nonconformiſten* nu ſo boos-aardichlik op de *Biſſchoplikke* en *conformerende Clergie* of *kerkelikke perſonen* leyt, gelijk de *Koningh* doet in ſijnen brief aan *Mr. Alſop*, noemende deſelve *een deel Proteſtanten, die meenen dat de eenige wech, om haar Kerk voort te ſetten is, wanneer ſy die Kerken van Chriſtenen die in kleyne ſaken van haar verſchillen, in den grond booren*, daar nochtans de ſtrengigheyd, die deſe Fanatijken heeft gedrukt, ten grooten deele van het Hof, alwaar deſelve om het *Pauſdom* en de *arbitraire regeering* voort te ſetten, nytgevonden en beooght ſijn, haar oorſpronk heeft, en de gevoelicheyd en de genegentheyd van eenige oude Prelaten, en andere Kerkelikke perſoonen, die in de laatſte tyden geleden hebben, om haarſelven te wreken, enkelik verdragen, om 't gene men voor had beter goet te doen keuren, en in 't werk te ſtellen. En hoewel het niet als al te waar is, dat veele van de *Eerweerdige Order*, als ook van de kleyne *Leviten* ten hoochſten daar mede ingenomen waren, en met alle hefticheyd daar voor pleyteden, echter is ook

waar,

waar, dat veele van haar 't ſelve niet en deden uyt beginſelen van haar gevoelen en conſcientien, maar om haar over ongelijk, welk ſy haar meenden aangedaan te ſijn, te wreken, en uyt een inbeelding, dat dit de kortſte wech was om bevordert te worden, en de ſchoonſte wech om in de gunſt van de twee *Koninklikke Broederen* gerecommandeert te worden. Het verdient ook ſijn opmerking, dat eenige van de vinnichſte ſchryvers tegen de vryheyd der conſcientie en andere de vyerichſte aanſtokers tot de vervolging der Non-conformiſten, onder welke wy mogen rekenen *Parker*, *Biſſchop* van *Oxford*, en *Cartwright*, *Biſſchop* van *Cheſter*, ſedert het *addres* over de *declaratie* van toelating het middel, dat deſelve tot *Withal* gunſtich ſijn aangeſien, en de eerſte voortſetters van haar vryheyd geweeſt ſijn, hoewel het in haar *Biſdommen* onder haar *Clergie*, of de kerkelikke perſonen ſo wel niet voort wilde, als ſy wel gemeent en voorgenomen hadden. Want gelijk deſe twee *gemyterde Edeluyden* ſullen toevallen en goet keuren al 't gene de Koning denkt te doen, indien ſy maar haar Stoel konnen in houden, en haar inkomſten genieten, welke eer ſy verlieſen ſouden, derf ik ſeggen, datſe niet alleen het geloof van Trenten, maar den Alcoraan ſelf ondertekenen ſullen; So is het geheel ſeker, dat die *twee*, gelijk ook de *Biſſchop* van *Durham* belooft hebben *Rooms-Catholijk* te worden; en dat, gelijk *Crew* meermaals geſien is, daarmen de *Miſſe* deed, en *Cartwright* een merkelik reſpect bewees aan den *Nuntius*, doen hy tot *Windſor* ſijn ſolemneele intreede deede, (welk van eenige *Wereldlikke Heeren*, die ſo veel conſcientie en eere hadden, beſpot wierd); So ook de *ſchryver* van den *Luyk ſen brief* ons verhaalt, dat *Parker* het *Pauſdom* niet alleen ſeer gunſtich is, maar alle die gene, welke noch voor de *Proteſtantſe Religie* pleyten, eenichſins als *Atheiſten* brandmerkt en beſchryft.

't Is ook een daat van deſelve oprechticheyd en genegentheyd des *Konings* als de voorgaande, en een andere *Koninklikke* uytwerking van ſijn *Princelikke opvoeding*, en van ſijn *dankbaarheyd*, dat hy tracht tegen de *Kerke* van *Engeland* een verder haat te verwekken, en de *Diſſenters*, en *Non-conformiſten* tegen haar te verbitteren, ſeggende in den gemelden *brief* aan *Mr. Alſop*, *dat de reden, waarom de Diſſenters de vryheyd niet eerder genoten hebben, geheelik aan het verſoek van de conformeerende Clergie toegeſchreven moet worden*; daar nochtans veele geleerde en wijſe Mannen van de *Kerke* van *Engeland* haar voor lang ſouden hebben konnen vergenoegen,

noegen, dat de *Non-conformiſte Proteſtanten* haar vryheyd gehad hadden, mids dat deſelve haar op een *wettelikke* wijſe vergunt geweeſt was; en de voornaamſte uytvoerders van de ſtrengigheyd tegen deſelve ſodanige van alle rang, order en bediening waren, als het *Hof* daar toe gebruykte, en daar voor beloonde. Het mishaaght de ſedige en goede Mannen van de *Kerke* van *Engeland* niet, dat haar *Broeders* vryheyd genieten, maar datſe die door kracht van een *aangematighde Macht* over de *Wetten* des Lands, en met verbreking van alle de *wettelikke* fundamenten van de *Proteſtantſe Religie* ſelfs in het Rijk hebben: En indien de *Declaratie van toelating* alleenlik een vryheyt geordoneert had voor de *Diſſenters* en *Papiſten* van de ſtrengigheden en ſtraffen, ik ken 'er ſeer weynige, die dat ſoude mishaacht hebben; maar die uyt te ſtrekken tot het wechnemen van alle *beſcherming* en *beſcherm-palen*, die 'er voor de Gereformeerde leere en dienſt waren, en ons open te leggen beyde voor de tyrannie der *Papiſten*, en de overſtroomingh van een geheelen vloed haer *Superſtitien* en *afgoderyen*, welk dan alles als een middel geordoneert word, om de vaſt geſtelde *Kerk* om ver te werpen, dat is het, welk geen wijs *Non-conformiſt* meerals een die hem *conformeert* verduwen kan. Want ik ben van 't gevoelen niet, dat *Sr. Rogers l'Eſtrauges* heeft, die, na dat hy voor eenige jaren met alle bedenlikke ſcherpicheyd en boosheyd tegen de *Diſſenters* of *Non-conformiſten* geſchreven, en beweſen had, dat haar vryheyd toe te ſtaan geen wijsheyd, rechtveerdicheyd en betamelikheyd was, nu de onbeſchaamtheyd heeft om voor al de wereld te ſeggen, dat (*) *al 't gene hy te voren geſchreven heeft met de tegenwoordige reſolutien van Staat ſeer net over een komt, nadien de nu verleende vryheyd een acte van genade is, die van de hoochſte Magiſtraat, en niet van het recht, welk het volk ſich aanmatight, voortkomt.* En wat aangaat de meer als eens voorgeſtelde uytdrukkingen des *Konings*, die ſijn niet anders als een *Paapſe* ſtreek, om, wanneer de drift der menſchen van binnen beſadicht, en die, haar van buyten daar toe gaande maken mochten aan kant ſijn, den drift en yver der *Proteſtanten* onder malkanderen, gaande te houden; en niet anders als een enkel beleyd der *Jeſuyten*, door welke, niet tegenſtaande de *wetten*, volgens welke de eene partye de andere vervolgen mochten, (welk de voornaamſte welle van al onſen haat en verbittering geweeſt is) opgeſchort ſijn, de haat van den eenen tegen

(*) *Voorreden van ſijn Hiſtorie der tijden p.* 8.

tegen den anderen gaande gehouden kan worden. 't Soude een plaiſier en roem voor de *Order van Ignatius* ſijn, dat ſy het afſchaffen van de *pœnale Wetten* ſo veel krachts ſal konnen doen hebben om de verſchillen tuſſen de *Proteſtanten* gaande te houden, als het regiſtreren en ſtreng uytvoeren der ſelven die verſchillen eerſt verwekt, en veele jaren daar na doen duyren heeft. En indien de *Koning* eenige waarſchijnlikheyd kan hebben, om over 't voorgaande de *Kerke* van *Engeland*; als hy het tijdich, en voor het *intereſt* van *Romen* oordeelt dienſtich te ſijn, dat hy op haar verſtoort is, iets te verwijten, ſo derf ik verſekeren, dat hem noyt pretenſien, om die *Fanatijken* iets op te leggen, en tegen haar miſnoecht te ſijn, ontbreken ſullen, als hy maar merkt, dat hy ſo doende ten dienſte van de *Paapſe ſaak is*. Maar indien 't gene reeds van ſijn *Majeſteyts* gedraachſaamheyd ontrent de *Kerke* van *Engeland*, aan welke hy ten hoochſten verplicht was, geſeyt is, geen getuychenis van ſijn oprechticheyd, geen bewijs van ſijn dankbaarheyd, noch eenige uytwerking van gemeene, veel min van *Koninklikke* rechtveerdicheyd is; ſo iſſer noch iets te ſeggen, welk ons oogenſchijnlikker blijken van ſijn booshertigheyd, en ſijn voornemen tegen de *Religie*, en de *Kerke*, die door de *wetten* vaſt geſtelt is, geeft: want hy niet vergenoecht ſijnde met het *opſchorten* van alle deſe *wetten*, door welke de *Proteſtanten*, en die van die *Religie* en *gemeenſchap* van die Natie ſijn, mochten ſchijnen de *Papiſten* in haar perſonen en goederen te hebben verongelijkt, gelijk als by voorbeeld, die wet, welke alle die, welke bevonden ſullen worden een *Order* in de *Kerk* van *Romen* aangenomen te hebben, aan de doot ſchuldich maakt, of die andere *Ordonantie*, door welke de *Koning* de macht en authoriteyt heeft, om *twee derde deelen* van de *goederen* der gener, die overtuycht ſullen ſijn van niet ter Kerke te willen komen, aan te ſlaan, heeft hy door een aangematicht *voor-recht* en een *abſolute* Macht goet gevonden alle die *wetten*, door welke haar afgeſnede ſijnde van alle plaatſen en bedieningen, die eenige macht hebben, en aan welke in de Regeering iets gelegen is, enkelik de gelegentheyd benomen wierd om ons te beſchadigen, *op te ſchorten* en te ſmooren: So dat de geheele verſekertheyd, die wy van onſe *Religie* voor het toekomende hebben, van het gematicht humeur en de goede natuur, van die *Rooms-Catholijke*, die tot Ampten en Bedieningen bevordert ſullen worden, afhanght, en niet langer op de beſcherming en voorſtand volgens

de

de *wetten* ſteunt, alſo ik meene dat wy geen ſulke bevinding van de goetheyd en gunſte der *Papiſtnn* gehad hebben, die ons van een beter, en ſchooner onthaal van haar voor het toekomende te verwachten genoechſaam verſekeren konnen.

Maar om te beter overtuycht te worden, dat wy weynich ſekerheyd konnen maken op de *beloften* van ſijn *Majeſteyt* in ſijn declaratie gegeven, van *de Aarts-Biſſchoppen, Biſſchoppen, en de Kerkelikke perſonen, gelijk ook alle andere ſijne Onderſaten van de Kerke van Engeland, in de vrye oeffening van haar Religie, gelijk ſe door de wetten vaſt geſtelt is, gelijk ook in het geruſt en volkomen genot van haar beſittingen, ſonder eenige moleſtatie of ontruſting, en ſtooring, hoedanich die ſouden mogen weſen, te ſullen beſchermen*; (dat is den *inhoud* van al 'tgene ons overgelaten is.) So verdient het ſijn opmerkingh, dat, behalven het opſchorten des *Biſſchops* van *Londen* van ſijn *dienſt*, en des *Vice-Cancelliers* van *Cambridg* beyde van ſijn *dienſt* en ſijn *inkomen*; en ſulks niet alleen, om datſe 't gene daar toe ſy door de *wetten van God en het Rijk* verbonden waren, hadden gedaan, maar ook door een ſententie, die over haar niet door een wettich *Hof en recht-bank*, maar door vijf of ſes *huyrlingen*, die door een tyrannige en meeſterlijke Commiſſie onderſteunt ſijn, uytgeſproken is, 't verdient ſijn opmerking ſeg ik, dat de *Koning* in ſijn *Proclamatie over de toelating in Schotland* van den 12den *February laaſtleden* onder veele andere wetten diſpenſeert, krachteloos maakt, en te niet doet, de wet, welke het *Schotſe Teſt* bevoolen heeft, hoewel die niet alleen door hem ſelven, doen hy als *Hoogh Commiſſaris* ſijn *Broeder* aldaar repreſenteerde, geregiſtreert, maar ook door hem in 't *Parlament*, ſedert dat hy tot de *Croon* gekomen is, beveſticht is. Sekerlik 't is alſo gemakkelik van een *belofte* gedaan in een *declaratie* af te wijken, als het is *hem ſelven* van de verbintenis aan een wet, die hy eerſt als des laatſten Konings *Commiſſaris* heeft helpen maken, en geapprobeert, en daar na op den Throon gekomen ſijnde, in het *Paralament* beveſticht heeft, te ontſlaan, en te ontlaſten: Gelijk 'er niet meer ontrouwicheyd, ſchande en onrechtveerdicheyd is in het doen van 't een als van 't ander, ſo is 'er ook minder abſolute macht in 't een als in 't ander, om de wetten te verbreken. Ook is het niet mogelik, dat een redelik menſch op *ſijn Majeſteyts Koninklik woord*, van onſe *Religie* te ſullen beſchermen, en de *Kerkelikke perſoonen* van *Engeland* te laten 't genieten 't gene ſy nu beſitten, hem velaten kan,

aange-

aangeſien hy niet alleen ſijn *beloſte* aan den *raad* ſtraks na ſijn *Broeders* doot gedaan gebroken, maar ook ſelfs ſijn *trouw* en *woord* aan het *Parlament* van *Engeland* in haar *eerſte ſeſſie* gegeven, geſchonden heeft, welk men echter ter oorſaak van de aanſienlikheyd, den toeſtand en qualiteyt van die Vergadering, aan welke het gegeven wierd, ontſacchelikker en meer verbindende geoordeelt ſoude hebben.

Indien wy aanmerken, hoe veele *Proteſtanten* onder de *Koningin Maria* geleden hebben, wat een groot getal der ſelven aan ſtaken *verbrand*, en anderſins *vermoord* ſijn, behalven de groote menichte van die, welke om de raſerny en het woeden der vyanden te ontgaan, haar *Vaderland* verlaten, en *elders* een ſchuyl-plaats ſoeken moeſten, en wat men niet tot uytroeying van onſe Religie ondernomen heeft; So mogen wy daar uyt afnemen en leeren, wat 'er van *Jacobus de* 2de te vreeſen is, die de *eerſte Paapſe Vorſt* is, die na haar ſedert de *Reformatie* op den *Troon* van *Engeland* geſeten heeft: want hoewel 'er veele dingen ſijn, die ons gronden en redenen geven om te hoopen, dat het de *Papiſten* nu ſo gemackelik niet ſullen vinden, om ons met troepen aan de *brand-palen* te brengen, of de *Proteſtantſe Religie* ſchielik te onderdrucken, en het *Papuſdom* te verheffen, als ſy het doen bevonden hebben: echter elke ſaak, die onſe gedachten voorkomt, of iets op ons verſtand werken kan, dient, om niet alleen ons met verſekertheyd te doen gelooven, dat de *Papiſten* dat ſullen ondernemen, maar ook, dat het ſijn *Majeſteyt* een vermindering ſo wel van ſijn glorie, als van ſijn yver voor de *Kerk* van *Romen* houden ſoude, indien hy 't gene eens een Vrouw derfde onderſtaan, en geluckelik uytgevoert heeft, niet ſoude ondernemen. En ſekerlik, daar komen in gelegentheyd veele ſaken van buyten en van binnen t'ſamen, die, indienſe in de waachſchaal tegen 't gene, ons van de minder voorſpoed der *Papiſten* moed geeft, geleyt wierden, onſe vreeſe, datſe tot een droevige en beklaachlikke hoochte opſteygeren ſullen, met recht vermeerderen mogen.

Die maar een vergelijking tuſſen deſe twee *Princen* maakt, ſal ten eerſten bevinden, dat 'er van *Maria*, ter oorſaak niet alleen, datſe een *Vrouw*, maar ook om datſe van een beſonder vriendelicke en goedertierene natuur was, (welk haar alle verſtandige en geloof-weerdige *Hiſtorie-ſchryvers* toeſchrijven) minder gevaar te vreeſen was, als wel te verwachten is van den tegenwoordigen *Koning*, in welken de ſtuyrsheyd

van ſijn humeur, de driftigheyd van ſijn geſteltenis, en ſijn grootsheyd gevoecht met een korſelheyd om in 't gene hy wil niet tegengeſproken, of bedisputeert te worden, de voornaamſte ingredienten van ſijn natuur ſijn; te meer, om dat die al te ſamen in hem op een vreemde wijſe voortgeſet, en tot haar top-punt opgeklommen ſijn, aan de eene ſijde door de ongeſteltheyd ſijnes lighaams, die hy hemſelven op den hals gehaalt heeft, en aan de andere ſijde door de onſinnige grond-regulen ſijnes gemoeds, die hy van de *Jeſuyten*, welke alle menſchen volgens de *leere* der *Paapſe Religie* tot de ſchadelikſte en onmenſchelikſte buytenſporigheden verplichten, ingedronken heeft.

Ik kan ook niet nalaten hier by te voegen, dat daar de wreedheyd, tot welke die *Koningin* haar brengen liet, ſo datſe hare Steden ſelfs tot gemeene ſlacht-banken, en haar ſtraten tot tonneelen van het vermoorden der onnoſele menſchen maakte, (daar door ſy dan by haar leven gehaat, en haar gedachtenis voor alle nakomende geſlachten, verachtelik geworden is) alleenlik en geheel haar *Religie* toegeſchreven moet worden, als welke niet alleen ſeyt geoorloft, maar ook een noodſakelicke plicht des Chriſtendoms, ja een daat, die een beſondere Kroon van heerlikheyd in den Hemel verdient, te ſijn, dat men de *Ketteren* uytroeyt; het te vreeſen is, dat in den tegenwoordigen *Koningh* ſich op doen ſal een ſoort van wraak, die hy tegen ons voor ſo veel wy *Engelſe*, en een opgehoopte en overloopende mate van *Paapſen yver* tegens ons, voor ſo veel wy *Proteſtanten* ſijn, opgenomen heeft; Behalven den haat, die hy tegens ons heeft, om dat wy van de gemeenſchap met de *Roomſe Kerke* afgeweken ſijn, en ons tegen de *drie-dubbelde Kronne* opgeſteld hebben, ſo is het de Oorlog, in welken veele van het Koninkrijk haar tegen ſijn *Vader* gemengt hebben, en tot de doodelicke executie van dien *Monarch* ſelfs voortgegaan ſijn, daar van men heeft hooren ſeggen, dat *hy hem daar over aan de Natie hoopte te wreken.* Ook is al 't geen de Stad Londen heeft uytgeſtaan door dien vreeſlikken brand in 't Jaar 1666, (van welke hy niet alleen de groote auteur en voortſetter, maar ook de beſchermer en voorſpraak van die gene was, welke het vyer aanbrengende en verſpreydende gevangen wierden) maar weynich in vergelijking van 't gene hy voorgenomen heeft haar, om datſe dien Oorlog, door geduynige *recruyten* der ſoldaten, en het meer als eens *verſchaffen van geld*, onderſchraaght hebben, verder te betalen.

Hoewel

Hoewel het het ongeluk van de *Koningin Maria* was, en gebleken is de ramp der *Proteſtanten* geweeſt te ſijn, dat ſy onder den invloed van *Paapſe Biſſchoppen*, en *Religieuſen* van verſcheyden *Orders* geweeſt is, door welke *ſy* tot die onmenſchelikheden, met welke *haar Regeeringh* beſmet is, en die haar te laſt geleyt word, geſcherpt en aangelokt is; Echter ſy had geen *Jeſuyten*, by welke alle andere *Orders* vergeleken in de konſt, om *Vorſten* te verſetten en tot wreedheyd aan te ſetten, maar leerlingen ſijn, by haar. Want die *Societeyt* was doen maar in haar kindsheyd, en de tyd tuſſen haar *inſtelling*, welk was in 't Jaar 1540, en het komen van *de Koningin* tot *de Kroon*, welk was in 't Jaar 1553. had haar geen tyd genoech gegeven, om haar ſo ver, als ſy ſedert gedaan hebben, uyt te breyden, of haar tot ſulken trap van de wyſe om menſchen te vermoorden, en *ſchijn-redenen*, om de *Monarchen* te beſpotten, bequaam te maken; ik ſeg, geen tijd gegeven, om haar *bloedige paſſien* in te volgen en voort te ſetten, gelijk ſy dat in volgende tijden hebben konnen doen.

Ook hebben de *Proteſtanten* nu geen meerder verſekertheyd voor haar *Religie*, door welke of ſy of haar Religie voor het poogen van ſijn *Majeſteyt*, om die beyde uyt te roeyen, mogen bevrijd worden, als die onſe Voor-ſaten op deſelve wijſe, en op deſelve *beloften*, hoewel niet in ſo grooten maat en trap, hadden, doen de *Koningin Maria* op den Troon quam: Want hoewel onſe *Religie* nu onlangs met meerder *Wetten* ontheynt is, en de *Koninklikke beloften* van de Religie te bewaren, en ons ſelfs ook in de belijdenis van deſelve te beſchermen, meermaals herhaalt ſijn; echter is het ſeker, dat ook niet alleen de *Religie* onder *Koning Edward de* VI. door de Wetten vaſt geſtelt, maar dat ook het *woord* van de *Koningin* aan die van *Suffolk*, en haar belofte gegeven is, dat 'er niets tot haar verderf, of waar door ſy in de vrye oeffening van deſelve belet konde worden, gedaan ſoude worden: Maar gelijk noch de *Wetten* noch be *beloften Maria* konden te rug houden, om niet de Religie te verſtooren, om de *Proteſtanten te verbranden*, ſo konde de plicht van dankbaarheyd, die ſy aan de Mannen van *Suffolk*, als welke haar tegen den *Hertog* van *Northumberland*, die uyt naam van *Me-Vrouw Johanna Gray*, reeds door den *Raad* tot *Koningin* uytgeroepen, met een Leger in het Veld was, ſo tydelik te hulpe quamen, ſchuldich was, haar niet bevrijden van welkers andere wreedelick gehandelt te worden, alſo men

aangemerkt heeft, dat 'er uyt dat *Graafſchap* om de Religie meer menſchen, als in eenige andere *Provincie* van *Engeland* verbrand ſijn: En 't is grooteliks te vreeſen, dat dit gedeelte van haar voorbeeld ſekerlik van den *Koningh* nagevolcht ſal worden, als men aanmerkt, hoe hy hem gedraacht ſo wel tegen die, welke *hem* beſonderlik ten dienſte geſtaan hebben, als tegen de *Proteſtanten* in 't gemeen. Men kan ook niet bevatten, dat de *Papiſten*, ſo gemackelik en geruſtelik onder ſijn *laatſte Majeſteyt*, (welke dat hy van haar Religie was ſy wel wiſten, gelijk uyt de bewyſen, die ſy na ſijn doot de wereld daar van gegeven hebben, blijkt) levende, in ſo veele *Complotten*, om hem aan kant te helpen geweeſt ſouden ſijn, en eyndelik gehaaſt hebben om *hem* tot ſijn *Vaderen* te doen gaan (gelijk dat, wanneer het tydich ſal ſijn, beweſen kan worden) ten ware ſy verſekett waren geweeſt, dat ſijn *Naſaat* meer tot uytroeying der *Proteſtanten* ſoude ondernemen, als *Carel* ſoude konnen toe aangeſet, of overreedet worden, om ſijn Perſoon en Kroon voor 't gevaar, dat daar aan vaſt is, te wagen. Want gelijk het niet alleenlik is de vriendelikheyd, beleeftheyd en gunſt van een *Vorſt* aan de *Catholijken*, welk de vyerige yveraars van de *Roomſe Geeſtelikheyd*, en doe van de *Reguliere Orders* te vreden ſtellen ſal, maar deſelve ook haar eer-ſucht voldoen moet met haar boven andere te verheffen, en om haar onmenſchelicke luſten, en beeſtelicke driften om in haar Gebied niemand, die de *Noordſe Kettery* niet verloochenen wil, te verdragen, in te volgen: So is het niet ongelooflicker, dat ſy een *Vorſt*, dien ſy wel wiſten een *Papiſt* te ſijn, echter te koel en ſlap in 't voortſetten van haar voornemens bevonden, door een infuſie in een kop *Thee* of *Chocolate* ſouden aan kant helpen; als dat ſy een ander ſouden hebben vermoord door den geconſacreerden of *geheyligbden Pook* in de hand van *Ravailjac*; alleen is 'er dit onderſcheyd in, dat het eene gemackelicker konde ontdekt worden, en waarſchijnlicker een algemeenen haat en wraak verwecken, als het andere.

En gelijk de conſcientie en overtuyging, die de *Koningh* heeft van ſijn *Broedermoord*, welke hy aan ſijn *Broeder* begaan heeft, ons klaarlijk ſeyt, dat 'er niets ſo ſchrickelik, verfoeyelik en onmenſchelik is, welk hy niet in ſijn conſcientie verſwelgen en verteeren kan: So mogen wy ook ſeggen, dat, de bevordering van de *Catholijke* ſaak de beweeghreden tot deſe gruwelicke miſdaat ſijnde, wy verſekert ſijn, dat het gene

tot

tot noch toe om de *Papiſten* te favoriſeeren gedaan is, niet bereykt noch voldoet 't gene men voorgenomen heeft, alſo 'er noch yets, dat verdienſtelicker als al het gene tot welk men tot noch toe opgeklommen is, overich is, welk niet minder als de uytroeying van de *Proteſtantſe Religie* uyt de *drie Koninkrijken* ſijn kan. Ook is het niet waarſchijnlik, dat de tegenwoordige *Koning*, die als een eergierich menſch doorgaans uytgebeeld word, de gelegentheden, die de tegenwoordige geſchapentheyd van ſaken in de wereld hem aanbied, om *ſcheydſman* van het *Chriſtendom* te ſijn, en de grootheyd en aangematichde Macht van een nabuyrich *Monarch*, onder wiens ſlaverny geheel *Europa* in gevaar ſtaat gebracht te worden in te binden, ſoude verwaarlooſt hebben, indien hy niet ingenomen waar geweeſt met de gedachten om de conſcientien, Wetten, en Privilegien van ſijn eygen volk te overmeeſteren, en ſijn heerſchappyen den *Stoel* van *Romen* te onderwerpen; en indien hy niet de hoop en verſekertheyd had gehad, om daar in van dien *Monarch*, gelijk hy daar toe door ſijn Patroon en voorbeeld ſtont geworden en aan gemoedicht is, geholpen en bygeſtaan te ſullen worden.

'T gene de *Papiſten* al voor lang ten tyden, en onder de *Regeering* van *Proteſtantſe Vorſten* tot de omkeering en 't verderf van onſe *Religie* ondernomen hebben, kan ons verder onderwyſen en verſekeren van 't gene ſy ontwyfelik, nu ſy yemand op den *Troon* gekregen hebben, die niet alleen in alles van haar eygen *Geloof*, maar ook van een humeur is, welk met haar begeerten overeen komt, en van een drift, welk ſich altijd na haar oogmerken ſchikt, ſullen pogen te doen. Hoewel de *Proteſtantſe Religie* by verſcheyden Staten en *Koninkrijken* reeds een ingang gekregen, en ſich merkelik in *Europa* verſpreyt had, voor datſe in 't gemeen aangenomen, en volgens de Wetten in *Engeland* vaſt geſtelt wierd; echter was het ſo, dat die van andere Landen niet wel bequaam waren, om haar ſelven tegen de macht en boosheyd der *Kerke* van *Romen* en der *Paapſe Vorſten* te beſchermen, en veele derſelven in 't gene ſy van deſe natuur ondernamen geheel geen voorſpoed hadden, voor dat *Engeland*, ten tijde van de *Koningin Eliſabeth* haar ſaak aannemende, en die haar eygen makende, niet alleen haar verſekertheyd en vaſt-ſtelling uytwerkte, maar deſelve ook dede bloeyen. Het *Hof* van *Romen* en de *Prieſters* wierden ſtraks hier van ſeer gevoelich, en hebben daarom 't ſedert alle hare raadſlagen altijd aangeleyt tegen *Engeland*, als ſijnde het ſelve 't Bol-

werk van de *Proteſtantſe Religie*, en de ſchaal, die *Europa* in gelijkheyd houden kan. Al het gene onlangs in *Vrankrijk* en elders tot uytroeying van de *Proteſtantſe Religie* ondernomen is, moet vry veel aan het vertrouwen, dat de *Papiſten* op den *laatſten Koning* en ſijn *Broeder* ſtelden, door dien ſy ſulken *heyligen* voornemen niet ontrieden noch ſtuyteden, toegeſchreven worden; En dienvolgende, gelijk de eerſte *Edicten*, om de vryheyd te verbreken, en de *Proteſtanten* in *Vrankrijk* te verſwacken en te onderdrucken, als ook de *vervolgingh* in *Hungarijen*, haar begin genomen hebben, en van den ſelven datum ſijn, wanneer de *Koninklikke Familie* herſtelt is; en gelijk deſelve van Jaar tot Jaar vermenichvuldicht en aangegroeyt ſijn, na dat ſy meer van de goetkeuring, en ten minſten toelatingh der *Koninklikke Broeders* van 't gene gedaan wierd, verſekert waren; ſo is het Edict, tot *vernieting* van 't *Edict van Nantes*, en geheele verſmooring van de *Gereformeerde Religie* in *Vrankrijk*, uytgekomen, doen, als ſijn tegenwoordige *Majeſteyt* tot den *Throon* verheven was, en haar aanmoedichde om ſo voort te gaan, gelijk hy namaals ſelfs navolgen ſoude. Ik ſoude moeten vaſt ſtellen, dat de *Engelſe Proteſtanten* geheele vreemdelingen ſijn van de geſchiedenis van haar eygen Natie, indien ik in 't breede wilde uytbreyden wat de *Papiſten* tot *uytroeying* van *onſe Religie* ondernomen hebben, ſelfs doen wy op den *Throon Vorſten* gehad hebben, welker geloof en gronden van het Chriſtendom haar aanleyding gaven om de *Reformatie* vaſt te ſtellen en te verdedigen, en die ſo wel couragie als oprechtigheyd hadden, om die daar tegen rotteden te ſtraffen. Hare veelvoudige *conſpiratien* tegen de perſoon van de *Koningin Eliſabeth*, en haar herhaalde pogingen, om *vreemdelingen* in 't Land te brengen, en de Natien aan de *Spaanſe*, die het *Koninkrijk*, gelijk ſy in de *Weſt-Indies* gedaan hadden, door het dooden der Inwoonders, bekeeren ſouden, verradelik over te leveren, ſijn genoeghſaam bekent, aan alle, die behagen hebben, om te leeſen, of die met opmerking haar te binnen brengen 't gene ſy meermaals hebben hooren ſeggen van die gene, welke de *Hiſtorien* van die tijden hebben ingeſien. *'t Bus-pocder-verraad* met de beweegh-redenen tot het ſelve, en 't quaat, daar het toe aangeleyt was, als ook de revolte en opſtand, daar toe ſy haar, indien het wel gelukt had, bereyd hadden, neffens de hulpe van buyten, die ſy verſocht hadden, en haar belooft was, (alles ſtreckende tot *uytroeying* van de *Engelſe Ketters*) ſijn al t'ſamen ſaken gebeurt in onſe

eeuwe,

eeuwe, welke wy van onſe Vaders ſo menichmaal hebben hooren verhalen, dat het genoegh is deſelve meer blootelik aan te roeren. Men behoord in deſe tijd in beſondere aanmerking te nemen de *Yrſe Moord*; in welke meer *als twee hondert duyſent menſchen* in koelen bloede, ſonder eenige reden als uyt haat tegen onſe Religie, en dullen yver om de Ketters uyt te roeyen, vermoord ſijn, als welk ons de gewoonte van de *Kerke van Romen*, om de Proteſtantſe Koninkrijken te bekeeren, vertoont, en een copy is, die ſy trachten ſullen met ſulke bloedige prenten en ſtreepen, als ſy mogen oordeelen, dat ſekerlik met het *origineele* over eenkomen na te ſchrijven. Sy waren, doen ſy die helſche conjuratie begonden en uytvoerden, in een geruſt en vreedſaam beſit van de private oeffening van haar *Religie*, ja ſy hadden veele openbare vergader-plaatſen, door 't middel van de *Koningin*, en veele andere groote Vrienden, die ſy aan 't *Hof* hadden, en wierden noyt ontruſt, om datſe niet te Kerk quamen, ook leden ſy geen geſtrengigheden uyt reden van haar belijdenis; maar noch dat, noch yets anders konde haar voldoen, als dat haar toegelaten wierd de keel af te ſnijden, of tot een *beene-vyer* te maken al die gene, welke ſich met haar in een blinde gehoorſaamheyd aan den *Stoel van Romen*, en om St. *Patricius* te dienen niet voegen wilden. De weynige harde handelingen, die de *Papiſten* te eeniger tijd daar, of in *Engeland* hebben uytgeſtaan, hebben ſy op haar hals gehaalt door haar *misdaden* tegen den *Staat*, en haar t'ſamen-ſweering tegen alle *Princen*, en derſelver *Proteſtantſe Onderſaten*: Want ſo lang als de *Paus* hem aangematicht had de *Koningin Eliſabeth* af te ſetten, en haar *Onderſaten* van haar *verbintenis* te ontſlaan, en ſo lang de *Papiſten* de acte van *Sijn Heyligheyd*, om van binnen beroernen te verweeken, en ſich met buytenlandſe verraderlicke t'ſamen-ſweeringen te vermengen, goet keurden, ſo konden in *Engeland* tegen de *Papiſten* geen ſtrenge Wetten genoegh ingeſtelt worden, en het maken derſelven was noodſakelik om ons ſelven te bewaren, en quam niet voort uyt een genegentheyd om yemand, enkelik om ſake van *Godsdienſt*, ſchade aan te doen. Ten allen tijden is de moderatie van onſe *Regenten* ſodanigh, om de beweegh-redenen tot ſachtmoedicheyd, met welke de *Proteſtanten* doorgaans, beſonder die van een genereuſer opvoeding, door den invloed en indruk van haar *Religie* tegen die van de *Roomſe gemeenſchap*, ſijn aangedaan, ſo krachtich geweeſt, dat niets als haar onvermoeyde ruſteloosheyd om de *Re-*

geeringh

geering te verſtooren, en de *Proteſtanten* te verderven, de Wetten, die men *hard* noemt, tegen haar heeft doen maken, of tot eeniger tijd te executeeren. En niet tegenſtaande eenige ſodanige *Wetten*, die eenigſins na wreedheyd mochten ſmaken, gemaakt ſijn, echter is 't waar, dat ſy, indienſe maar haar hadden willen buygen en ſchicken om vreedſaamlik in het Land te woonen, bevonden ſouden hebben, dat het enkel geloof, en particuliere oeffening van haar Godsdienſt, tegen haar geen voor-oordeel verwekt; of haar geen merkelicke ſwaricheyd aangebracht ſoude hebben, en dat, hoewel de *Wetten* niet *her-roepen* wierden, deſelve nochtants maar *een heyning* waren om ons van onſe veylicheyd te verſekeren, en als banden, die haar tot een goede gedraachſaamheyd verplichteden. Daar men by kan voegen, dat meer *Proteſtanten* door de *Wetten* gemaakt tegen de *Diſſenters* of *Non-Conformiſten*, geleden hebben de hoochſte ſtraffen, die op de ſchending derſelven geſtelt waren, en dat wel door aanſtoking der *Papiſten*, en haar vermogen ontrent den *laatſten Koning* en ſijn *tegenwoordige Majeſteyt*, als *Papiſten* van 't begin der Regeering der *Koningin Eliſabeth* tot deſen dach toe, hoewel 'er in de ſtraffe, die haar aangedaan is, noch groot onderſcheyt geweeſt is. 'T ſy hoe 't ſy, wy konnen uyt haar veelvoudige en herhaalde lagen tegen ons, ſelfs, terwyl wy *Vorſten* gehad hebben, die haar ſtouticheden wilden en konden ſtraffen, en haar 't gene doen overkomen, welk ſy om haar moedwil door de wetten onderworpen waren, beſluyten en afnemen, wat wy nu te verwachten hebben, nu ſy een *Koning*, die in alle de vervolgende en bloed-gierige grond-regulen des *Pauſdoms* onderweſen, en in alle de leeringen van de *Lateraanſe* en *Conſtantſe Concilien* geheel geconfyt is, verkregen hebben. En het kan ſo wel ons vertrouwen verſterken, als onſe vreeſe van 't gene tegen ons voorgenomen is, en ons boven 't hooft hanght, vermeerderen, dat ſy niet anders konnen denken, en oordeelen, of het toelaten, dat onſe *Religie* in poſtuur blijft om 't eeniger tijd hier na de *Religie* van den *Staat*, en van 't gemeen onder het volk te ſijn, ſal niet alleen een middel konnen ſijn, om het *Proteſtantſdom* in *Vrankrijk* weder te herſtellen, en de onmenſchelicke wreedheden aldaar tegen een groot en onſchuldich volk te helpen wreeken, maar ook de *Roomſe Catholijken* in *Engeland* open ſtellen voor 't ſmertelik gevoelen van het *Rijk*, over 't gene ſy ſo dwaaſlik en onbeſchaamdelik, ſedert dat *Jacobus* de II. tot de Kroon gekomen is, beyde

tegen

tegen onſe *Burgelicke rechten*, en vaſt geſtelde *Religie*, uytgevoert hebben: ja, wanneer de Regeering in goede handen valt, en de Magiſtraat haar waar intereſt, welk is, dat een *Engels Prins* hemſelven tot een *Hooft* van de *ſaak der Proteſtanten* ſtelt, en haar moeyelikheden in alle Plaatſen ſich aan-neemt, begint te verſtaan, ſal dat een verandering in *Europa* konnen veroorſaken, die niet alleen den tegenwoordigen *Beſtierder* van *Romen* tot verwyt ſal ſtrecken, maar ook haar berouw ſal doen hebben, datſe haar oyt in ſulken manier van doen hebben ingelaten. Op deſe dingen konnen wy verſekert ſijn, dat de *Papiſten* niet gedacht hebben, en 't is ſeker, dat ſy ſo ver geproçedeert hebbende, haar eygen veylicheyd voor ſtraffen, uytgenomen datſe mochten miſdaan hebben, niet verder beſorcht hebben, als datſe ons de gelegentheyd, om ons ſelven, of anderen recht te doen benomen hebben. En daarom hy moet wel dom ſijn, die niet en ſiet, waar toe deſe gelegentheyd der ſaken haar noodſakelik vervoeren moet.

Sijnde dan ſo klaar, als in een ſaak van deſe natuur geſchieden kan, gebleken, wat 'er van den *Koning* ten opſicht van onſe *Religie* en *Wetten* te verwachten is, ſo konnen wy meer als giſſen, dat de laatſte *Declaratie voor de vryheyd der conſcientie*, en de *Proclamatie van een toelating*, niet ſtrecken, noch haar oogmerk hebben, om de *Gereformeerde Religie* te begunſtigen of voordeel te geven, en dat alle de beweech-redenen, die 'er mogen tot het verleenen en toeſtaan derſelven by gebracht worden, in 't minſte niet uyt een goedertierentheyd of goede genegentheyd tegen de *Proteſtantſe Non-conformiſten* vloeyen of voortkomen. En hoewel veele van die ſwacke en licht-gelovige menſchen haar ſelven flateeren met een geloof, dat haar intereſt in des *Konings* gunſt gelegen is, en haar laten wys maken, dat hy haar beſondere gunſte toedraacht, 't is nochtans ſeker, dat ſy de menſchen ſijn, welke hy in de wereld meeſt haat, en die, wanneer het tydich en rijp is, en hy van haar licht-geloovigheyd ſo verre dat hy ſijn oogmerken heeft konnen bereyken, en ſo lang, als de tegenwoordige *guychelary* eenich voordeel tot bevordering van de *ſake* des *Pauſdoms* aanbrengen kan, ſich gedient ſal hebben, niet alleen ſekerlik een gelijke portie van ſijn ongunſt met haar *Broederen*, die van de *Kerke* van *Engeland* ſijn, hebben ſullen; maar wel het diepſte uyt den beker van verwoedheyd en toorn, die voor alle de *Proteſtanten* gemenght en bereyt word, ſullen drinken moeten. Ik ſal noyt, noch

door aanmerking van haar tegenwoordige gedraachlaambeyd, die ſodanich is, dat een langmoedich menſch ſoude konnen gaande gemaakt worden, veel min door verongelijkingen van een andere natuur, welke iemand van haar my aangedaan heeft, bewogen worden om te ſeggen dat ſy dat verdienen, of over haar vorige en verledene driften ſpotten, ſo dat ik de geheele party of het Lichaam derſelven een vlecke aanwryven, of oorſaak daar van haar, (hoe ik ook genootſaakt mocht worden dat te doen, ſo veel eenige Particuliere perſonen onder haar aangaat) haar, ſeg ik, toeſchryven ſoude. Want haar in 't gemeen aangaande, ik geloove, datſe ſo eerlicke, neerſtige, nuttige en deughtſame menſchen ſijn, (hoewel veele van haar niet de wyſte, noch de voorſichtichſte ſijn) als 'er eenige ſijn in het *Koninkrijke*, en dat haar drift alleſins, (ſelfs in ſaken der Religie, uytgenomen 't gene, daar ſy met haar *mede-Proteſtanten* niet in over een en komen) wanneerſe van die der andere *Onderſaten* verſcheyden was, de ſijde van het *recht* gehouden heeft, en gedaan hebben 't gene met het intereſt en behoudenis des *Koninkrijks* meeſt over een quam. Maar 't kan ook haar niet helpen, dat men haar te binnen brenght, dat de geheele cours van des *Konings* handelingen ontrent haar, ſo wel doen hy *Hertog* van *York* was, als ſedert hy tot de *Kroon* gekomen is, ſodanich geweeſt is, datſe daar buyten alle diſpuyt hebben konnen vaſt ſtellen, datſe ſo ver waren van eenige beſondere plaats in *ſijn gunſt* te hebben, dat hy in tegendeel noch barmhertigheyd noch medelyden met haar gehad heeft, maar ſy de voorwerpen van ſijn onverſettelik miſnoegen en gramſchap tegen haar geweeſt ſijn: Want om niet te ſeggen, dat de vervolgingen, gelijk men aangemerkt heeft, dan altijd minder geweeſt ſijn, wanneer *hy* van den *Koning* wat afgeſcheyden, en 't eeniger tijd ſijn invloed in den *Raad* vermindert was, en gedurich weder levendich geworden ſijn, ſo dra hy aan het *Hof* weder keerde, en als dan met ſulken maat van geſtrengigheyd voortgeſet wierden, die met de *macht*, die hy tot *Withall* had, en de geſteltenis en genegentheyd van ſijn *Broeder*, om na hem te luyſteren, over een quam; haar geheugeniſſen konnen ſo ſwak en door-vloeyende weſen, of 't heucht haar noch wel, datſe noyt meer geleden hebben, en dat de Wetten noyt ſtrenger tegen haar uytgevoort ſijn, als ſedert ſijn *Majeſteyt* op den *Troon* geklommen is: 'T is ook niet veele Jaren geleden, dat hy in *Schotland* openbaarlik ſeyde, dat het ſoude wel ſijn, indien dat gedeelte

deelte van het Rijk (welk meer als de helft van de Natie is) daar men wiſt, dat de *Diſſenters* en *Non-conformiſten* 't grootſte getal uytmaakten, *in een Jachtveld verandert wierd*, en niet min ſeker, dat *daar* of in *Engeland* niemand, als die men de hevichſte en vinnichſte van allen tegen deſelve oordeelden te ſijn, begunſticht of bevordert wierd. Ook wierd niemand in *Kerk* of *Politya* voorgetrocken, om ſijn geleertheyd, Godſalicheyd of verdienſte, maar na datſe hevich, gepaſſioneert, en op een beeſtelicke ſtrengigheyd de *Diſſenters* tegen gingen: En daar de *Papiſten* van den dach, dat *hy* tot de Regeering gekomen is, behalven veele andere tekenen van ſijn *gunſt* en *genade*, dit bewys van deſelve hebben, dat de *Ordanatien van ſtraffe*, onder welke ſy ſchuldich ſtonden tegen haar niet geexecuteert ſijn; ſijn in tegendeel alle de Wetten, die tegen de *Diſſenters* en *Non-conformiſten* gemaakt waren, door de Orders van *ſijn Majeſteyt* gegeven aan de *Richters*, de *Vrede-richters*, en alle andere *Kerkelicke* en *Burgerlicke Beampten* ſonder eenige barmhertigheyd uytgevoert, en men hoorde niet het minſte van verſachting tegen de *Diſſenters* ſpeken, voor dat de *Koningh* bevond, dat hy door die van de *Kenke* van *Engeland* ſijne oogmerken niet ſoude konnen bereyken, noch over het *Parlament*, om den *Teſt* af te ſchaffen, en de andere *VVetten*, die tegen de *Papiſten* noch in kracht waren, te vernietigen, den meeſter ſpeelen. Want indien ſy ſo ver hadden konnen gebracht worden, ſo ſouden de *Non-conformiſten* niet alleen ſonder medelyden verder overgegeven, en in de handen van de woedende *Mannen van de Kerk*, om haar haat tegen haar uyt te voeren, gelaten ſijn, maar, indien die van de *Biſſchoppelicke Gemeenſchap* haar gewoonlicken drift en yver tegen deſelve behouden, en dienſtich geoordeelt hadden deſelve tegen haar uyt te voeren, ook tot een offerhande voor nieuwe vlammen, van haat 't ſy op de oude of nieuwe wyſen in het werk te ſtellen, opgeoffert ſijn geweeſt. Maar die voorſlach niet geluckende is ſijn *Majeſteyt* genootſaakt geworden een anderen cours te nemen, en het pretext van ſijn medelyden met de *Non-conformiſta Proteſtanten* te gebruyken, op dat hy met meerder toejuyching en minder gevaar de Wetten tegen de *Papiſten* doen ophouden en vernietigen, en den wech om haar in alle *Burgelicke* en *Krychs*bedieningen toe te laten, openen mochte, als ſijnde ſulks de eerſte ſtap, en al 't gene, welk hy tot verderf van onſe Religie voor tegenwoordich ondernemen kan: Al de beroemde vriendelikheyd ontrent de genoemde

Fanatijken, is maar, om deſelve als de *poot* van een *kat* te gebruyken, om voor den *aap* de kaſtanie uyt het vyer te halen, en om te verſtrecken tot een dekſel, onder welke de *Kerk* van *Romen* alle de Wettige fundamenten van onſe Religie ondermynen en om ver werpen kan, waar toe men hemſelven als inſtrumenten gebruyken latende, ſal dat ten laatſten blijken niet met de wijsheyd en eer der *Diſſenters* over een te komen.

Ook is 'er in de *Declaratie* des *Konings*, dat het *altijd-ſijn gevoelen geweeſt is, dat de conſcientie niet behoort gedwongen*, of *de menſchen geforceert te worden in ſaken die enkelik de Religie aangaan*, niet meer waarheyd, als 'er rechtveerdicheyd en billikheyd in die booſe *inſinuatie* (des *Konings brief*, aan M^r. *Alſop*) tegen de *Kerk* van *Engeland* is, dat, *indien hy reden ſach om ſijn Religie te veranderen, hy noyt van de party ſoude ſijn der Proteſtanten, als welke meenen dat de eenige wech, om haar Kerk te bevorderen is, die van andere Chriſtenen, welke in geringe ſaken van haar verſchillen, te vernielen*, nadien hy ondertuſſen een lid is van de bloedgierichſte en tot vervolging meeſt genegene *Societeyt*, die oyt met den naam van *een Kerk* bekleed geweeſt is, en welker wreedheyd tegen de *Proteſtanten* hy niet licht, door ſijn ſtreng miſnoegen over *verſchillen* die van *kleyn aangelegentheyd* ſijn te betoonen, beſchuldigen ſal, alſo hy weet, dat 'er tuſſen *Romen* en *ons* ſulke verſchillen niet en ſijn, en dat, die 'er ſijn by niemand van de *Paapſe Genootſchap* voor ſodanich geacht en worden. 'T was te wenſchen geweeſt, dat de *Diſſenters* hadden willen letten en aanmerken, hoe, wanneer de *laatſte Koning* een *Declaratie* van *toelating* in het *Jaar* 1672. onder voorgeven van ſijn *teder medelyden* met ſijn *Proteſantſe Onderſaten*, maar in der daat, om binnen 's Lands) haar alle, doen hy hem met *Vrankrijk* in een onrechtveerdigen Oorlog buyten 's Lands tegen een *Gereformeerden Staat* verbonden had, in ſlaap te wiegen, en daar door een vryheyd voor de *Papiſten*, om haar Afgodendienſt te oeffenen, bedrieglik uyt te werken, uytgegeven heeft, ſonder dat hy ſuſpect wierd van de *Roomſe Religie* te ſijn, en ondertuſſen hoope had om ſulken *voor-recht* tot een *macht over de VVetten* te doen opſteygeren; en hoe al ſijn vriendelikheyd tegen de *Diſſenters*, wanneer het *Parlament* die *Declaratie* onwettich oordeelde, en wilde herroepen hebben, niet alleen ſtraks verdween, maar veranderde in ſulken woede en raſernye, dat, hoewel niet alleen *een Parlament* een Addres maakte, om haar eenige gunſt te bewyſen, en *een ander* ſtemde, dat het voort-

gaan

gaan van de pœnale Wetten tegen haar te executeeren, was de *Proteſtanſe Religie* te verraden, echter ſy, in plaats van eenige genade of moderatie ontrent haar geoffent te ſien, in een oven geworpen wierden, die ſeven maal heeter was, als die, in welken ſy te voren gebrand waren geweeſt. En hoewel ik niet voorgeef een *Propheet* te ſijn, echter derfik prognoſticeeren en voorſeggen, dat, wanneer eens de tegenwoordige *Koning* ſijn oogwit, waar toe ſijn Declaratie geoordeelt word dienſtich te ſijn, namelik, om de *Papiſten* in een openbare oeffening van haar *Religie*, en in alle publijke *Ampten* en *Bedieningen* te plaatſen, en te verkrijgen, dat in hem een *Macht* boven de *VVetten* erkent worde, bereykt heeft, ſy als dan, in plaats van een ſoeten ſtillen wind, die men van *VVithal*, hoort, hooren en voelen ſullen een ſterk gedrevenen wind, en dat, onder het voorgeven, dat men by gelegentheden die *indulgentie* of *toegeving* misbruykt heeft, of aan eenige aangetychde miſdaden, in welker ſchuld ſy en alle andere *Proteſtanten* (niet tegenſtaande haar ſlapheyd, en groote mate van *getrouwigheyd* altijd haar grootſte miſdaat blijft) ſullen ingewickelt worden, haar vryheyd niet alleen haar ſal benomen, en de geſtrengigheyd van de oude *Kerke* van *Engeland* weder levendich worden, maar dat ook eenige bejegeningen na de *nieuwe Franſche mode* op het tonneel komen, en tegen haar, en alle andere verkeerde en hartneckige *Ketters van Britannien* te werk geſtelt worden ſullen.

Dewijl nu de Declaratie voor de vryheyd der conſcientien de *Kerke* van *Engeland* verongelijkt, en niet uyt eenige dadelicke en inwendige genegentheyd tot de *Non-conformiſten* voortkomt, ſo ſal het de moeyte weerd ſijn wat breeder te onderſoeken en uyt te breyden de redenen, waarom die *Declaratie* verleent, en om wat redenen deſelve voor de oogen van alle menſchen in 't licht gegeven is, op dat die haar reeds *geaddreſſeert* hebben over haar onnoſelheyd en dwaasheyd beſchaamt, en die het niet gedaan hebben verder verſekert mogen worden, dat dit een onwettelicke en onbetamelicke wyſe van doen is, als ook, op dat alle, die noch eenigh werk van de *Proteſtantſe Religie*, en de *Wetten* van *Engeland* maken, mogen levendich gemaakt worden, om alle wettelicke en behoorlicke middelen, tot voorkoming van de quade uytwerkingen, die 'er geſchapen ſijn uyt te ſullen volgen, en de *Papiſten* haar ſelven daar uyt belooven, te gebruyken.

De *beweegh-redenen*, waarom de *Koning* die *Declaratie* in 't licht gege-

ven heeft, konnen tot *drie* hoofden gebracht worden, van weke ik reeds wel eenige genoemt heb, maar nu elk een derſelven in ſijn eygen en beſonder licht plaatſen, en de *reden* tot het uytgeven der ſelve ſodanich bewijſen en doen blijken ſal, dat geen redelik menſch in het toekomende daar meer aan ſal konnen twijfelen.

De *eerſte* is op dat de *Koning* hem ſelfs to een *opperſte macht* en *onbepaald geſach* over de *Wetten* verheffe, en verkrijge dat deſelve erkent worde, en ſijn Onderſaten haar daar aan onderwerpen en daar mede te vreden ſijn. Dat de *Monarchale Regeering* na de *Wetten* gereguleert, en aan deſelve verbonden is, en niet na *eygen wil* en *behaagen* beſtiert moet worden, konde hy, doen hy een *Onderſaat* was, in ſijn overleggingen en gedachten niet toeſtaan, of verdouwen, als wanneer men hem heeft hooren ſeggen, *dat hy liever eenen dach ſo abſoluyt wilde regeeren als de Koning van Vrankrijk doet, dan een geheele eeuwe, door de Wetten gebonden en ingetoomt, gelijk ſijn Broeder.* En derhalven gebruykte hy om den *Prins* van *Orangien* te overreden, dat hy ſoude goet keuren 't gene hy ontrent de *Wetten* gediſpenſeert had, en om *hem* en de *Princes* te bewegen, dat hy hem met ſijn *Majeſteyt* voegen en haar intereſt aan het *Koninkrijk* tot de *vernieting* van de *acten* van den *Teſt*, en veele andere Ordonnantien tegen de *Roomſch-Catholijken* gemaakt, gebruyken ſoude, deſe reden in een *Geſandſchap* aan haar *Koninklijke Hoogheden* over deſe ſaak, dat dit verkregen ſijnde groot voordeel doen, en *vermeerderen ſoude haar voorrecht*; Maar deſe twee *Edele Princen*, welker komen tot den Throon alle *Proteſtanten* ſo ſcherpelik, en tot haar vertroofting te gemoet ſien, ſijn niet alleen te edelmoedich en genereus, maar ook te wijs geweeſt, als datſe haar daar mede vermengen wilden, als wetende, dat de *Authoriteyten* en het *Geſach* der *Koningen* en *Koninginnen* van *Engeland* door de *vaſt-geſtelde Wetten* groot genoech is, ſonder datſe na een nieuwe *Voor-rechts macht* behoeven te ſtaan, dewelke, gelijk de *Wetten* haar niet gegeven hebben, ſo nergens toe ſoude nut ſijn, als om haar bequaam te maken, om ſchade te konnen doen. En ſekerlik 't is voor de eer en veyligheyd van den *Monarch*, en de vryheyd en verſekertheyd van het *volk* noodſakelicker, dat dat *Voor-recht* binnen de oude *bepalingen* van de *Wetten* blijve, dan dat het ſelve gelaten worde tot die onbepaalde en ruyme breedte, tot welke de *laatſte Koning* en ſijn *tegenwoordige Majeſteyt* het ſelve hebben ſoeken te brengen.

Dat

Dat nu beyde de *Declaratie voor de vryheyd der conſcientien in Engeland*, en de *Proclamatie van een toelating in Schotland* daar toe aangeleyt ſijn, om het *Souvereyn Geſach* te doen ſteygeren tot een *Macht* over de *Wetten* der twee *Koninkrijken*, kan beweſen worden uyt de *Papieren* en *Schriften* ſelfs, die de macht om over de *Wetten* te diſponeeren ons met ſulke woorden voorſtellen, die niet minder te kennen geven, als dat ſijn *Majeſteyt* van alle banden en bepalingen vry, en met een recht om te doen, 't gene hy wil, bekleed is: want indien de ſpreek-wijſe van 't *Koninklik welbehagen*, om ſulke en ſulke *Wetten* niet te laten executeeren, en ſulke en ſulke *Eeden* niet te laten vorderen en dat niet door kracht van een *Authoriteyt*, welke de *Wetten* verklaart hebben ſijn *Majeſteyt* toe te komen, maar door de kracht van een ſaak, die noch niet bepaalt is, welke het *Koninklik voor-recht* genoemt word, gelijk de macht in de *Engelſe Declaratie* beſchreven en uytgedrukt word, niet genoech is om ons in de ſaak, die wy voor handen hebben genoechſaam licht te geven, ſo kan de *ſpreekwijs* van *abſolute macht*, *welke alle Onderſaten ſonder eenige conditie of reſerve ſchuldich ſijn te gehoorſamen*, waar door het den *Koning* behaacht heeft in de *Schotſe Proclamatie*, tot het *beletten*, *krachteloos maken*, en *diſpenſeeren* van ſulke en ſulke *Wetten*, op welke daar geſien word, en het *verleenen* van de *toelatingh*, neffens andere *Vryheden*, *Voor-rechten* en *Rechten*, die in de ſelve uytgedrukt word, meer als genoech ſijn, om de ſake daar wy over redeneeren, te ſtellen in een ſtaat, dat geen redelik menſch deſelve in twijfel kan trecken. Gelijk het een en deſelve ſoort van *Authoriteyt*, of *opperſt geſach* is, welk men ſich over de *Wetten* en *Onderdanen van beyde Koninkrijken* aanmaticht, hoewel het om ſekere redenen met meerder ſedigheyd beooght en uytgedrukt is in de *Declaratie voor de vryheyd der conſcientien in Engeland*, als wel in de *Proclamatie van een toelating in Schotland*: Soo gaat al het hoochſte, welk de *Zaar van Moſcovien*, de *Groote Mogol*, of de *Turkſe Sultan* oyt elk over hare *Heerlikheden* gepretendeert hebben, maar daar toe, dat ſy hebben een *abſolute Macht*, welk de *Koning* hem ſelven aanmaticht, en de *fonteyn* en *bronquel* maakt, om in alle de gemelde *Papieren* en *Schriften* de *Koninklicke acte* en geſach te oeffenen. En gelijk het gebruyken van deſe *onbepaalde macht*, om door deſelve *de Onderſaten ſijn Majeſteyt ſonder reſerve of beding te doen gehoorſamen*, een omſchrijving is van een *Deſpoticale* of *Meeſterlicke Macht*, en een middel, om deſelve

tot

tot een hoochte te verheffen, die hooger is als iemand van de oude of hedensdaachſe Tyrannen oyt van gedroomt heeft, en meerder, als 't meeſte gedeelte der menſchen, die in dienſtbaarheyd andere onderworpen ſijnde, oyt geweten heeft, tot dat de tegenwoordige *Koning van Vrankrijk*, ſijn *enkele wil* en *welbehagen* tot een reden en grond leggende, waarom ſijn *Gereformeerde Onderſaten* haar *Religie* verlaten, en *Roomſch-Catholijk* worden moeſten, daar een *exempel* van gegeven heeft: So verdient het aangemerkt te worden, of niet ſijn *Majeſteyt*, die roemt dien *buytenlandſen Monarch* te volgen, eer lang deſe *abſolute Macht*, *welke ſijne Onderſaten verplicht ſijn ſonder eenige reſerve of bepaling te gehoorſamen*, op deſelve wijſe ſal konnen te werk ſtellen; en of in ſulken geval die gene, welke hare *Addreſſen*, *om hem voor ſijn Declaratie te bedanken* gemaakt, en daar door de aanmatiging van deſe *abſolute Macht* (als ſijnde 't geene, daar de *Declaratie* op gefoundeert is, en daar deſelve ſijn oorſpronk uyt heeft) gebillikt hebben, wel ſullen ontgaan konnen die gehoorſaamheyd, dewelke als een *plicht* van een Onderſaat, die 'er onafſcheydelik aan verkocht is, gevordert word, te betalen.

't Gene ons gevoelen meer verſterkt, dat de *Engelſe Declaratie* en de *Schotſe Proclamatie* niet alleen aangeleyt ſijn, om van de *Onderſaten* te verkrijgen een erkentenis, dat in den *Koning* een *abſolute Macht* geveſticht is, maar ook dat niet minder als de *aan-mating* en *gebruyk* van ſulk een *Macht*, deſelve verſekering en ſteunſel geven kan, is de menichte van *Wetten* en *Rechten*, over welke hy in de *Schriften* onder de meer-gemelde *Namen* hem 't gebied aanmaticht, en tot deſelve ſich uytſtrekt. Elk een bekent, dat aan de *Kroon* een *Koninklik Voor-recht* vaſt is, en dat de *Koninklicke bedieninge*, aangaande de *hoogſte Magiſtratuur*, tot voordeel en verſekering van het *gemeen*, niet uytgevoert of bedient kan worden, ten ſy aan deſelve een *Macht*, om de uytvoering van ſommige *Wetten* in ſekere gelegenthedon van tijden te ſtaken, of om in eenige voorvallen over het *recht* van *particuliere* menſchen uytſpraak te doen, gehecht worde: Maar dan moeten de aangenomene *gewoontens* van de *Natien* 't voordeel van 't gemeen, en de behoudenis en beſcherming des *volks* in 't gemeen, de maat ſijn, na welke dit *Voor-recht van de Kroon* gereguleert moet worden, ſo dat deſelve buyten dat toe te paſſen of verder uyt te ſtrecken, een *Uſurpatie*, een *aan-mating* en *Tyrannie* in den *Regent* is. Al de *Macht*, die de *Koningen* en *Koninginnen* van *Engeland*

en

en *Schotland* hebben, komt voort uyt een toelatingh en accoord van het *Volk*, waar in het bedongen heeft, welke *Rechten*, *Vryheden* en *Privilegien* het aan hem ſelven behouden, en wat Authoriteyt en Macht het overgegeven heeft aan den *Souvereyn*, op dat hy haar voorſtaan en beſchermen, en ſy te beter in vrede, vryheyd en geruſtigheyd leven mochten, welk de *eynden* en *oogmerken* ſijn, om welke ſy de *Koningen* verkoren hebben om boven haar te ſijn, en om welke te bereyken ſy oorſpronkelik opgerecht, en haarſelven onderworpen hebben aan een *form* van een *burgelicke bediening*. De gevoelens van particuliere, van wat rang of order die ook ſijn, mogen niet worden aangemerkt als een uytlegging, hoe ver dit *Voor-recht* hem uytſtrekt, aangeſien ſy door haar afhangen aan den *Koningh*, en haar onderwerping om haar door eygen ſelfs oogmerken te laten leyden, mogelik het ſelve breeder en verder, als voor 't *Gemeen* dienſtich is, uytſtrecken: Maar de cours van bedieningh van *voor 's menſchen geheuchenis*, neffens de meening van de geheele *gemeente*, door die gene, welke *haar* in 't *Parlament repreſenteeren*, by voorvallende gelegentheden uytgedrukt, moeten voor den rechten ſin, uytlegging en verklaring van de *Palen* der *Koninklicke* en *Voor-rechtelicke Macht* aangenomen worden; En dat yemand uyt de getuygeniſſen van gehuyrde *Advocaten*, of flateerende *Kerkelicke Mannen*, van die tijd, doen het *Parlament* door haar *ſtemmen* en *reſolutien* haar *ſlaven*, om ſo te ſpreken, beſtelt heeft, over de bepalingen van die *Macht* wil oordeelen, is een miſdaat, die ſtrengelik dient beſtraft te worden, en te hoopen is, dat een waarachtich *Engels Parlament* niet ongeſtraft ſal laten doorſchieten. Een *Macht* nu, ſpruytende uyt een *Koninklik Voor-recht*, om een groot getal van *Wetten* op te ſchorten, en krachteloos te maken (en ſelfs wel ſulke Wetten, dien van ſulke natuur en nadruk ſijn, dat de groote verſekertheyd des volks in het maintineeren derſelven beſtaat, en ontrent welke de geheele *Gemeente*, die in de *Parlamenten* gerepreſenteert word, meermaals de *Princen*, alſſe derſelver *cours* en *executie* beletten wilden, hebben tegen gegaan) is ſo ver van een *recht* te ſijn, dat aan de *Kroon* vaſt is, dat het pretendeeren ſelfs van ſulken *Macht*, een verandering is van de *Regeering*, en een ter neder werpen van de *Conſtitutie*. *Forteſcue* ſeyt, dat (*) *Rex Angeliæ populum gubernat non merâ poteſtate Regiâ, ſed politicâ, quia populus iis legibus regit,*

quas

(*) *De laudibus legum Anglic: cap.* 9.

quas ipſe fert; d. i. dat *de Koning eygentlik niet ſo ſeer regeert door een Macht, die Koninklik, als wel die van de Politie afhanght, om dat hy gebonden is aan die Wetten, welke het volk ſelfs opgeſtelt en gemaakt heeft.* Ook ſeggen *Bracton* en *Fleta* ons, dat *Rex Angliæ habet ſuperiores, videlicet legem, per quam factus eſt Rex, ac Comites & Barones, qui debent ei frenum ponere,* (*) [a]. d. i. *de Koning heeft er, die boven hem ſijn, te weten, de wet, door welke hy tot Koning geſtelt is,* (welk de maat en bepaling van ſijn Macht in de Regeering is) en *de Graven en Baronnen* (d. i. het Parlament) *welke hem indien hy qualik doet, betengelen moeten.* En hier over hebben wy niet alleen het ander ſeggen van *Bracton*, dat *nihil aliud poteſt Rex, niſi id ſolum, quod jure poteſt,* (*) [b]. d. i. *de Koning kan niets doen, als 't gene hy na de Rechten doen kan*, maar ook de bekende paſſagie in de *regiſters* van *onſe Parlamenten*: *Non eſt ulla Regis prærogativa, qua ex & juſtitia & æquitate quicquam deroget.* (*) [c]. d. i. *daar is geen Voor-recht des Konings, daar door hy yets tegen de Wetten, en billikheyd ſoude mogen doen.* So beſorcht waren onſe *Voorſaten*, in *Engeland* en *Schotland*, om haar *Wetten* te doen hand grypen, en die van haar *Koningen* niet te laten ſchenden of ter ſijden leggen, datſe niet alleen door *overſtemming* en *reſolutien* der *Parlamenten* en door verſcheyden *Ordonnantien*, alle de diſpenſatien des *Konings* over de *Wetten* en opgeleyde *Eeden*, voor *nul* en *ydel* verklaart hebben, ſo datſe by de *Richters*, of andere *executeurs* van de *Wetten* en de *Juſtitie* niet aangenomen mochten worden; maar ook menichmaal die, welke men bevond de *Koningen* geraden te hebben, om een *Macht* over de *Wetten* te gebruyken, en de beveſtichde en geregiſtreerde *Orders* te ſchenden, voor recht geroepen, beſchuldicht, en tot de een of de andere ſtraffe veroordeelt hebben. Dit diſcours ſoude wydloopiger worden, als ik wel voorgenomen heb, indien ik ſoude ophalen de verſcheyden *Wetten*, tegen de *Papiſten* ſowel als tegen de *Diſſenters*, die nu opgeſchort, geſteuyt, krachteloos gemaakt, en over welke in de reeds-gemelde *Koninklicke Schriften* gediſpenſeert is; En 't ſouden vry grooter moeten worden, indien ik eenige *aanmerkingen*, die uyt de ſake ſelfs vloeyen, en die een menſch ſelfs van een gemeen verſtand niet verre behoeft te ſoeken, maken wilde. Ik ſal derhalven maar twee of drie *Proeven* van dit *Koninklik Voor-recht*, en ab-

(*) [a]. *Bracton lib. 2. cap. 16. Fleta lib. 1. c. 17.*
(*) [b]. *Lib. 3. cap. 9.* (*) [c]. *Rolles Parlam. 7. Hiſtor. 4. Num: 59.*

abſolute Macht aanroeren, die, gelijk ſy voor eerſt ſtoute en breede uytbreydingen van deſelve ſijn, by de naaſte uytvoering, indien die daar mede over een komen ſal, ons, die van de *Proteſtantſe Religie* ſijn, en voor de *Vryheden van Engeland* ſpreken, niets overlaten ſullen, als dat wy ſullen te vreden moeten ſijn, om Paaps en ſlaven te worden, of anders tot *Tyburn* en *Smithfield* (plaatſen, daar men de menſchen verbrand of met de doot ſtraft) veroordeelt te worden.

Een derſelven is het *ſchorſſen* der *Wetten*, die den *Eed* van *Allegiancie en ſupremacie*, onder welken naam deſelve bekent is, vorderen, en het verbod, dat deſe *Eed noyt na deſen yemand afgevordert mach worden.* Want door de *enkele oeffeningh van dit Koninklik Voor-recht, en abſolute Macht* ſijn de twee Koninkrijken niet alleen wederom een *uytheemſch gebied*, onder welkers elenden ſy voor eenige eeuwen geſucht hebben, onderworpen; maar ook word de Koning hier door van de grootſte *verſekertheyd*, welke hy voor *hemſelfs* en voor ſijn *Regeering* van alle ſijne *Onderdanen* gehad heeft, beroofd, en de *Kroon* ontbloot van een haarer voornaamſte Juweelen, te weten een *authoriteyt* over alle *Onderſaten*, welk echter aan de *ſoverainiteyt* en *Koninklicke weerdicheyd* altijd ſo weſentlik is geoordeelt, dat het aan de *Koninklicke Kroon* gehecht, en aan den *Monarch* vaſt te ſijn geoordeelt is geweeſt, ſelfs eer de *Gereformeerde Religie* aangenomen en beveſticht was. Dit nu raakt *haar Koninklicke Hoogheyd de Princes Orangien*, aan welke buyten diſpuyt het recht van tot de *Kroon* van *Groot Britannien* te ſuccedeeren toe koomt, om te overwegen, of niet ſijn *Majeſteyt* door deſelve authoriteyt, door welke hy ſo merkelicken tak van de *Koninklicke Juriſdictie* vervreemd en wech geeft, de *ſucceſſie* ſelfs op een ander ſoude overbrengen, en over de *erfenis van de Kroon* voor ſulk een, als het hem belieft, diſponeeren konnen. Ook ſullen die, welke ontrent *hem* ſijn, en den laatſten *Koning*, om voor ſijn *tegenwoordige Majeſteyt* plaats te maken, van den Troon geſtooten hebben, niet veel ſwarigheyd maken, of'er een *Proteſtantſe na-ſaat* geſtelt word, indien ſy maar een ander *Papiſt*, ſo *Superſtiteus* als hy, konnen vinden, dien ſy daar toe bevorderen konnen: het ſy hoe het wil, wanneer deſelve morgen op den Troon moeht komen dan ſal'er reeds een *uytheemſche Juriſdictie* toegelaten en opgeſtelt ſijn, om de *hare* te onderkruypen, en te contrarolleuren; en ſy geene verſekertheyd altoos meer hebben van de oprechticheyd en getrouwicheyd van

een groot getal harer Onderſaten; En de *ſekere kennis en lange ervarentheyd, van ſijn Majeſteyt* (daar hy in de *Schotſe Proclamatie* op roemt) *dat de Catholijken niet alleen een grond-regel hebben, om goede Chriſtenen, maar ook om onderdanige Onderſaten te ſijn*, ſal *haar Koninklicke Hoogheyd* geen genoechſaam fundament van geruſtigheyd geven, nadien *haar* Religie haar ontrent de *Princen*, welke de *Roomſche Kerke* geoordeelt heeft *Ketterſch* te ſijn, tot het tegendeel van dien verbind.

Een *tweede* exempel, waar in dit gepretendeert *Koninklik Voor-recht* boven alle *VVetten*, geoeffent word, en niet als door het toeſchryven van een *abſolute Macht* aan ſijn *Majeſteyt*, en door een erkentenis van de *Onderſaten*, de *Declaratie voor de vryheyd der conſcientien*, en de *Proclamatie voor de toelating* goetkeurende onderſchraaght kan worden, is het weeren, krachteloos maken, en te rug houden van de Statuten, door welke de *Teſt* was vaſt geſtelt, en door welke de *Papiſten* van alle beneficien, bedieningen en plaatſen van aangelegentheyd, 't ſy *burgelicke*, *Kerkelicke* of *Militaire*, geweert wierden. Ik ſpreek nu niet van het *weeren* van *executie* ſulker *Wetten*, door welke *Prieſters*, of die eenige *Order* in de Kerk van *Romen* hebben, of die haar met de *Roomſe Kerke* verſoent hebben, of *Papiſten*, die haar Vergaderingen maken, om de *Mis* by te woonen op de eene of de andere wyſe ſtrafbaar ſijn: (hoewel dat het diſpenſeeren des *Konings* over deſelve, welk hy aan de *Kroon* toeſchryft, geheel *onwettelik* is) want gelijk verſcheydene van deſe *Wetten* noyt door veele *Proteſtanten* goet gekeurt ſijn geweeſt, ſo ſoude niets, als de veelvoudige *Verraderyen* en *'t ſamen-ſweeringen* tegen den *Staat*, daar ſy van tijd tot tijd aan ſchuldich bevonden ſijn, het maken van deſelve hebben konnen doen billicken: En gelijk de *Papiſten* onder alle menſchen de minſte reden hebben om over de onrechtveerdigheyd, rigeur en ſtrengigheyd derſelven te klagen, aangeſien 'er in meeſt alle *Paapſe* Landſchappen veele *VVetten* tegen de *Proteſtanten*, die wreeder ſijn en bloediger, in haar kracht blyven, die doch enkelik gemaakt en uytgevoert ſijn, om haar gevoelens en practijk in de Religie en Godſdienſt te maintineeren, ſonder dat deſelve over miſdaden en beledigingen tegen de *burgerlicke Regeering*, onder welke ſy leven, beſchuldicht konnen worden: So aan de andere ſijde, indien het uyt grond-regulen van Religie en Politye noodſakelik mocht ſijn de *Roomſch-Catholijke* van de reeds-gemelde *Wetten* te ontſlaan, ſo moeſte dat niet gedaan worden als door de *VVet-gevende Autha-*

Authoriteyt van de *Rijken*: En de *macht*, die de *Koning* hemſelven aanmaticht, om dat te mogen doen door een gepretendeert Voor-recht, is een groote uſurpatie, en aanmatingh over de *VVetten*, en een verbreking van ſijn *Eed by de krooning* gedaan. Ook recommandeert het noch *de beleeftheyd* der *Papiſten*, noch de *goed-aardicheyd* en *oprechtigheyd* van haar *Religie*, dat ſy, terwyl ſy die gene, welke in geloof en godsdienſt van haar verſchillen, elders ſo wreedelik handelen, ondertuſſen ſo ſchreeuwen en uytroepen tegen de ſtrengigheden, welke ſy in eenige Gereformeerde *Staten* moeten uytſtaan, die echter eerſt door haar *Verraderyen* opgekomen, en ten allen tijden de beweech redenen, om deſelve tegen haar uyt te voeren, geweeſt ſijn, nadien men die alleen oordeelen moet wreed te ſijn, die haar eygen *ſet-regulen* volgende ſo te werk gaan: En 't was te wenſchen, dat 'er voor het toekomende ontrent de *verſekertheyd* van onſe *Religie*, en onſe veyligheyd in deſſelfs belijdenis eenige ſorge gedragen wierd, mids datſe niet en doen 't gene met de ſachtmoedige beginſelen des *Chriſtendoms* niet over een komt, of 't gene qualik paſt voor het goedertieren en edelmoedich humeur van de *Engelſe Natie*, *bloet-dorſtich* te ſijn, als een beſondere Privilegie en roem, en als een kenteken, dat klaarder is dan wel andere, die *de Roomſe Kerk* voorgeeft, aan *die Kerke* overlaten.

Maar daar ik nu van ſpreek is het *intrekken* en *weeren* van de *executien* ſulker *Wetten*, door welke de *Regeering* van de *getrouwigheyd* haar *Onderſaten* verſekert, en die, van welke men ſulks niet *vertrouwen* konde, enkelik uyt plaatſen van eenige macht of aangelegentheyd uytgeſloten wierden, welk dan met het gevoelen van eenige ſchade voor haar ſelven, alleenlik een belet was, dat ſy niet konden in ſtaat weſen, om ons quaat te konnen doen. Alle *Regeeringen* hebben een *recht* om middelen tot haar eygen behoudenis te gebruyken, mids datſe niet ſodanich ſijn, datſe niet konnen beſtaan met het oog-wit van de Regeeringh, of met de *wil* en 't *behagen* van den *Opperſten Souvereyn* over alle menſchen ſtrijden: En 't ſtaat aan de Macht van elke Vergadering, die Wetten geven kan, uyt te ſpreken, wie van de Gemeente bequaam of onbequaam is, om publijke employen, en bedieningen, daar de vrede, welvaren en geruſtigheyd van het geheele *lighaam* der *Politie* van afhanght, te bekleeden. Buyten dit ſoude geen Regeering beſtaan, of de menſchen in veyligheyd geſtelt konnen worden, ja de *Conſtitutie* ſoude in gedurich gevaar ſijn

van om ver gevorpen, en de Voor-rechten, Vryheden en de Religie der Onderſaten perijkel loopen om ter ſijden gelecht te worden. En indien ſulk een *Macht* in de *wet-gevers*, op ſwacke ſuſpicien en ongegronde jalouſy te eeniger tijd te verre getrocken mocht ſijn, en ſommige welke met haar aanvertrouwde plaatſen te bekleeden geen gevaar aanbrengen konden, geweert mochten ſijn; echter doende dat maar op ſijn ergſte, om een dis-reſpect aan eenige beſondere perſonen, die meer gunſt en eſtime verdient mochten hebben, te toonen, maar konde geen prejudicie geven aan de geheele *Natie*, of *Societeyt*, alſo 'er ten allen tijden een genoechſaam getal van andere, om alle *bedieningen* waar te nemen, op welke men volkomelik betrouwen mach, overich is. 'T is ook aanmerkens-weerdich, dat de *Staten Generaal* der *Vereenichde Nederlanden*, die wel grooter vryheyd aan alle *Religien* geven, als eenige *Staat*, die men in *Europa* kent, echter geene *Papiſten* in eenige plaatſen van gelach, *Authoriteyt* of *rechts-ſprekinge* toelaaten, noch ook, dat ſy in de *Republijk* eenige *bedieninge* hebben, die haar of verlocken of in ſtaat ſtellen ſoude, om yets tot *ſchade* van de *Religie*, of verrading van de *vryheyd* der *Provincien* te konnen ondernemen. En gelijk het geoorloft is, dat een Regeering alle ſulke perſonen, van welker vyandſchap, en quade genegentheden ontrent de vaſt-ſtelling en verſekortheyd in *Kerk* en *Staat* ſy of een moreele ſekerheyd, of billijke gronden van ſuſpicie hebben, van alle publijke plaatſen, die men haar ſoude vertrouwen, weert: So is 't niet min geoorloft te beſorgen, dat een *Teſt* of *Eed*, om deſelve te ontdecken, gedaan worde, op dat ſy haar ſelven niet achter een masker, om *Officien* te verkrijgen, en vervolgens haar quade en boos-aardige intentien voort te ſetten, en uyt te voeren, verbergen. Ook is het niet mogelik, of in ſulken geval moet de *Eed*, aan welken ſy beproeft moeten worden, ſijn opſicht hebben op die *Principien*, en gronden, door welke ſy van het gevoelen der *Natie* blijkelijxt onderhouden ſijn, en waar in ſy meenen dat haar gevoelens te weynſen een ſeer *verdienſtelik* werk is. De *Papiſten* hebben ook geen reden, om qualik te vreden te ſijn, dat men de *verſaking van de Tranſubſtantiatie*, als 't merkteken, waar door ſy, dat weygerende, onderſcheyden konnen worden, van haar ſoude afeyſchen, nadien al de ſtraf, die haar, als ſy beken ſijn, alleenlik is, datſe uyt haar aandeel om *Vetten te konnen geven*, uytgeſloten, en in geen employen van aangelegentheyd en van profijt gebruykt worden,

den, aangesien men altijd de gewoonte gehad heeft, en noch heeft, *'t geloof ontrent de lighamelicke tegenwoordigheyd Christi in het Sacrament* af te vragen, als sijnde dat gene, op welkers niet-bekennen wy voor *Ketters* aangesien, en tot het *verbranden* veroordeelt moeten worden, welk vry wat erger is, als geen sit-plaats in de *twee Huysen* van het *Parlament* te mogen hebben, of van de *Burgerlicke* of *Krijchs-bedieningen* uytgesloten te worden. Ook word van haar niet afgeeyscht, datse *verklaren*, veel min datse *sweeren*, dat de *leere* van de *Transubstantiatie* vals is, of dat 'er geen *Transubstantiatie* is, (gelijk in een bespottelik schrift tegen de *oprechtigheyd* der *Kerke* van *Engeland* geschreven, gestelt is) maar al dat in de *Acte* van den *Eed*, onder des naam van *Test* geeyscht word, is dit: *Ik N. N. verklare, te gelooven, dat 'er in het Sacrament van des Heeren Avondmaal, of in de elementen van brood en wijn, by of na de consecratie door yemand wie het ook soude mogen sijn, geene Transubstantiatie en is.* Hoewel het *Parlament* genegen was om alle mogelicke sorg te dragen tot ontdecking der *Papisten*, op dat de beforging van onse veyligheyd, welk het oogmerk van het maken deser *Acte* is, te meerder kracht hebben mocht; echter is het niet so van verstand ontbloot geweest, dat het daartoe yets soude ingesteken hebben, welk haar voor de wereld ten spot stellen soude. Het verschilt veel te seggen, te verklaren of te sweeren, dat *ik geloove, dat 'er geen Transubstantiatie is*, en te seggen of verklaren, *dat 'er geen Transubstantiatie en is*; want het eerste drukt alleen mijn *meening* en *gevoelen* uyt, en tracht geensins de *leere selfs*, anders, dan sy is, door mijn oordeel te maken of te veranderen: Maar het *laatste* tracht voornamelik 't voorwerp, en wat van de saak is, so te bepalen, als ik het begrijpe; En sekerlik, daar sijn duysent dingen, die ik kan seggen niet te gelooven, maar echter derf ik niet seggen, dats 'er niet en sijn.

Gelijk nu het dispenseeren over *dese Wetten* bewijst, dat de *Koning* hem een *absolute Macht* aanmatight; so sijn de *Addressen* by wege van danksegging voor die *Declaratie*, in welke dese *Macht* sich opdoet, niet minder als een erkentenis, dat deselve hem met recht toekomt.

Daar is noch een derde saak, welke de vreese of schaamte hem niet heeft toegelaten in de *Declaratie voor de vryheyd der conscientien in Engeland* te stellen, welk hy de onbeschaamtheyd gehad heeft in de *Proclamatie van een toelating in Schotland* in te voegen, welke, gelijkse rond uyt van

een

een *abſolute Macht* ſchrijft, ſo is het ſulk een ongehoorde oeffening van een *heerſchende Macht*, als qualik oyt yemand van de *Tyrannen in Ooſten*, of ſelfs de *Franſe Leviathan* ſoude hebben derven ondernemen: Want hebbende *belet*, *ontſenuwt* en *ingetrokken* alle *Wetten*, die eenigen *Eed*, door welke onſe *Religie verſekert*, en het behouden der ſelve by ons en onſe nakomelingen verſorcht wierd, bevoolen en ingeſtelt hadden, ſo leyd hy ſijn *Schotſe Onderſaten* eenen nieuwen *Eed* op, door welken ſy haar verbinden moeten, om *hem*, *ſijn Erfgenamen*, *en wettige Na-ſaten in de oeffening van haar abſolute Macht en Authoriteyt tegen elk een*, *onder ſtraffe des doots*, *voor te ſtaan*, *en te maintineeren*. *Onderſaten* een *Eed* op te leggen is altijd aangeſien, als de hoochſte *daat* van *macht om Wetten te maken*; want daar een *Wet*, die alleen op menſchen goederen ſiet, mach worden aangenomen, hoewel de Onderſaten ondertuſſen oordeelen, dat, 't gene van haar gevordert word, onredelik en onrechtveerdich is; daar raakt in tegendeel deſe, die den *Onderſaten* den *Eed* opleyt, hare *conſtientien*, en brenght mede, dat haar gemoed en oordeel dat gene, welk daar door vervordert word, of goet of quaat keuren moet. En gelijk het de wijsheyt en billikheyt der *Wet-gevers* paſt vry teder te ſijn ontrent het ordoneeren van *Eeden*, die de Onderſaten ſullen moeten doen, niet alleen uyt bekommering, dat de name *Gods*, wanneer de ſaak, daar de Eed over gevordert word, of gering en gemeen, of ook twijfelachtig en onſeker is, daar door ſoude konnen ontheylicht worden; maar ook om dat het een oeffening van heerſchappy over der menſchen *Sielen* is, welk vry meerder is, dan of deſelve alleen over haar *goederen*, *lighamen* en *Privilegien* geoeffent word: So heeft noyt yemand van onſe *Koningen* gepretendeert een *Recht* te hebben, om een *Eed*, die te voren niet *geregiſtreert*, noch in eenige *VVet uytgedrukt* geweeſt is, te belaſten en af te eyſchen; en 't ſoude voor deſen een goede reden om ſulken of ſulken *Eed* te weygeren geoordeelt geweeſt ſijn, als men maar geſeyt had, daar is geen *VVet* of *Statuyt*, die ſulks belaſt heeft. 'T was een der *Artijkelen* van *hooch Verraad*, en wel van 't meeſte gewicht, welke den *Graaf* van *Stafford* ſijn te laſt geleyt, dat hy ſijnde de *Gedeputeerde Lord* in *Yrland*, van de *Schotten*, welke aldaar woonden, een *Eed* gevordert had, welke geene Wet geordoneert of voorgeſchreven had; En dit mach deſe *Raad-gevers* die den *Koning* tot het vorderen van ſulken *Eed* geraden hebben, als ook alle andere, die verſtaan, dat deſelven op de *enkele Authoriteyt* van

ſijn

ſijn *Majeſteyt* moet gevordert worden, tot eenich nadenken brengen, of dat niet t' eeniger tijd in 't gerichte tegen haar ingebracht, en voor een bewys van haar leven aan de juſtitie verbeurt te hebben verſtrecken ſoude konnen. Gelijk nu het invoeren van een *Eed*, die door de *VVet* niet geordonneert is, een groote daat van *abſolute macht*, en in den *Koningh* een *verandering* van de *Conſtitutie* is: So ſullen wy, dien Eed ſelfs inſiende bevinden, dat deſe *abſolute macht* haar op een vreemde wyſe in alle de deelen en tacken deſſelfs ontdekt en uytſpreyd, en dat de menſchen gevercht worden, om te ſweeren, dat ſy ſijn *Majeſteyts* gehoorſaamſte *ſlaven* en *vaſallen* ſijn. In een gedeelte van dien word gevordert, en haar afgeeyſcht te *ſweeren, dat het voor een Onderſaat ongeoorloft is, op eenigh voorgeven, of om eenige oorſaek hoedanich die moge ſijn tegen hem, of iemand, die ſijnen 't wegen gecommitteert is, de wapenen op te nemen; en dat ſy uyt ſijn macht of Authoriteyt ſullen tegenſtaan*: Welk gelijk het mach ſijn aangeleght om een grond en middel te ſijn, om de menſchen in ſlaap te wiegen, ſelfs dan, wanneer hy haar goederen aantaſten, en haar Religie om ver ſtooten ſal, ſo kan het tot ſijn oogmerk hebben aan de *Catholijke Onderſaten* moed te geven, om de *Proteſtanten* den hals af te ſnyden, nadien derſelver handen door deſen *Eed* gebonden ſijn, om 't ſelve niet te mogen beletten. De *Papiſten* behoeven maar te komen met een *Authoriſatie* en *commiſſie* van ſijn *Majeſteyt* (die haar tot ſulke verdienſtelicken werk niet geweygert ſal worden) en wy ſullen ſonder geholpen te konnen worden onſe necken moeten uytſtrecken, en onſe borſten bloot ſetten voor haar geweyde ſweerden, en geheylichde pooken. Ja indien de *Koning* de ſucceſſie tot de *Kroon* mocht brengen van den rechten erfgenaam tot een yverich *Rooms-geſinde*, of ſijn *Koninkrijken* by wege van *gift* of *donatie alieneeren* en *overgeven* aan den *Paus*, of aan de *Societeyt* der *Jeſuyten*, en deſelve, om haar van 't beſit daar van voor het toekomende meer te verſekeren, by ſijn leven daar mochte in ſtellen en huldigen; ſullen de *Schotten* in ſulken geval uyt kracht van deſen *Eed* dat alles met goede oogen moeten aanſien, en daar in haar ſelven te vreden ſtellen. Of indien de *Medicijns* hem, als de beſte remedie tegen ſijn boos-aardige en giftige hitten en paſſien, aanraaden mochten, om elke nacht een verandering van *Matroonen* en *Vryſters* te gebruyken; alle *Onderſaten* van dat *Koninkrijk* ſouden alſdan gehouden ſijn haar *Vrouwen* en *Dochters*, met een onderdanich ſtilſwygen en diepe eerbiedicheyd aan

hem over te geven: En indien hy door deſen *Eed* hemſelven verſekeren kan, dat de *Onderſaten*, die een ander gevoelen als hy hebben, tegen hemſelven niet opſtaan ſullen; So is hy, wanneer ſy weder tot haar verſtand komen mochten en haar ouden yver tot haar wederkeeren, echter op een andere wyſe verſekert van een *Aſiatiſche ſachtmoedigheyd* in die, welke het met de *Biſſchoppen* houden, en dat door een *grond-regel*, welke ſy onlangs ingeſogen, maar echter uyt haar *Bibels*, of de *Statuten* van het *Land* niet geleert en hebben: Want de *Clergie*, meende dat de wind altijd uyt eenen hoek wayen ſoude, en gereſolveert ſijnde, dat, welk haar intereſt voor die tijd dienſtich oordeelde, als een plicht in haar Predicatien voor te ſtellen, hebben ſo ſterk de *Leering van de lydende gehoorſaamheyd* gepredikt, dat ſy, ſo veel in haar was gedaan hebben ſy konden, om haarſelven, en alle, die de ſwakheyd hadden om haar te gelooven, tot een offerhande aan de woede des *Pauſdoms*, en de *heerſchende tyrannie* over te geven. Maar wat my aangaat (en 't ſelve hoop ik van veele andere) ik ben, God dank, met die ſlaafachtige en flaterende Leere niet beſmet, als hebbende ten allen tijden geoordeelt, dat de eerſte plicht van elk lid in een *Polytijk lighaam* moet weſen tot voordeel van de *Communiteyt*, om welke te behouden, en om haar goederen te preſerveeren, *Regenten* en *Gouverneurs* ſijn ingeſtelt, en dat alleenlik, op dat deſelve ſterk gemaakt mochten worden, om de minder *eynden*, daar ſy toe geordoneert ſijn, te voldoen, en na de *Wettige Regulen*, die haar voor geſchreven ſijn, te handelen. Of dit nu van mijn dommicheyd komt, of dat mijn verſtand verkeerder is, dan van andere menſchen, kan ik niet ſeggen: maar ik heb noyt anders konnen onderricht worden, als dat de *Regelen* van de *Conſtitutie* en de *Wetten* van *de Republijk* of het *Koninkrijk* de regel-maat van *de beveelen des Souvereyns*, en gehoorſaamheyd der *Onderſaten* ſijn moeten, en dat wy, gelijk niet mogen aan ons trecken 't gene door *toegevingen* en *beding* aan den *Regent* behoort, ſo ook niet alleen mogen, maar ook moeten 't gene voor onſſelfs behouden is, wanneer daar inbreuk in gedaan word, te defendeeren. En gelijk alle *Wettelicke Regeeringen*, en *gemengde Monarchien* buyten ſulken recht der *Onderſaten* maar bloote namen en belacchelicke ſaken ſouden ſijn; ſo is ook de *Vorſt*, daar de *Conſtitutie* van een *Natie* ſodanich is, wanneer hy de *Wetten* van de *Gemeente* poocht om te keeren, de *Rebel* en *Verrader*, maar niet de menſchen, die deſelve trachten te behouden en voor te ſtaan.

Daar

Daar is echter noch een ander tak van gemelden *Eed*, welk een onredelicker dwangh is, als de voorgaande, te weten, *dat sy na haar uyterſte vermogen hem in de oeffening van deſe abſolute macht en Authoriteyt aſſiſteeren, beſchermen, en maintineeren ſullen, welk gevoecht by* onſe geheel onbepaalde *gehoorſaamheyd* ons de grootſte *ſlaven* maakt, die ergens ſijn, of oyt in de Wereld geweeſt ſijn. Onſe *Koningen* ſijn voor deſen verbonden geweeſt te Regeeren volgens *de Wetten*, (en ſo is ſijn tegenwoordige *Majeſteyt*, ten ware de *Eed*, *van de* Krooning en *trouwe aan Ketters*, ſwacker ſijn als de touwen, met welke *Simſon* gebonden wierd) maar in plaats van dien is hier nu een nieuwen *Eed* den *Onderſaten* opgeleyt, door welke ſy verbonden worden den *Koning* in het Regeeren na ſijn goetdunken te defendeeren. Het was meer als genoech geweeſt te vorderen alleenlik een ſtille onderwerpingh onder de oeffening van een *abſolute Macht*, maar belaſt te worden om te ſweeren, dat men den *Koningh* en ſijn *Naſaten* in al 't gene, waar in de ſelve ſich ontdecken ſal, ſal *aſſiſteeren* en *beſchermen*, is een openbaare vernieting van alle ſo wel *Natuurlicke* als *Civile Rechten*, en berooft ons van die vryheyd, die ons toekomt, niet alleen ſo verre als wy menſchen, maar ook ſo verre als wy onder een vrye en wettige Regeering geboren ſijn: Want hier door worden wy verbonden onſe *Broederen* na de ſtaaken te ſleepen, haar keelen af te ſnyden, haar huyſen te plonderen, en onſe handen in het bloed van onſe *Vrouwen* en *Kinderen* te verwen, als het maar ſijn *Majeſteyt* behagen ſal haar tot een voorbeeld te ſtellen, om daar in ſijn *abſolue Macht* te toonen, en van ons te vorderen, dat wy hem *in de oeffening van dien aſſiſteren*. Gelijk het noodſakelik was alle andere *Eeden* en *betuygingen*, als hier mede niet konnende beſtaan, *te quiet te doen*; ſo is de eyſch, dat de *Schotten* deſen *Eed* doen, de grootſte waarheyd, die hy kan nemen tegen haar *ſolemneel Verbond* en *Convenant*, en tegen alle andere Eeden, welke het behage in een *arbitraire Regeering*, en *Paapſe ſuperſtitie* ſal ſeggen de *Kroon* te injurieeren. Maar daar ſijn geen woorden te vinden, die bequaam ſijn om uyt te drucken het quaat, dat in deſen *nieuwen Eed* ſteekt, of te beſchryven wat afkeer alle, die de *Rechten* en *vryheden* der *menſchen* achten, daar van behooren te hebben, of uyt te roepen de vileynie en boos-aardicheyd van die gene, welke *hem* door haar *addreſſen* voor de *Proclamatie* bedanken.

Een *vierde* ſaak kan hier worden bygevoecht, uyt welke blijken ſal,

dat ſijn *Majeſteyts* ſtammatingh van *abſolute Macht* met *Capitale letteren* in ſijn *Declaratie* voor *de vryheyd der conſcientie* uytgedrukt is. Want niet vergenoeght ſijnde met het vorderen van den *Eed van Allegiancie en Supremacie*, en den *Teſt* of *betuyging* achter te laten, noch te vreden ſijnde met voor een tijd te belaſten, dat niemand deſelve ſal afgevordert werden; ſeyt hy ons, dat het ſijn *Koninklicke will en behagen* is, dat de gemelde *Eeden na deſen noyt afgevordert ſullen worden*, welk een volkomen *verwerping* en *verſtooting* is van de *Wetten*, in welke deſe geregiſtreert ſijn. Tot noch toe heeft men voor een ongetwyfelden *ſet-regul* gehouden, dat *eorum eſt leges tollere, quorum eſt condere*, dat is, *dat die alleen VVetten konnen afſchaffen, welke de macht en Authoriteyt hebben om deſelve te maken*, en men heeft ons tot noch toe doen gelooven, dat de *Macht om VVetten te maken* niet by den *Koning* alleen ſtaat, maar dat de *twee huyſen des Parlaments* ten minſten daar ook haar portie in hebben: Maar door het krachteloos maken en opſchorten der *VVetten* voor altoos word nu de *VVet-gevende Macht* beſchreven als alleen in den *Koning* ſit-plaats hebbende, en de *Regeering* van *Engeland* word met eenen ſlach om verworpen en verandert. Hoewel men veel gediſputeert heeft, of de *Koning* de vryheyd hoeft, om te mogen weygeren en afſlaan ſulke *Billen*, die op 't beſte van 't gemeen ſien, en de *twee Huyſen* gepaſſeert ſijn, als ook of 'er in de woorden van de *Kroonings-Eed*, dat hy verbonden is *te Regeeren volgens de VVetten, quas vulgus elegerit*, eenigen ſulken ſin is, of niet, echter heeft niemand, voor dat de *Koning* nu ſulks doet, oyt de onbeſchaamtheyd gehad, om te ſeggen dat hy, ſonder raad en toeſtemming van de *Lords* en de *Gemeente*, *VVetten afſchaffen* mach: want te ſeggen, dat *Eeden*, die de *VVetten* belaſt hebben, af te vorderen, *nu na deſen noyt meer gevordert ſullen worden*, is een klare te *niet doeningh* en *verwerping* van deſe *VVetten*; of daar is niets in de Wereld of oyt geweeſt, ook kan al de wysheyd van de *Natie* in het *Parlament* vergadert, geen *krachtiger* en *nadruckelicker* woorden vinden, om derſelver afſchaffingh uyt te drucken, behoudens alleen datſe die woorden niet gebruyken, die ſy in deſe tijd uyt vreeſe van het *Rijk* te *veel* te ontruſten, eer ſijn *Majeſteyt* daar genoech tegen voorſien had, noodſakelik hebben moeten nalaten. Want deſelve altoos in weſen en kracht latende, hoewel de *Koning* belooven mach deſelve, geduyrende ſijn levens tijd *niet te executeeren*, (welk echter een vry ſtout en vermetede onderneming is) ſo kan

hy

hy ons niet verſekeren, dat *de Eeden na deſen niet meer gevordert ſullen worden*, ten ſy dat hy voor een eeuwichduyrende linie van *Paapſe Naſaten* (met welke wy wenſchen, dat *God* ſo ongenadich niet ſijn ſal, ons te plagen) ſorge gedragen hebbe, of een briefjen gekregen hebben van een langer leven als dat van *Methuſalem*, welk dan meer ſoude ſijn, als de *volle hondert Jaren*, welke een, die hemſelven een *Trs-man* noemt, hem onlangs in een *Dedicatie* toegewenſcht heeft. Het ſy hoe het ſy, hier in is ſulken ſlach, en oeffening van een *abſolute Macht*, die de *Regeering* diſſolveert, en ons van de banden, onder welke wy door kracht van *fundamenteele voorwaarden*, en *vaſt-geſtelde Wetten* te voren lagen, ontſlaande, in een *Staat van de Natuur* ſtelt, nadien wy geenen *Koningh* kennen, als een *Koningh* door de *Wetten*, en dat hy geene *Macht* heeft, als na de *VVetten*; welk als hy, (hemſelven toeſchrijvende, dat de geheele *Macht om VVetten te maken* aan hem ſtaat) ontkent, ſo heeft hy, om ſo te ſpreken, aan de *drie Koninkrijken* de *handſchoen* gepreſenteert en haar gelokt om te onderſoeken, of hy bequamer ſy om ſijn *abſolute en onbepaalde Regeering* ſtaande te houden, of ſy, om te bewyſen, dat ſy een *vry volk* ſijn. En in kracht van deſelve *Koninklicke wil en behagen*, door welke hy de *Wetten*, welke den *Teſt* en *Eed van Allegiantie en Supremacie* belaſten, annulleert of vernieticht (welk hy den naam van opſchorten geeft) en door welke hy gevoelt dat geen van deſe *Eeden* en *Declaratien 't eeniger tijd na deſen gevordert ſullen worden*; in kracht, ſeg ik, van ſijn wil, ſal hy in het toekomende in ſijn *Koninklieke brieven* ons *With-halſe* of *Hampton-courtſe Edicten* konnen geven, die met die van *Verſailles* over een komen, aan welke wy dan *na deſen altijd* verbonden ſullen ſijn ons te onderwerpen, en na deſelve, in plaats van de *Gemeene Wetten*, en het *boek van de Ordonantien* moeten geregeert worden.

Ook is de aanmatingh om *nieuwe Wetten* over ons te maken buyten dat het *Parlament* daar in toeſtemt, alleen door kracht van een *Koninklik Voor-recht*, in hemſelven ſo vreemden en nieuwen ſaak niet, of die minder met de *Regelen* van de *Conſtitutie*, en 't gene daar wy altijd aan gewent ſijn, over een komt, als het *caſſeeren krachteloos maken*, en *afſchaffen* van ſo veele *oude*, in welke te maken en op te ſtellen dat verſletene, en van *ouden datum*, en met de *Monarchie* niet toe houdende dingh, welk een *Parlament* genoemt word, ſijn deel en portie gehad heeft. Ik wil niet ſeggen, dat onſe *Addreſſeurs* geweten hebben, dat het

verkrygen van een *abſolute Macht* voor ſijn *Majeſteyt*, en het erkennen en toeſchryven van deſelve aan hem, een van de *oogmerken* geweeſt is, om welke de laatſte *Declaratie* opgeſtelt en uytgegeven is, maar ik meen nochtans genoech beweſen te hebben, dat *ſulken Macht* uyt die *Declaratie* vloeyt daar op uytkomt, en daar openbaarlik in geoeffent word. Of nu 't gene hier van geſeyt is (en ſy dat verſtaande) haar ſal doen berouw hebben van 't gene ſy gedaan hebben, of ten minſten voorkomen, datſe tot onderſteuning van deſe *Macht* niet in andere booſe daden, die daar uyt te vreeſen ſtaan, vervallen, moet ik de tijd laten ontdecken, alſo het onmogelik is te konnen voorſeggen, wat een volk, welk in en *freneſie* gevallen is, in den overval van haar raſernye en uytſinnigheyd doen kan.

Ook is de *poging*, om hem in 't beſit van een *abſolute Macht* te ſetten, en deſelve ten minſten door een gedeelte van het volk hem te doen toeſchryven, de eenige *beweeg-reden* niet geweeſt, om de *Declaratie voor de Vryheyd van de conſcientien* in *Engeland*, en *de Proclamatie van een toelating* in *Schotland*, uyt te geven maar een *tweede reden* daar toe, welke noch verder gaat, was het *ondermynen*, en om ver werpen van de *Proteſtantſe Religie*, en het openen van een deur, om het *Pauſdom in te voeren* en *vaſt te ſtellen*.

'T en is ook niet uyt medelyden met de *Diſſenters* geweeſt, dat deſe *twee Koninklicke Papieren* voor den dach gekomen ſijn, maar uyt tedere *liefde* van ſijn *Majeſteyt* tot de *Papiſten*, voor welke, gelijk 'er veele voordeelen tegenwoordich ſich opdoen, het geheel genot van dien ten eynde uytloopen ſal. Ons is geſeyt, gelijk ik reeds gemeld heb, *dat de Koning gereſolveert heeft Engeland te bekeeren, of als een Martelaar te ſterven*; En wy mogen verſekert ſijn, dat, ſo hy niet geoordeelt had, dat het *ſuſpendeeren* van de *pœnale Wetten*, en het *diſpenſeeren* van den *Teſt*, als ook van een *toelating* en *Vryheyd* te vergunnen, middelen waren, die tot dat oogmerk wonderlik bequaam ſijn, hy noyt ſo on-overeenkomelik met ſijn vorige daden te werk gegaan, of ſijn eygen *oogmerken* ſo tegen geloopen ſoude hebben, dat hy deſe *VVetten* ſoude ter ſijden geleght, en de *Vryheyd*, die daar uyt ſpruyt, vergunt hebben; Beſonderlik, na dien ons geſeyt word door den *Jeſuyt* van *Luyk*, dat de *Konink gevoelich ſijnde van ſijn aangroeyenden ouderdom hemſelven daar door verplicht vind, om te meer te haaſten, en grooter ſtappen te doen*, op dat hy, mogelik niet

lang

lang genoech tot het uytwerken van 't gene hy voor heeft, levende, niet alleen den roem van *drie Koninkrijken bekeert* te hebben niet verlieſen, maar de *Papiſten in een arger ſtaat, als hy deſelve gevonden heeft, laten mochte.*

Sijn hoogheyd de Prins van Orangien oordeelt met groot recht, dat dit de ſaak moet ſijn, die door de tegenwoordige *toelatingh* en *indulgentie* beooght word, en daarom, beliefde het *Hem*, doen hy verſocht wierd om het *opſchorten* van de *acten* van den *Teſt* goet te keuren, en ſijn *Majeſteyt* te helpen om deſelve geheel te doen *verwerpen*, te antwoorden, dat, hy *hemſelven niet alleen beleed een Proteſtant te ſijn, maar ook een Proteſtant was, en daarom geen ſaak wilde doen, door welke hy de Proteſtantſe Religie ſoude verraden*, gelijk hy noodſakelik moeſt, indien hy deed, 't gene van hem verſocht wierd. *Haar Koninklicke Hoocheyd de Princes van Orangien* heeft deſelve bevatting van 't oogmerk der *toelating* en *indulgentie*: en daarom beliefde het *haar*, aan eenige *Schotſe Predicanten*, die haar ſelven de eer gaven, om, na haar ſchuldige plicht, *haar* opwachten, te ſeggen, dat *ſy* haar ten hoochſten recommandeerde, *om geen deel te hebben aan het verraden van de Proteſtantſe Religie, met haar wederkeeren naar huys om 't voordeel van deſe tolerantie of toelating te genieten.* Wat een onuytwiſſelik verwyt ſal het ſijn voor menſchen, die pretenderen *geſtelt te ſijn om het Evangelium voor te ſtaan*, en die haarſelven *Dienaars Jeſu Chriſti* noemen, bevonden te worden de *Religie te verraden*, mids de opſchorting van ſo veele *Wetten*, door welke deſelve vaſt geſtelt en onderſteunt, en de *Rijken* rondom beſchermt, en tegen het *Paſdom* omheynt waren, goet te keuren? daar ondertuſſen deſe twee *Edele Perſonagien* en *Vorſten* met het ter ſyden ſetten van *haar eygen intereſt* in de gunſt van ſijn *Majeſteyt*, en het aanprickelen van *hem*, om haar in *haar Recht* tot de *ſucceſſie* aan de *Koninklicke Kroonen van Groot Britannien* alle ſchade die hy kan, te doen, haar miſnoegen aan dit *doen* des *Konings* te kennen geven, en dat niet alleen, om dat het onwettelik en na 't enkel goet-dunken des *Koninghs* geſchiet, maar ook, om dat het ſtrekt, om de *Gereformeerde Religie* te ondermijnen en onder de voet te werpen; En die, welke niet en ſien, hoe dit krachtelik werkt, en tot ſulken uytwerking, op meerder wyſen en wegen, als men met gemak ſoude konnen optellen, dienſtich is, ſijn op een vreemde wyſe blind: want daar door worden onſe *verdeeltheden* niet alleen noch gaande

gehou-

gehouden, in een tijd, wanneer de vereenichde Vergaderingen, en de krachten van alle *Proteſtanten* t'ſamen gevoecht ſijnde noch te weynich ſijn tegen de loosheyd en macht van *Romen*; maar ſy, die haar *Addres* gemaakt hebben, om den *Koningh* voor *ſijn Koninklicke Chartres* te bedanken, worden ook aangemerkt en opgeteekent, als een *partye*, die den *Koning* voorſtaan en beſchermen ſal in al 't geen dat natuurlik en ſekerlik door den *Koning* tot maintenu van ſijn *Declaratie*, en ſijn aangematichde *Authoriteyt*, uyt welke die *Declaratie* haar oorſprong heeft, gedaan ſal moeten worden.

Het is een ſaak van een droevige bedenking, en die de *Non-conformiſten* en *Diſſenters* weynich credijt kan maken, dat, wanneer die van de *Kerk* van *Engeland*, (die met ſo grooten onvoorſichtigheyd, en onbeſcheydenheyd doen haar ſaken voortgeſet en gedreven hebben, dat het minſte bewijs daar van, welk men gemackelik kan voortbrengen, ſoude vertoonen, wat 'er ſedert op gevolcht is) onlangs verlicht ſijnde ontrent de deſſeynen van het *Hof*, ſo verre weder tot haar verſtand gekomen ſijn, dat ſy dien dienſt, welke ſy daar aan gewent waren te bewijſen, en welke altijd van haar verwacht wierd, niet langer doen konnen, dat, ſeg ik, nu een *ander geſlacht* van *menſchen* geworven ſoude worden, om in haar plaats te treden, en die door hare *heyl-wenſchingen* en *beloften* gedaan aan den *Koning* in hare *addreſſen*, hebben ondernomen dat, welk andere de conſcientie en eerbaarheyd, ſo wel als de wijsheyd gehad hebben te weygeren en af te ſlaan. Ook worden de *verdeeltheden* tuſſen de *Proteſtanten* hier door niet alleen levendich gehouden en gemaintineerd; maar ook word daar door onſe animoſiteyt en haat tegen malkanderen gecontinueert en ontſtoken: want terwijl die van de *vaſt-geſtelde Kerk* getercht en alſo verbittert worden, ſiende dat alle de fundamenten van de *Proteſtantſe Religie* en haar *Kerk*, die door de *Wetten* geleght waren, om verre geworpen worden, ſo ſijn de *addreſſerende Non-conformiſten* aangemoedicht, om haar ſelven over de *Nationale Clergie* met de grootſte ſpijtigheyd, bitterhed en verwijt, ter oorſaak datſe, om haar het lijden, welk ſy hebben moeten uytſtaan, aan te doen, te wreken. Sekerlik het ſoude niet alleen *genereuſer*, maar ook vry *Chriſtelicker* geweeſt ſijn, en goede ſo wel als wijſe Mannen gepaſt hebben, datſe geen andere vergelding gemaackt en geſocht hadden, als die van vergeving en quytſchelding van 't ongelijk, welk haar

was

was aangedaan, en datſe aan de *Conformeerende Broederen* alle byſtand en hulpe, die ſy geven konden, hadden aangeboden, om den *vloed* van het *Pauſdom* en de *Tyrannie*, die met alle kracht op de *Koninkrijken* indringen, te ſteuyten en tegen te ſtaan: En dit ſoude niet alleen alle de *Proteſtanten* hebben doen over een ſtemmen, en verbonden, om haar door geringe verſchillen ontrent de *diſciplijn*, *form* van *uyterlicken godsdienſt*, en eenige weynige *Kerk-gewoontens* en *Ceremonien* niet te laten aftrecken van haar onderlinge verdraachſaamheyd en liefde; maar ook in 't oordeel en gevoelen van alle menſchen, haar een triumphanter *victorie* over die, welke haar onvoorſichtige en haaſtige vyanden geweeſt ſijn, gegeven hebben, dan of ſy, mids in de poſſeſſie van haar *paſtoryen* en *beneficien* geſtelt ſijnde, den buyt van de *conformerende Clergie* ſouden komen te genieten. De relatie, in welke ik ten opſicht van de *diſſenterende* en *niet-conformerende* partye geweeſt ben, en de genegentheyd, die ik tot haar boven alle andere heb, doet my van herten beklagen, datſe de geluckichſte gelegentheyd, die haar oyt voor gekomen is, verwaarlooſt hebben, niet alleen, om het mede-lijden, tot welk hare ongelucken de herten van meeſt alle verwekt had, door betooning van vriendelikheyd en beleeftheyd te rechtveerdigen, maar ook, om ſo veel aan de *Natie* te *vedienen*, dat de uyterſte gunſt-bewijſing, welke een oprecht *Engels-Proteſtants-Parlament* haar na deſen ſou konnen bewijſen, maar ſoude als een ſlechte, edoch rechtveerdige vergeldingh hebben konnen aangemerkt worden.

Ik kan ook niet laten te ſeggen, dat ik liever geſien had, dat den *oven* der verdrucking voor haar *heeter* geſtookt was, al ſoude het ook mijn eygen lot geweeſt ſijn in de heetſten brand en vlamme geworpen te worden, als dat ſy haar ſelven aan een buytenſpoorige dwaasheyd ontrent haar ſelven, aan een *verradery* ontrent de *Religie*, en de *Wetten* van haar *Land*, tot welke ſo veele van haar, door de tegenwoordige gemackelikheyd, en korte gelegentheyd, die haar, om winſte te doen, gegeven is, wech gevoert en verrukt ſijn, ſchuldich gemaakt hebben.

Indien wy maar letten op de voordeelen, welke de *Papiſten* reeds door de *Declaratie* getrocken hebben, ſo blijkt klaarlik, met wat opſicht op onſe *Religie* die *Declaratie voor de vryheyd der conſcientien* uytgegeven is. Hoe is hier door de geheele Natie niet alleen bedekt en over-

loopen van de ſwermen der *Sprinkhanen*; en alle plaatſen vervult met *Prieſters* en *Jeſuyten*, maar ook de *uytvoerende Macht* der *Regeeringh* en alle bedieningen, daar eer, intereſt en voordeel aan vaſt is, in handen der *Rooms-Catholijken* gegeven? So dat wy niet alleen bloot geſtelt ſijn voor de onvermoeyde en ruſteloose aanvallen en quellingen der *Verleyders*, maar door dien de *Papiſten* tot alle *Civile*, *Militaire*, indien niet ook tot *Kerkelicke* bedieningen bevordert worden, ſo worden de *gierige* gecorrompeert, de *ſchroomachtige* bedreyght, de *profane* elk, na dat ſijn begeerten ſtrecken, verlokt, en geaaſt, en die gerefolveert ſijn eerlik te blijven, bloot geſtelt niet alleen voor de ſtoute affronten van *Prieſters* en *Monicken*, de trotsheden van de dertele *Paapſe Rechters*, de quellingen en onderdruckingen van het *Hof*, welk na *goetdunken* ſijne *Commiſſien* uytvoert, maar ſelfs ook voor de woede van ſijn *Majeſteyt*, en 't gevaar, om door gewapende *Eſquadrons* overvallen te worden. Hier komen wy by voegen, dat de *Koningh* door deſelve *abſolute Macht*, en *Voor-recht*, door welke hy de *Wetten*, die tot *beſcherming* van onſe *Religie* gemaakt waren, heeft ingetrocken, ook alle de *Wetten*, door welke deſelve geſtelt en vaſt geſet is, krachteloos maekenen affſchaffen kan: En gelijk het niet onwettelicker ſijn *ſal* de *Wetten* voor de *Proteſtantſe* Religie af te ſchaffen, als het is deſe tegens het *Pauſdom* in te trecken, ſo ſie ik ook niet, hoe die *Addreſſoure*, die het *eene* hebben goet gekeurt, het *andere* ſullen konnen tegenſpreken of veroordeelen; Want alſo de *Koning*, op het oeffenen van ſijn *abſolute Macht*, en *Koninklik Voor-recht* in een enkel voorval, verkregen heeft, dat men elkent deſelve hem boven de *Wetten* toe te komen, ſo hangt het nu enkelik aan ſijn eygen wil, (want deſe dankſeggende *brave mannen* hebben noch al yets daar tegen te ſeggen) dat hy deſelve ook in een ander geval, daar in ſy na alle waarſchijnlikheyd ſo veel gemak en voordeel niet vinden ſullen, practiſeeren.

Daar is noch een *derde beweegh-reden*, waarom deſe *Koninklicke Charres* uytgegeven ſijn, die ten eerſten aanſien wel mach ſchijnen geheelik op de *Vreemdelingen* te ſien, maar echter ten laatſten uytkomt op de omkeering van *onſe Religie* binnen 's Lands, en het ſtellen van den *Koningh* in ſtaat, om ſelfs ſijn *abſolute Macht* te oeffenen in al 't gene hy over ſijn eygen *Onderdanen* onderneemt, 't ſy hy het dede na de *Franſche Mode*, haar, om dat hy het ſo hebben wil, gebiedende *Catholijk* te worden, of

na

na de wijſe van doen des *Grooten Heers*, haar, om dat hy over haar *jaloers* is, of haar goederen tot betaling ſijner *Janitzaren* van noden heeft, gebied den nek voor een dootlicken ſlach of ſtrop te buygen. De *Vereenichde Provincien* ſijn het, welke hy, doen hy een *Onderſaat* was, een particulieren haat en gramſchap toedroech, en tegen welke hy nu op den *Throon* ſijnde, vaſt ſtelt niet alleen ſijn ouden haat, en boosheyd te werk te ſtellen, maar ook haar, ſo hy kan, te overwinnen en onder het jok te brengen, en door dat middel ſijn *abſolute Macht* over ſijn eygen volk te beveſtigen, en hem ſelven een wegh te banen, om de *Proteſtantſe Religie* in *Groot Britannien* ſonder eenige ſchroom, welk hy anderſins door het ondernemen deſſelfs hebben mocht, om ver te werpen. Deſe nu, in plaats van niets te verwachten van hem, als het geene een dapperen en edelmoedigen Vyand paſt, moeten maar gedenken, hoe dat hy eens twee Boodsgeſellen aangemoedicht heeft, om dat gedeelte van haar *Vloot*, welk *Amſterdam* toequam, in brand te ſteken; Een daat, die ſo ſchandelik, als loos was, en voor alle de *Provincien*, indien niet het ſelve door een geluckige en tijdige ontdecking en gevangen-neming van een deſer booſwichten, voorgekomen was, fataal had konnen ſijn. Hy weet, dat de *Staten Generaal* niet alleen yverige *Voorſtanders* van de *Proteſtantſe Religie* ſijn, maar ook al tijd gereed ſtaan, om aan die gene, welke elders om de belydenis deſſelfs onderdrukt ſijnde, genootſaakt worden haar eygen *Vaderland* te verlaten, en in andere landen toevlucht en hulp te vinden, een *Heylichdom*, en een plaats van toevlucht te verleenen; En gelijk *hy* niet onwetende is, dat die, welke in ſijne *Landen* vervolcht worden, na deſe Provincien gemackelik ontkomen en ontvluchten konnen, ſo merkt hy ook wel, dat, wanneer een groot getal Perſonen van ſtaat en rijkdommen haar derwaarts, om ſijn wreedheyd te ontgaan, mochten begeven hebben, ſy niet nalaten ſouden om op alle wegen en middelen, door welke ſy haar *Land* uyt de *tyrannie* verloſſen, en haar in een vreedſame en geruſte beſitting van haar *goederen* en *vryheden* herſtellen mochten bedacht te ſijn: Maar 't gene hem ontſtelt, is de *figuur* en 't *aanſien*, deſer twee *Vorſtelicke Perſonen* (van welker *ſucceſſie* tot *de Kroon* de *Proteſtanten* en *Britannien* ſo grooten bevatting en verwachting hebben) in dien *Staat*, en de *Poſt*, welk de *Prins* in de Regeering heeft; ſo dat hy daarom niet en derft wagen *haar* te ont-Erven, of haar ſulke *Conditien* voor te ſchryven, met welke haare conſcientien

haar niet toelaten ſullen ſich te voegen, ſo lang als deſe *Staten* haar vryheyd behouden, of ſulke *Engelſe* en *Schotten*, die noch een yver voor de Religie, en voor de oude Wetten en Rechten van haar reſpective Landſchappen behouden, met hoop van toegelaten en beſchermt te worden, derwaarts haar retraite nemen konnen. Nu de *intereſten* of belangens van alle de *Proteſtanten* in *Engeland* en *Schotland* ſijn met die van de *vereenichde Nederlanden* ſodanich vermenght en t' ſamen gevoecht, en de eene ſo wel als de andere heeft ſo nauwen opſicht op de *Gereformeerde Religie*, de *Vryheyd* der *Menſchen*, en derſelver burgerlicke rechten, dat het onmogelik is voor ſijn *Majeſteyt*, om het deſſeyn tegen de *eene* aan te gaan, ſonder ter ſelver tijd te reſolveeren tot de ruyne van de andere. Ook ſal de *eene* niet konnen beſtaan, als de *andere* eens ſal 't onder gebracht en in ſlaverny gebracht ſijn. Gelijk *Philippus* de II. *Koning* van *Spangien*, geen wech ſo beknopt ſacht, om hemſelven tot de *Souvereyniteyt* en *Tyrannige Heerſchappye* over de *Nederlanders* te herſtellen, als door het te onder brengen van *Engeland*, welk haar onderſteunde en byſtond, welk dan de grond en reden was van het uytruſten van ſijn *formidabele Vloot*, en van ſijn voornemen, dat hy in het Jaar 1588. tegen *Engeland* opnam: So oordeelt ook nu ſijn *Majeſteyt* dat hy door geen manier van doen ſo veel uytwerken ſal, om ſijn *eygen volk* in ſlaverny te brengen, als dat hy eerſt pooge de *Nederlanders* te overwinnen. En gelijk aan de eene ſyde het voor *Holland* een droevich en haar dreygent gevolch ſoude ſijn, dat de *Koning* ſijn eygen *volk* onder het Jok konde brengen, de *Proteſtantſe Religie* uyt ſijne *Heerſchappyen* uytroeyen, en hemſelven tot een *abſoluyt-heerſchende Macht* verhoogen: So mochten wy ook aan de andere ſyde, wanneer *hy* over de *Duytſe* konde *Meeſter worden*, van daar af het beklaachlik *eynde* van groot *Britannien*, en het verlies van al het gene, welk voor haar, als *menſchen*, en als *Chriſtenen* eenichſins gewaardeert word, beginnen te rekenen. Sy ſijn gelijk die *tweelingen*, van welke wy leſen, die *voorgenomen* hadden t' ſamen te leven en te ſterven, en van welke de *een eerſt* verdorven ſijnde, de *andere* de eenige hoop en trooſt hebben kan, om laatſt verſlonden te worden.

Maar ſijn *Majeſteyt*, hebbende dus verre geavanceert, om ſijn *Onderſaten* in ſlaverny te brengen, en de *Gereformeerde Religie* in ſijn *Koninkrijken* 't onderſt boven te keeren, oordeelt nu noodſakelik, eer hy binnen 's Lands den laatſten ſlach geeft, en wagen derft te oeffenen ſijn

abſolute

abſolute Macht, door de *Parlamenten* geheel ter ſyden te ſtellen, alle *Wetten* te vernietigen, om den wech voor des *Konings Edicten* of *Declatien* die vaſt van eenen inhoud ſijn, en door ons te beveelen, dat wy *Roomſch-Catolijk* worden, of *Dragonders* krygen ſullen; hy oordeelt nu, ſeg ik, eer hy daar toe komt, noodſakelik te probeeren, of hy de *Nederlanders* ſal 't onderbrengen en overwinnen, en daar door *ſijn eygen volk* alle hoop van toevlucht, hulp, vertroosting en byſtand benemen konnen, wanneer hy hier na 't eeniger tijd haar op het lijf vallen mocht. En hoe ſeer ook het *Hof* dit deſſeyn ſoekt te verbergen, en de *Staten Generaal* poocht te verſekeren, dat alle de verbonden tuſſen haar en de *Kroon* van *Engeland* gemaintineert en onderhouden ſullen worden, echter thoont het niet alleen door eenige openbare handelingen, welke deſſelfs meening en oogmerk ſy, maar ſelfs konnen eenige van *het ſelve* niet nalaten, (wanneer haar bloed verhittet, en haar hoofden met een liberaal glas, en een ruyme portie van wyn warm geworden ſijn) daar van te ſpreken: Hier van daan quam het, dat een *Papiſt*, die in Regeering is, onlangs tot een *Edelman*, wanneer ſy met haar beyden ſterk gedronken hadden, verhaalde, dat *ſy in Engeland yets onder handen hadden, welk haar noch een tijd lang werk geven ſoude, maar dat ſy, dat voltrocken hebbende, de Nederlanders ſouden doen loopen, om ruſt te vinden, tot het eynde van de werelt.* 'T woord *Delenda eſt Carthago* is in haar herten ingeſchreven, als ſijnde het eenige, buyten welk *Romen*, de *algemeene Monarchie*, welke ſy beoogt, niet bereyken kan. 'T was op een geformeert deſſeyn van een Oorlog tegen de *geunieerde Provincien*, dat de *Koningh* nu voor twee Jaren die van *Algiers* aanwackerde en aanſtookte, en ſelfs aanhield en beſchermde in haar *Zee-roveryen*, op dat de *Nederlanders* voor af verſwakt en geſpolieert ſijnde, hy, wanneer het hem tijdich ſal dunken ſijn hoſtiliteyt tegen haar te beginnen, te gemackelicker haar te onder brengen mochte. Tot deſen eynde heeft hy met andere *Vorſten* een nieuwe en bedekte *Alliancie* aangegaan, van welkers uytwerking men te *Londen* vry uytſpreekt, maar of men deſelve *in den Haach* gelooft, kan ik niet ſeggen. Want gelijk de *Onderhandelingen* van *Monſr. Barrillon*, en *Monſr. Bon-repos* tot *With-hall* op yets anders, als enkelik op de ſaak van *Hudſons-Bay* ſien; ſo is de reys van Prins *Georg* na *Denemarken* van meerder nadruk, als om alleenlik ſijn *Broeder* te beſoeken, of een bloot *Compliment* by hem af te leggen: 'T is hierom, dat men in ſo verſchey-

den Havens van *Engeland* ſulken preparatie tot die groote *Zee-macht*, die echter door eenige onverwachte en onvoorſiene toevallen tot haar uytwerking niet heeft konnen komen, gemaakt heeft: En, om van binnen niet ontruſt te worden, terwijlen hy den *Heyligen Ooorlog* buyten voortſet, is deſe *Declaratie voor de Vryheyd der Conſcientien in Engeland, en de Proclamatie van een toelating in Schotland*, vergunt en uytgegeven.

Het is wel genoech bekent, dat de *Koningh* van *Vrankrijk* hebbende onder andere ſtrengicheden, die hy tegen de *Proteſtanten* geoeffent had, haar tot alle bedieningen en geſach onbequaam geoordeelt, echter, doen hy in den Oorlogh tegen den *Keyſer*, den *Koningh* van *Spangien*, en de *Staten* van *Holland* ingewickelt was, om de gevolgen, die daar op ſouden hebben konnen volgen, te ontgaan, en van ſijn *Gereformeerde Onderſaten* geholpen te worden, niet alleen veele andere rigoreusheden tegen haar vermindert en nagelaten heeft, maar ſelfs in het Jaar 1674. haar wederom herſtelt heeft, om in ampten en bedieningen te mogen herſtelt worden: Dat nu dit niet voortgekomen is uyt een tederhertigheyd, medelydentheyd of goede wil, heeft ſijn manier van doen, ſedert het eynde van den Oorlog, en de beklaachlicke ſtaat, in welke hy haar gebracht heeft, genoechſaam getuycht en vertoont. En wy konnen niet vergeten, dat de *laetſte Koning*, na dat hy eenige Jaren de *pœnale VVetten* tegen de *Diſſenters* ſtrengelik had doen executeeren, als hy in het Jaar 1672. in een onrechtveerdigen Oorlog tegen de *Vereenighde Provincien* treden ſoude, alle Proceduren van die ſoort niet alleen niet toeliet, maar ſelfs een *Declaratie* Publiceerde, om de uytvoering van alle die Wetten op te ſchorten, en haar vryheyd te vergunnen om in hare aparte vergaderingen tot den *Godsdienſt* t' ſamen te konnen, ſonder daar in verhindert of geſtoort te worden. Uyt wat grond-regel dit voort gekomen ſy, en waar dit op ooghde, is gebleken uyt ſijn handeling ontrent haar, wanneer daar na noch het gevaar, in welke de *Natie* van de *Papiſten* was, noch de applicatie van verſcheyden *Parlamenten* yets konden uytwerken tot verſachting tegens haar, veel min om door een *VVet* deſe onpolitijke en onredelicke *Statuten* te vernietigen. Ook komt het tegenwoordich *toegeven* niet voort uyt een beleefnheyd en goede genegentheyd tot de *Fanatijken*, maar is enkelik een konſt-reep om de *Mal-contenten* te verſtricken en te beſorgen, dat ſy hem in het verderven van een *buytenlandſen Gereformeerden Staat* te hulp komen.

'T ver-

T verdient ook ſijn opmerking, dat, gelijk *de Declaratie van Indulgentie in't Jaar 1672.* vaſt van den ſelven *datum* was, op welken hy den Oorlog tegen de *Nederlanders* declareerde: ſijn *Majeſteyt* even alſo op den ſelven tijd ſijn *Declaratie voor de vryheyd der conſcientien* uytgegeven heeft, als 'er *Commiſſien* van *repreſſalien* veerdich gemaakt en gereed waren om aan de *Engelſe-Ooſt-Indiſche Compagnie* tegen de *Hollanders* uytgelevert te worden, die echter, (als het *Hof* merkte, dat die, welke door het opſchorten van de *executie* ſo veeler *Wetten*, en het verleenen van ſo veel Rechten, Voor-rechten en vryigheden aan de *Papiſten*, miſnoecht en geergert waren, vry meerder getal uytmaakten, als die, welke door de vryheyd, die haar gegeven is, bewogen ſijn om ſtil te ſwijgen en te vrede te ſijn) te rug gehouden ſijn. Nu gelijk het in deſe tijd, in welke op het *intereſt* voor de *Proteſtantſe Religie* in de wereld ſo weynich gelet word, en de *Gereformeerde Godsdienſt* in ſo grooten perijkel is om t' onder gebracht te worden, de godlooſte en onbeſchaamſte daat ſal ſijn, dat men deel heeft, en hulp verleent tot het overmeeſteren van een volk, welk de voornaamſte *beſchermers* van de *Proteſtantſe Religie*, en ten minſten, (en byna de eenige) *voorſtanders* voor 's volks *vryheden* en *Voorrechten* ſijn; So moet het de *Addreſſeurs* ontſtellen en beſchaamt maken, datſe niet alleen een *Acte* van ſijn *Majeſteyt*, die klaarlijk ſulken booſen oogmerk heeft, goet keuren, maar door hare wenſchingen en beloften, dieſe aan hem gedaan hebben, ſijn *Majeſteyt*, om in ſijn voornemens en reſolutien van een *Oorlog* tegen de *Nederlanders* voor te gaan, moed geven ſouden: Want gelijk die *Oorlog* noodſakelik voor de *Proteſtantſe ſaak* doodlik en verderflik ſijn moet, wanneer de *Koningh* daar in voorſpoedich ſijn, en de overhand hebben mocht; ſo ſullen, hoedanich ook de uytſlach van den ſelven mach ſijn, de *Addreſſeurs*, die ſo veel in haar was, om hem daar toe aan te moedigen, gedaan hebben, gehouden moeten worden voor *Verraders* van de *Proteſtantſe Religie*, ſo binnen als buyten 's Lands, en ſchuldich geoordeelt aan al het bloed der Natien, welk van Geloofs-genooten in deſen Oorlog geſtort ſal worden.

Dat aan de menſchen in ſaken van *Religie vryheyd* gegeven moet worden, is geen reden, door welke men voorſpreken en goed maken kan, dat de *Koning* deſelve op een *arbitraire* en *onwettige* wijſe verleent heeft: Ik ben, ſedert ik eenige beſcheyden reden heb konnen voeren, en begrijpen hoe het een van het ander afhanght, altijd van dat gevoelen geweeſt,

dat

dat niemand *in ſijn conſcientie* voor *God* over ſaken van geloof en dienſt van *God* behoort vervolcht te worden: Dit ook is niet een van die dingen, die te vergunnen of niet te vergunnen aan de Macht van den *Souvereyn*, of aan de *Wet-gevende Authoriteyt* ſtaat: Maar is een *recht*, welk onder de menſchen is vaſt geſtelt, eer dat 'er eenige *Civile Conſtitutien*, en *menſchelicke Wetten* plaats hadden, als ſijnde in de *Wet* der *Nature*, welke door geen *Vorſt* of *Staat* wettelik geſchonden en verbroken kan worden, gefundeert.

De *Magiſtraat* kan als een *Officier* over de *Civile ſaken* geen andere macht pretendeeren, noch hemſelven aanmatigen over het volk, als die, welke of uyt het Godlicke Woord, daar in God, de hoochſte *inſteller* van alle *Magiſtratuur*, de plichten der *Regenten* in het generaal beſchreven heeft, of uyt 't gene men vaſt ſtelt, dat het volk by de eerſte inſtelling, en het oorſpronkelikſt beding aan deſelve, om de *Gemeente* te beſchermen, en in vrede en voorſpoed te behouden, *geſtipuleert* heeft, afvloeyt: Maar gelijk nergens blijkt, dat *God* aan *Regenten* ſulken macht gegeven heeft, (nadien al het gene in de *Schriftuur* geopenbaart, en door de *Natuur* ons voorgeſchreven is, het tegendeel ſeyt) ſo kan ook geen volk, hebbende *ſulk eenen* gekoren om haar *Regent* te ſijn, geoordeelt worden ſulk een macht aan *hem* over te geven, en in hem te plaatſen; nadien het hemſelven niet meer ontblooten kan van een *macht*, als van een *recht*, om 't gene elk in ſijn verſtand waarſchynlik voorkomt te gelooven: Gelijk het in geen 's menſchen vermogen is te gelooven, wanneer hy wil, als alleenlik dan, wanneer hy 'er reden van ſiet: So is het de onredelikſte inbeelding, die 'er ter wereld ſijn kan, dat men ſoude denken, dat yemand een *recht* om hem over 't gene hy niet voor komen kan, te ſtraffen, aan een ander overgeven ſal. Daar kan ook geen ſake klaarder weſen, als dat *God* het *gebied* over de *conſcientien* voor *hemſelven* behouden, en de macht van alle *Regenten* onder menſchen aan de *civile*, en alſo aan dingen, die van een lager natuur ſijn, bepaalt heeft. Indien *God* aan de *Overigheyd* een *Recht* gegeven had, om de menſchen te belaſten, datſe van eene *Religie* met hem moeten ſijn, om dat hy ſodanich is, en dat andere van ſijn gevoelen ſijn moeten, ſo ſoude daar uyt volgen, dat het volk, hoe ſeer het ook door het licht van haar begrip, reden en openbaring van deſſelfs valsheyd overtuycht mocht ſijn, hem met het gene hem afgeeyſcht word ſoude mogen conformeeren, nadien de

Onder-

Onderſaten wettelik mogen gehoorſamen 't gene de *Soverayn* met *Recht* gebied: Maar hoewel het vervolgen van menſchen enkelik om *ſaken van Religie* tegen het licht der nature ſtrijd, met de *grond-regels* van onſe *reden* niet beſtaan kan, directelik aanloopt niet alleen tegen de natuur, de aart en het voorſchrift van het *Evangelium*, en ſo wel ſtrekt om de veyligheyd en het belang van de *burgerlijke ſocieteyt* te ſtooren, als om deſelve te verwerren en de Onderſaten te wapenen, om de een den anderen te vermoorden: Echter mogen *Regenten Vryheyd weygeren* aan ſulke, welkers *grond-regulen* haar verplichten, om dien welke van haar gevoelen niet en ſijn, te verderven, en eenige mate houden ontrent de Vryheyd welke ſy vergunnen aan andere, welker gevoelens, hoewel ſy die voor den vrede van het *Gemeene-beſt* niet gevaarlik oordeelen, echter, om datſe deſelve meenen vals en dwalende te ſijn, bevatten voor der menſchen ſielen gevaarlik te ſijn. Gelijk 'er een groot verſchil is tuſſen het *toelaten* van *een Religie*, en het *goed-keuren van een Religie*, die *toegelaten* is; ſo kan ook 't gene een *Regeering* niet goed keurt, maar enkelik *toelaat* en *verdraacht*, na de gelegentheyd van de tijd, plaats en getal der gener, die van deſelve belydenis doen, en in eene vergadering t' ſamen ſullen komen, bepaalt worden; welk echter tot die van de goed-gekeurde en beveſtichde Religie niet als met onbillikheyd ſoude worden uytgeſtrekt. Ontrent de *Religien* nu, of de *Religieuſe* by-een-komſten ſijn verſcheyden *bepalingen* en *ordres* geregiſtreet, en door die gene, die de Macht hebben om *Wetten* te maken geordoneert: Maar die en konnen niet, als door deſelve Macht, die deſelve geregiſtreert, ende geordoneert heeft, *her-roepen*, *krachteloos gemaakt* of *ingetrocken* worden. De *Koning* ſeyt met Recht, dat *de conſcientie niet moet bedwongen, noch het volk in ſaken, die enkelik den Godsdienſt raken, geforceert worden:* Maar hier uyt en volcht niet, (ten ware door de *reden-kunſt* van *VVith-hal*) dat hy ſonder toedoen van een *Parlament* de Wetten opſchorten en over deſelve diſponſeeren, en door een *gepretendeert Voor-recht* yemand van 't gene hy volgens de *Statuten des Rijks* onderworpen is, ontſlaan ſoude konnen.

Sijn ſeggen, dat menſchen om ſaken van Religie geweld aan te doen, *den Koop-handel verderft, de landen verwoeſt, de vreemdelingen den moed beneemt, en niet over een en komt met het oogwit, om alle onder malkanderen over een te komen, daar toe echter de Religie aangeleyt word*, ſchynt wel uyterlik bequaam, om *de Huyſen des Parlaments* tot het te niet doen van

eenige ſekere *VVetten* te bewegen; of om vaſt te ſtellen, dat ſijn *Majeſteyt* ſulke *Bils* of *Papieren*, als van een *Parlament*, om menſchen in geval van *conſcientie* te hulp te komen, opgeſtelt en hem gepreſenteert mogen worden toeſtemmen ſal: Echter dient het niet tot het gene, daar toe het bygebracht word, ende en kan het *opſchorten* van de *VVetten*, *enkelik* door *ſijn authoriteyt*, niet goet maken. Ja ik weet dat even deſelve redenen, dus opgevat, niet alleen door *Syn Majeſteyt* verworpen, en van die gene, welke van het *Hof* afhongen, en verſtand hadden om het ſelve te doen, (gelijk de tegenwoordige *Biſſchop van Oxford* in een Boek van ſeer quaden natuur, genoemt, *Eccleſiaſticall Polity*, d. i. *Kerkelicke Polity* heeft) beſpot, maar dat deſelve maar te melden den haat van den doenmaals *Hertog van Jork* verwekt, en de partye, die dat ſoude hebben derven doen, in dis-gratie en miſnoegen geſtelt ſoude hebben.

De vrage is niet, wat men eenigſins ontrent die gene, welker *Religie* haar niet verplicht, om alle die van die van haar verſchillen, als ſy 'er gelegentheyd toe hebben, te *ruyneeren*; behoort te doen: Maar het verſchil is hier over; wie dat een *wettelicke Macht* heeft om daar over mate en bepaling vaſt te ſtellen. Men heeft noyt gepretendeert, dat de *Koning* in het *opſchorten* of *afſchaffen* der *VVetten* geen deel behoort te hebben: Maar dat het recht, om ſulks te doen, enkelik van hem afhanght is 't gene, welk men niet kan toeſtaan, ten ſy men de *Conſtitutie* verandere, en de geheele *Macht* om *VVetten te maken* in den Perſoon van *ſijn Majeſteyt* ſtelle. En gelijk het een *Uſurpatie* is, dat de *Koning* het ſelve hem aanmaticht, en een *verradery*, dat *Engelſe Onderſaten* ſulks erkennen: So moet men de ongemacken, voor welke deſe of gene partyen, de Wetten ondertuſſen noch in haar kracht blyvende, bloot leggen, liever verdragen, als dat men bekennen ſoude, dat in ſulk *eenen*, in welken de *VVetten* van het *Gemeen* deſelve niet geplaatſt hebben, *alleen* de macht ſoude ſijn, om anders als door *conniventie* te verlichten en te helpen. 'T is beter onder de uytvoering van onrechtveerdige *VVetten* hardigheyt te verdragen, als, door een *geuſurpeerde Macht* boven alle *VVetten*, van onſe onruſten bevryd te worden, alſo door het eene het beleyd der Regeering ſo wel, als de *Rechten* en *Privilegien* van een *Natie* om ver geſmetten worden, daar in tegendeel door het ander maar een gedeelte des volks gedrukt, en onbehoorlik gehandelt word: So lang wy

volgens

volgens *VVetten* geregeert worden, hoewel eenige derſelven onrechtveerdich en ongevoegelik mogen ſijn, ſo worden wy echter niet ontruſt, ſo veel alle andere dingen aangaat, onder welke deſe Wetten ons niet onderworpen hebben: Maar wanneer wy vervallen onder een *onbepaald Voor-recht*, en *abſolute Macht*, ſo hebben wy geen recht meer, noch eenige verſekering van iets, maar alles leyt open voor de wil en 't behagen van *hem*, welken wy die *Macht* hebben bekent toe te komen. 'T is de Vryheyd, welke de *Non-conformiſten* recht hebben te eyſchen, en de *Macht* hebben om *Wetten te maken* niet alleen volgens de *regels* van *billikheyd* en *rechtveerdigheyd*, maar ook volgens de grond-regels van wysheyd en beſcheydenheyd verplicht ſijn haar te vergunnen. Maar 't jammert my, dat, terwyl ſy ſchoon ſtonden, om deſelve op een wettelicke wyſe door een *Parlament* te verkrygen, dat, ſeg ik, eenige van haar, door het erkennen dat *een ander* recht heeft, om deſelve te geven, en dat op een wyſe, die de *Authoriteyt der Parlamenten* te niet doet, haar onweerdich maken om deſelve van die, by welken ſtaat deſelve te geven, te ontfangen; niet dat volgens haar *grond-regulen* geen *toe-lating* ſoude moeten worden toegeſtaan, maar om dat ik niet en weet, of niet de beſondere Perſonen, die door haar *Addreſſen* het *Rijk* verraden hebben, geoordeelt moeten worden haar recht daar toe verbeurt te hebben, door dien ſy tegen de *Conſtitutie* en 't geheele *lichaam van de* politye miſdaan hebben. Ook is 'er niet billicker noch rechtveerdiger, als dat die, welke de *Voor-rechten* der *Onderſaten* en *Wet-gevers* overgeven en wech ſchenken, alle genade en gunſt by de eene, en haar portie, welk ſy neffens andere daar aan hebben, verlieſen.

Hoe ſeer nu ſommige *Proteſtantſe Diſſenters* haarſelven behagen met de Vryheyt, welke ſy uyt kracht van de twee *Koninklicke Charters* genieten; dit echter kan dienen om haar blijdſchap te matigen, datſe geen vaſte verſekertheyt hebben van de geduurſaamheyd van deſelve: Want indien een *Parlament de Declaratie voor de Vryheyd* t'eeniger tijd mocht *vernietigen* en *annulleeren*, en de *Rechters* beſchuldigen, datſe een *macht* verklaart hebben by den *Koning* te ſijn, om ſo veele *Wetten op te ſchorten*, en op het bevel des *Konings* nagelaten hebben deſelve te executeeren, ſo ſal ſtraks daar op de Vryheyd, welke de *Diſſenters* nu genieten, ophouden, en 't ſelve oogwit hebben, welk de Vryheyd had, welke haar door de *Declaratie van indulgentie* in het Jaar 1672 toegeſtaan was. Of

het *Parlament* genegen mocht ſijn, om door een *Bill*, ſtreckende tot vernieting van alle de *Wetten*, welke te voren tegen de *Proteſtanten* gemaakt ſijn, ſtrekt, aan *alle Proteſtanten* Vryheyd en toelating te vergunnen, en alleenlik de *VVetten*, die op de Eeden van *Allegiancie* en *Supremacie*, en de *Statuten*, welke den *Teſt* belaſten, ſien wilde in haar kracht houden, (welkers executie echter ons noyt in opſicht van onſe veyligheyt tegen het *Pauſdom* meer als nu ontbroken heeft, en aan welker nalating men niet denken kan, dat een *Engels Parlament* ſal willen deel hebben, in een tijd, in welke ons leven, goet en Religie ſo oogenſchijnlik gedreycht word verſlonden, en door de *Papiſten* verwoeſt te worden:) In ſulken geval mogen wy ſekerlik gelooven, dat de *Koningh*, in plaats van ſulken *Bil*, ſtreckende tot een afgeſondert faveur ontrent de *Proteſtanten*, toe te ſtaan, of in plaats van in ſijn medelijden en beleeftheyd om de *VVetten* tegen de *Diſſenters* verder op te ſchorten, te continueeren, hy uyt een ingewortelden haat, en door een nieuw opgevat miſnoegen bewogen en gaande ſoude konnen gemaakt worden, om de *VVetten* met meerder rigeur en ſtrengigheyd, als men te voren geſien of gevoelt heeft, uyt te voeren; En dan ſoude al het voordeel welk uyt *de Declaratie* getrocken kan worden, maar weſen, dat men ſoude moeten ondergaan de dolle uytwerkingen van de beeſtelicke verwoedheyd der vervolgers, en dat men in het Rijk geen medelijden vinden, noch by de mede-*Proteſtanten* elders beklaacht ſoude worden. Of indien ſijn *Majeſteyt* in faveur van ſijn goede *Catholijken* mach komen te reſolveeren tot het *weeren* van een *Parlament*, of tot het *uytſtellen* en *Prorogeeren* deſſelfs, wanneer hy ſal bevinden, dat het, in plaats van 't gene hy gedaan heeft te *beveſtigen*, ſijn *Declaratie te niet doet*, ſijn voorgegeven *Voor-recht onwettelik en arbitrair* oordeelt, en die *gehuyrde en meyn-eedige ſlaven*, die hem *een Macht boven de Wetten* hebben toegeſtaan, op het lijf valt; echter ſullen in ſulken geval, (welk het beſte is, dat men ſtellen kan; om de menſchen te doen hoopen, dat de tegenwoordige Vryheyd duyr ſal hebben) de *Proteſtantſe Non-conformiſten* en *Diſſenters* maar een magere verſekertheyd hebben, alſo al 't gene ſy voor de geduurſaamheyd van haar Vryheyt konnen hebben, alleenlik als *ter bede* ſijn ſal, en enkelik afhangen van des *Konings woord* en *belofte*, welk een ſlechten grond is om op te vertrouwen. Ook kan hy niet trouw weſen aan haar, ſonder ontrouw te weſen aan *ſijn Religie*, die *hem* niet alleen

verlof

verlof geeft om *ſijn geloof* (of woord) *den Ketteren niet te houden*, maar hem verbind, om ſo te doen, en deſelve te ruyneeren, met belofte van vergelding, en bedreyging niet alleen van de ſtraffe der verdoemenis, maar ook van verbeurte en verlies van ſijn *Kroon* en *Heerlikheden*. Want hoe verre men op het *Koninklik woord* en *belofte* van een *Catholijke Monarch* vertrouwen mach, daar van hebben wy in onſen tijd een klaar bewijs in 't gene *Louys de Grooten* ontrent ſijn *Gereformeerde Onderſaten* gedaan heeft; niet alleen met het vernietigen van ſo veele *Edicten* door hem ſelfs, en ſijn Voorſaten, voor de *vrye oeffening van haar Religie*, gemaakt en beveſticht; maar ook door de methoden, die hy altijd geobſerveert heeft, beloovende haar in de belydenis van haar geloof, en de oeffening van haren Godsdienſt te beſchermen, even dan, wanneer hy de ſterkſte reſolutie genomen had om haar *Religie* om ver te worpen, en beſich was met nieuwe middelen te practiſeeren, en ſo voort te ſtappen tot hare geheele uytroeying: want op deſelve tijd, als hy vaſtelik voorgenomen had geen *Predicant* een Jaar meer in ſijn land te verdragen, gaf hy een *Edict* uyt, in welke hy belaſtede, dat de *Predicanten* maar *drie Jaar* op een plaats mochten ſtaan, en tot de *Kerk*, welke ſy eerſt hadden bedient, niet weder keeren als na verloop van *twintich Jaaren*: En vaſt op deſelve wyſe heeft hy *even doen*; als hy gereſolveert had het *Edict van Nantes* te vernietigen, en aan de *Parlamenten* die dat uytvoeren ſouden, reeds order gegeven had, alle verſekering gedaan aan de *Proteſtanten* van haar te ſullen beſchermen, en het gemelde *Edict* ongeſchonden te onderhouden; Daar men mach by voegen de ſchandelicke en verfoeyelicke *bedriegery*, dat hy ſijn geheylicht en *Koninlik woord* gaf, dat tegen niemand ter oorſaak van ſijn *Religie* eenich *geweld* gepleecht ſoude worden, hoewel de *Dragonders* op het ſelve oogenblik reeds in haar marſch waren, met order om alle ſoorten van wreedheden en onmenſchelikheden tegen haar in 't werk te ſtellen: So dat *ſijn Majeſteyt* van *Groot Britannien* een Patroon en voorſchrift heeft, welk onlangs voor hem is opgeſtelt, en dat wel door den illuſtren *Monarch*, welken hy grooteliks admireert, en in welkers voetſtappen te treden hy ſijn eer en roem acht: Ook hebben wy reeds proeven, van hoe weynich kracht *des Konings beloften* ſijn, uytgenomen om de menſchen te bedriegen, en hoe weynich men op deſelve behoort te ſteunen: want het krachteloos maken en te rug houden van het 13de *Statuyt* van ſijn laatſte *Parlament* in

Schotland, in welke de *Teſt* vaſt geſtelt en beveſticht wierd; neffens het afwyken van alle ſijne beloften in ſijnen *brief* in-vloeyende, en behelſt in de *aanſpraak* door den *Heer Commiſſaris*, volgens de inſtructie, welke hy buyten allen twyfel ontfangen had, gedaan; gelijk ook, dat hy vergeten heeft en afgeweken is van alle ſijne beloften, die hy beyde als *Hertog* noch van *Jork* ſijnde, en ſedert hy tot de *Kroon* gekomen is, gedaan heeft; Dit alles is een onloochenbaar blijk, dat ſijn *Koninklik woord* niet heyliger is, noch meerder verſekertheyd geeft, als dat van eenige andere *Monarchen*, en dat alle *Proteſtanten*, wie datſe ook ſijn, indien ſy ſo dwaas ſullen ſijn, als daar op te vertouwen, haar ſelven al ſo wel misleyd en bedrogen ſullen vinden, als die van de *Gereformeerde Religie* elders misleyd en bedrogen ſijn.

Dewijl nu die van de vaſt-geſtelde *Engelſe Kerk* in de *VVetten*, welke de *Koning* door den *Eed* van *ſijn Krooning* verplicht is te onderhouden, ſo weynich verſekertheyd hebben: So konnen de *Diſſenters* niet ſeer veel verwachten van een bloote *belofte*, welke gelijkſe door geen ſolemneelen *Eed* verſterkt is, ſo is niet alleen het geven van deſelve ongeoorloft, en onwettelik, maar het ſtrijd ſelfs tegen de grond-regelen van ſijn Religie deſelve na te komen: 'T verdient ook ſijn aanmerking, dat hy niet alleen van ſijn *beloften* gedaan aan de *Kerk van Engeland* is afgeweken, maar ook ons geſeyt word (in een *Paapſch boekjen*, onlangs onder den naam: *Een nieuwe Teſt van de getrouwigheyd der Kerke van Engeland*, uytgegeven, gelijk het ſelfs ſeyt, door *hooger Macht*) dat die alle *conditioneel* ſijn, en verſtaan moeten worden volgens eenige *mentale reſervatien*, die ſijn *Majeſteyt* in ſijn borſt beſloten houd, als ook dat de *Conformeerende kerkelicke Perſoonen* hebbende in gebreke gebleven van de conditien, op welke die beloften gedaan ſijn, te volbrengen, de *Koning* vry en ontſlagen is van alle verbintenis en nakominge derſelven. *De Kerk van Engeland*, ſeyt hy, *moet aan ſijn Majeſteyt vergunnen, dat hy geen ſlang in ſijn boeſem queeke, maar veel liever intrekke ſijn Koninklicke beſcherming, die op conditie van haar beſtendige getrouwigheyd is belooft geweeſt*; welk gelijk het een klare bedreyging van alle wettelicke *Kerkelicke* perſonen, en een verklaring is van de onrechtveerdige en harde bejegeningen, welke ſy te gemoet te ſien hebben, ſo maakt het het *fundament*, op welk al het *credijt* en vertrouwen, welk men aan en op de woorden van *ſijn Majeſteyt* defereeren, en eenichſins hebben kan, ſteunt, geheel los: Want hoe-

hoewel dreygementen mogen verſtaan worden met eenige *verſwegene conditien*, om dat *de dreyger* het recht heeft om deſelve uyt te voeren; echter konnen onder *beloften* geen ſulke *bedekte conditien* ſchuylen, om dat alle belofte uyt kracht der woorden, door welke deſelve voorgeſtelt word, een verplichting en *recht* in den beloover, vaſt ſtelt: Maar 't en is ſo ſeer niet te verwonderen, dat *ſijn Majeſteyt* tot *aquivocatien* (dubbelſinnigheden) en *mentale reſervatien*, (ſins te rug-houdingen) ſijn toevlucht neemt, als ſijnde onder het beſtier van die *Order*, en een *lid* van die *Societeyt*, welke dit verraderlik ſtuk van bedriegery eerſt geleert ende gepractiſeert heeft. 'T ſy hoe 't ſy, dit kan de *Diſſenters* tot bericht dienen, dat, indien ſy niet bequaam ſijn het eynde en oogmerk, waarom ſy haar daar mede behelpen, te voldoen, of ongenegen ſijn 't ſelve op die wijſe en mate, als men te gemoed te ſien heeft, te verwachten, of dat het niet voor het *intereſt* van de *Catholijke ſaak* weſen ſal de vryheyd meer te vergunnen; dat, ſeg ik, in alle ſulke, en veele andere diergelijke gevallen, de *Koning* kan verklaart worden vry en ontſlagen te ſijn van alle de beloften, die hy haar gedaan heeft, als ſijnde maar alle gedaan met ſekere *conditie* en *ſtipulatie*: En gelijk hy als dan in ſulken geval ſal *ſinem facere ferendæ alienæ perſonæ*, d. i. *een eynde maken van ſijn veynſen*: So ſouden de *Diſſenters*, indienſe maar eenige reflexie wilden nemen of op ſijn humeur, of op ſijn Religie, nu wel weten konnen, *haud gratuitam eſſe in tantâ ſuperbiâ comitatem, dat een Perſoon van ſulken hovaardy hem tot ſulken ſlatery* (als hy in ſijnen brief aan *Mr. Alſop* gebruykt) *niet begeven noch buygen ſal, ten ſy hy daar yets mede voor heeft.*

Maar wat behoeft men bewijs van 't bedrog, welk in die twee *Koninklicke Schriften* ſich opdoet, en dat geene *Proteſtanten*, met reden op het *Koninklik Woord*, welk daar toe een onderpand, dat ſy in haar vryheyd blijven ſullen, gegeven word, ſich verlaten konnen; als dat men deſe twee *Chartres* ſelfs maar inſiet: want daar ſullen wy uytdruckingen ontmoeten, die ons van *Sijn Majeſteyts* oprechtigheyd ſullen doen wanhoopen, en een rechtveerdige vreeſe in ons verwecken, dat de vryheyd en de toelating in deſelve toegeſtaan, niet aangeleyt ſijn, om lang ſtand te houden en te duyren: Want alſo het hem behaacht ons te ſeggen, *dat het vergunnen van de vrye oeffeninge der Religie aan ſijn Onderſaten voor het toekomende een byvoegſel is by het volkomen genot van haar eygendommen en goederen, welke door ſijn Majeſteyt, ſedert hy tot de Kroon gekomen is, noyt*

aangetaſt

aangetaſt en ſijn, ſo ſeyt hy in effecte, dat ſijn trouwe, waarheyd en oprechtigheyd in het gene hy ten opſicht van de *Religie* vergunt moet afgemeten en geoordeelt worden uyt de waarheyd, die 'er is in 't gene hy ons ſeyt, te weten, dat hy noyt onſe *eygendommen en goederen aangetaſt* en heeft: En om een uytdrucking, die *Mr. Alſop* tot geen minder perſoon als tot den *Koning* ſelfs gebruykt heeft te leenen, namelik, *dat hoewel wy niet voorgeven gauw en vernuftich te ſijn, noch ook over de verborgentheden der Regeering te konnen philoſopheeren*, echter *pretendeeren wy gevoelen te hebben, en, hoe dom wy ook ſijn, nochtans onderſcheyt te konnen maken* tuſſen 't gene van ons volgens de *Wetten* geeyſcht word, en 't gene ons door een *arbitraire Macht* ontnomen word: Want om niet te blijven ſtaan op het geweldadich aangrijpen van der menſchen goederen door de *Officiers*, ſo wel, als de *Soldaten* in alle geweſten van *Engeland*, welk immers een *invaſie* op de goederen en eygendommen der *Onderſaten* ſchijnt te ſijn; noch ook daar op, dat hy in tijd van vrede een Leger onderhoud niet alleen tegen den *inhoud*, maar ook 't *geſach* van de *Wetten*, welk onſe *Voor-Ouders* een invaſie op de eygendommen en goederen van het Rijk ſouden genoemt hebben; So wilde ik wel weten, wat naam wy geven ſullen aan het lichten van de *Tollen*, en van de andere *Impoſten*, eer dat die hem door het *Parlament* ſijn toegeſtaan, alſo deſelve op de Natie alleen vaſt geſtelt ſijn, ſo lang de voorgaande *Koning* leefde, en deſelve voor de *Kroon* door een *Statuyt* moet vernieuwt geweeſt ſijn. 'T was ook wel de pijne weerd, dat *ſijn Majeſteyt* ons eens ſeyde, wat naam men geven moet aan het ſuſpendeeren van den *Vice-Cancellier* van *Cambridg à beneficio*, dat is, dat hem ſijn inkomſt onthouden is, en het aſſetten van den *Preſident* van *Maudlins* tot *Oxford* van ſijn Regeering, en het ſuſpendeeren van *Dr. Fairfax* van ſijn *Collegie*, indien dat geen invaſie op onſe eygendommen en goederen is; nadien elk een deſer dingen tegen alle bekende *VVetten des Rijks* aangaat, en door geen wettelik *Hof* of Rechtbank uytgevoert is, maar wel door een Rechtbank van *gebuyrde Slaven*, die met een *arbitraire Commiſſie* voorſien en gewapent ſijnde, ook na haar goed-dunken deſelve uytvoeren: En gelijk het oogmerk, daar toe dat *Hof van Inquiſitie* wierd aangeſtelt, was, om ons onſe Rechten en Privilegien op het bloot behagen des *Konings* te benemen; ſo is 't gene het ſelve doet een invaſie en inbreuk niet alleen tegen alle onſe *Wetten*, maar ook tegen al het gene de natie eygen heeft, en is een van de grootſte

oeffeningen van een *heerſchende Macht*, die de abſoluytſte en onbepaaldſte *Monarch* in 't werk ſtellen kan.

Onder alle *Rechten*, welke volgens de *Ordonantien* van de *Conſtitutien* by de Onderſaten gebleven ſijn, en van welke ſy door veele herhaalde *Wetten* en *Statuten* verſekert ſijn, ſijn 'er geene, over welke men tot noch toe minder gediſputeert heeft, en in opſicht van welke onſe *Koningen* haar verder gewacht hebben, om daar ontrent ſich een *Macht* en *Authoriteyt* aan te matigen, als deſe van geld te *lichten*, ſonder dat het *Parlament* hem 't ſelve *gegeven* of *toegeſtaan* heeft, en van de *ſchuldenaars* vry te ſtellen en te ontſlaan van betaling aan haar *ſchuld-eyſchers*, ſo datſe in geval van wan-betaling niet voor recht getrocken, of in gevangeniſſe geſtelt mogen worden; Daar beneven om alle *Wetten* als uyt te dagen, en te trotſen, om de *Rechten* en *Privilegien* van het volk, gelijk ook de ſubſtantieelſte *Voor-rechten* en *Juris-dictie* der *Parlamenten* om ver te ſmijten, en om de oude door de *Wetten* vaſt gelde *Conſtitutie* klaarlik in een *abſolute* en *heerſchende Regeerings-Macht* te veranderen, ſo heeft de *Koning*, (ſeggen ſy) hemſelven aangenomen een Authoriteyt, beyde om een *tol* of *impoſt* te ſtellen van vijf ponden 's Jaars op elke *karos*, en alle *ſchuldenaars* vry te ſtellen en van haar betaling te ontſlaan, ſo dat de *crediteurs* van haar niet meer als *thien pond ſterlings* konnen eyſchen: Dit nu gelijk het aan de eene ſijde merkelicke *invaſien* ſullen ſijn op de eygendommen en goederen van de Natie, en hem gelegentheden geven ſal, om, ſonder dat hy behoeve een *Parlament* te kennen, of verplicht ſy te verwachten, dat alle de *laſten*, die den *Onderſaten* opgeleyt moeten worden, hem gegeven worden, gelijk ſijn *Voorſaten* tot noch toe gedaan hebben, om, ſeg ik, in alle andere voorvallen, als het hem believen ſal, door een *Hampton-Courts* of *Wit-hals Edict* geld te lichten: So kan het aan de andere ſijde dienen, om ons ten vollen te onderrichten, wat ſekerheyd niet alleen de *Diſſenters* hebben van het beſit harer tegenwoordige Vryheyd lang te ſullen genieten, maar ook de *Proteſtanten* in 't gemeen van dat de Vryheyd, om de *Gereformeerde Religie* te belijden haar in 't toekomende vergunt ſal worden, ſo lang wy geen ander grond, om in de *Vryheyd* van onſe *Religie* niet bekort, of van deſelve berooft te worden, en hebben, als wy gehad en hebben van in onſe *eygendommen* en *goederen* inbreuk te lijden.

Wy mogen, by het gene uyt de *Declaratie* reeds bygebracht is een

andere uytdrucking, die in deselve voorkomt, byvoegen, te weten, dat *gelijk hy haar vryelik verlof geeft om na haar wyse t' samen te komen, en God te dienen, sy also ook sorge moeten dragen, dat onder haar niet gepredikt of geleert en worde, welke eenichsins strecken kan, om de gemoederen des volks van sijn Majesteyt, of sijn Regeering te vervreemden:* welke woorden gelijkse voorstellen, met wat prijs de *Dissenters* haar Vryheyd moeten koopen, (daar wy straks van spreken sullen) so dienense wonderlik, om den *Koningh* pretext te verschaffen, om haar Vryheyd, als het *hem* t' eeniger tijd behaacht, te bepalen en in te trecken; Ook sijn deselve om geene andere reden daar in gevoecht, als op datse, van dese gunstige toegeving des *Konings* misbruykt te hebben, *(mids de gemoederen der menschen van sijn Majesteyt vervreemdende)* beschuldicht sijnde, sullen konnen geoordeelt worden de verbeurte van alle de gemacken, die daar uyt vloeyden, en van sijn *Koninklicke* gunst verdient te hebben.

'T is ook niet mogelik, dat een *Protestants Predicant* een *Predicatie* doet welke een *Paapsen VVoorden-sister*, of een *Roomsch superstitieus oneusch* niet lichtelik, als een *afstrecking en vervreemding van der menschen gemoederen van 's Konings Persoon en Regeering* verkeerdelik opvatten en verdraayen kan, waar van gelijk wy veele nieuwe exempelen, in *Vrankrijk* voorgevallen, gehoort hebben, so sullen deselve gemackelik worden overgehaalt, om in *Engeland* nagevolcht te worden. Ik soude hier konnen byvoegen de aanmerking van den verstandigen *Autheur* van de *Aanmerkingen op sijn Majesteyts Proclamatie van een toelating in Schotland*, namelik, dat, daar de *Koning* aan sijn *Schotse Onderzaten* alle verseckertheyd geeft, van tegen niemand, om sijn gevoelen, *een onverwinlicken dwang* te sullen gebruyken, hy daar door hemselven de Vryheyd laat, om *Dragonders te gebruyken*, te pijnigen, te branden, en alle geweldenaryen te plegen; nadien een Persoon, die een brandende liefde tot *God*, en een levendich geloof in *Jesus Christus* heeft, alle dese dingen overwinnen kan, gelijk dan veele duysenden daar door over deselve getriumpheert en gesegepraalt hebben. 'T en is ook niet waarschijnlik, dat dese vreemde en nieuwe spreekwyse van *geen onverwinlicken dwang te willen gebruyken* in een schrift van sulken natuur plaats gevonden soude hebben, indien het niet geweest was, om eerst een boos en schandelik oogmerk te bedecken, en daar na, om 't gene in de *Proclamatie* belooft is met de executie eenichsins over een te doen komen. Daar beneven, indien

men

men met dese twee *Koninklicke Papieren* sulken versekertheyd voor had, op welke de *Protestantse Dissenters* haar veylich verlaten mochten; of, indien de *Koningh* met die oprechticheyd handelde, als hy het volk wil doen gelooven, so soude tussen de *Declaratie van de vryheyd der consciencien in Engeland*, en de *Proclamatie van een toelating in Schotland* meerder overeen komst sijn, als 'er nu is. De grond-regel, volgens welke *sijn Majesteyt* voorgeeft te handelen, *dat de conscientie niet moet bedwongen, en niemand enkelik ter oorsaak van Religie behoort vervolcht te worden*, soude hem verplichten, om op deselve wyse te handelen, en sijn gunst op deselve wyse noyt te strecken ontrent alle sijn *Onderzaten*, tegen welke hy niets, als *enkelik ter oorsaak van Religie* in te brengen en heeft; Daar nu in tegendeel het onderscheyd van de gunst, vriendelikheyd en vryheyd in de *Declaratie* van die, welke in de *Proclamatie* uytgedrukt word, klaarlik te kennen geeft, dat het alles maar een *streek* van *Politye*, en enkelik aangeleyd is tot een oogmerk, welk het als noch niet tijdich is te ontdecken en voor te stellen: want als hy de *toelating* in *Schotland* bepaalt aan sulke *Presbyterianen*, die, gelijk hy se noemt, *moderaat* sijn, so wijkt hy daar door niet alleen van den rechten grond, t. w. *enkelik om saken van Religie*, en fundeert hemselven op een *inwendige hoedanigheyd* des gemoeds, die uyterlik niet te kennen is, maar het brenght mede, dat hy aan *hemselven* een vryheyd behoud, om alle *Schotse Dissenters* het voordeel van dese toelating te ontrecken, mids haar als het te eeniger tijd tydich sal sijn de vervolging weder levendich te maken, een *contrarie* hoedanigheyd toeschrijvende. En selfs gelijk dese haar nu uytstrekt ontrent die, welke *moderaat*, en *niet dristich* en sijn, so isse ook omset met bepalingen, welke niet gevoecht en sijn by sijn *toelatingh* in *Engeland*: want al 't gene de *Declaratie* aldaar van die, welke toegelaten worden, vordert, is, dat *haar Vergaderingen met rust, vry en openbaar gehouden sullen worden, dat alle personen onbeschroomt by haar sullen toegelaten worden; datse aan eenige Vrede-rechters sullen bekent maken, welke plaatsen sy daar toe afgesondert hebben; en dat onder haar niets gepredikt of geleert sal worden, welk eenichsins strekt, om der menschen gemoederen van den Koningh of sijn Regeering te vervreemden*: Daar de *Proclamatie* in tegendeel niet alleenlik de *Vergaderingen* van de *Schotse Presbyterianen* bepaalt aan *besondere en particuliere Huysen*, sonder haar toe te laten, of andere Huysen tot haar Vergadering te bouwen, of

velden en *ſchuyren* daar toe te gebruyken; maar ook verbied *eenige Predicanten* te hooren, als die, welke ſweeren willen, *dat ſy na haar uyterſte vermogen tot de doot toe den Koning tegen elk een in de oeffening van ſijn abſolute Macht aſſiſteeren, voorſtaan en beſchermen ſullen.* Men kan ook lichtelik reden geven van de niet-overeenkoming, die in de tegenwoordige handelingen van *ſijn Majeſteyt* ontrent ſijn *Diſſenterende Proteſtantſe Onderſaten* in deſe *twee Koninkryken* ſich opdoen: want indien de toelating in *Schotland* niet bepaalt en was, om het grootſte gedeelte der *Presbyterianen* te beletten, en alſo te ſchicken, datſe daar geen voordeel uyt konden trecken, ſo ſoude de generaliteyt, indien niet al het volk, de *Biſſchoppen* en de *Conformerende Clergie* ſtraks verlaten, en alles uyt geloopen hebben niet tot een *verdeelingh* tuſſen de *Proteſtanten* in dat *Ryk*, maar ſy ſouden geworden ſijn een vereenicht, en by gevolch een formidabel Corps tegen het *Pauſdom*, welk toe te laten, of daar toe gelegentheyd te geven het *intereſt* van de *Roomſch-Catholijken* niet en is, maar in tegendeel, te onbepaalder de *vryheyd* is, die de *Diſſenters* in *Engeland* vergunt word, te meer worden onſe *verdeeltheden* niet alleen levendich gehouden, maar noch meer en meer voortgeſet: (beſonderlik door dien haar deſe vryheyd gegeven word op een *onwettelicke* wyſe, ſonder de *Authoriteyt* van die de *Macht* hebben om *Wetten te maken*, of toeſtemmingh en goet-keuring van een groot deel des volks) alſo het onwederſprekelik ſeker is, dat 'er een ſeer groot getal menſchen aldaar is, die liever in de *gemeenſchap* van de *Kerke* van *Engeland* willen blyven, als haar by de *Afgeſonderde*, *diſſenterende* en *niet conformeerende Vergadering* voegen. Somma, de onderſcheyden manier van handelen ontrent de *Diſſenterende Proteſtantten* in *ſaken*, *die enkelik de Religie aangaan*, thoont, dat alle deſe toegeving en toelating een *ſtreek* is, die haar in deſe *conjuncture* van *ſaken* te pas komt, en dient om het *Pauſdom* en het deſſeyn van de *arbitraire Macht* voort te ſetten; en dat de *Diſſenters* geen verſekertheyd hebben, by haar vryheyd te ſullen blyven, maar dat met haar, wanneer het *Hof* en de *Jeſuyten* haar oogmerk bereykt en verkregen hebben, een andere cours gehouden ſal worden, ſo dat in plaats van langer te hooren van vryheyd en toelatingh, haar geſeyt ſal worden, dat het het *intereſt* van de *Regeering*, de *veyligheyd* en *eer* van *ſijn Majeſteyt* is maar *eene Religie* in ſijne *Landen* te hebben, en dat ſy alle *Leden* van de *Catholijke Kerk* moeten worden, om dat de *Koningh* het ſo verſtaat,

ſtaat, welk de *reden* is, die men in *Vrankrijk* om ſo veel *bekeerde* te maken gebruykt heeft.

Die, welke nu, op het *Koninklicke woord* ſteunende, haar ſelven laten bedriegen, ſullen niet alleen dan konnen verſtaan wat *Mr. Coleman* meende, als hy aan *Vader de La Chaiſe* verhaalde, dat de *Catholijken een groot werk onder handen hadden, welk was ontrent de uytroeying van die Kettery, die in 't Noorder gedeelte der wereld ſo langh de overhand gehad heeft*; maar ook ſien en voelen, 't gene van de deſſeynen van *Romen*, ontdekt word in den brief van den *Nuntius des Paus*, geſchreven uyt *Bruſſel* den 9^den^ *Auguſti* 1674, in welke hy, op het vertrouwen, dat ſy op den *Hertog* van *York* hadden (welk ſedert hy tot de *Kroon* gekomen is, niet en is vermindert) de vrymoedigheyd neemt om te ſchryven, dat *ſy eer lang en ſpoedichlik den geheelen en finalen val van de Proteſtantſe Party hoopten te ſien.*

En gelijk de *Proteſtantſe Diſſenters*, of *Non-Conformiſten* door de *Declaratie* en *Proclamatie* niet verſekert ſijn van de *contionuatie* harer *Vryheyd*; ſo hebben die gene, welke haar by wege van *dankſegging* voor deſe *Koninklicke Papier*[illegible]aan den Koning geaddreſſeert hebben, niet alleen ſeer qualik gehandelt in opſicht van de *Wetten* en *Rechten* der *Koninkrijken*, en der *Religie* in 't gemeen, maar hebben haar, ten opſicht van haar eygen *intereſt*, en het voorkomen van die uytwerkingen die hier op volgen ſullen, en welke de meeſte menſchen niet ſonder reden, wegens het onwettelik uytgeven van deſe *arbitraire* en *Voor-rechtelicke Macht*, bevatten, ſeer onwyſelik gedragen. Ik ſal my niet inlaten in een breed diſcours over deſe nieuwe practijk van hem te *addreſſeeren* in 't gemeen, welk eenige Jaren herwaarts elders gepractiſeert is; Maar alleen kortelik voorſtellen, dat men deſe manier van doen noyt gebruykt en heeft, als onder een *Regeering*, daar men *ſwak* is, en van de *gunſte* der *Regenten* afhanght, of daar *yemand* ſijn cours tegen de *VVetten* aanſtelt, en een *ander intereſt*, als dat van het *volk* en de *Gemeenten*, involcht: Gelijk hy, die na de vaſt geſtelde *Wetten* van een *Land*, over welk hy geſtelt is, regeert, van een gedeelte ſijner *Onderſaten* geen goed-keuring van ſijn handelingen behoeft te ſoeken; nadien het Procederen na de *Wetten* hem, die *Regeert*, beſt *vry ſpreken*, en aan haar, die *geregeert* worden, het beſte genoegen geven ſal: So behoeft ook die, welke de *liefde van al ſijn volk* heeft, niet om te ſien na een *belofte*, om door een party of

factie onder haar bygeſtaan, geholpen of beſchermt te worden alſo 'er niemand van haar is, van welken hy de minſte gedachte van tegenſtand en gevaar hebben kan. Om dat *Olivier Cromwel*, en ſijn *Soon Richard* geen *wettelik Recht* tot de *Regeering* had, quam dit middel van *addreſſen* eerſt te voorſchijn, en op het tonneel van de *Britanniſche Natien*; en de *arbitraire* Proceduren van den *laatſten Koningh*, en die van *ſijn tegenwoordige Majeſteyt*, en harer beyder handelingen op een ander *fundament*, als de drie *Koninkrijken* hadden, hebben deſelve weder levendich gemaakt, en doen deſelve haar gang gaan. Daar is ook niets, welk deſe twee *Vorſten* buyten 's Lands verachtet gemaakt, en binnen 's Lands haar ſwakheyd meer getoont heeft, als datſe verſocht, en haar toevlucht tot de flatteryen en hulp van de gehuyrde, vreeſachtige, ſlaafſe en geringe perſoneele oogmerken ſoekende *Onderſaten* genomen, en daar door voor al de wereld geſeyt hebben, dat noch haar volk in 't gemeen noch de aanſienlikſte in haar *intereſt* van een gevoelen geweeſt ſijn, noch ook de raadſlagen, die men gemaakt en ingevolcht heeft, goed gekeurt hebben. En indien 'er yets is, dat de *Engelſe Natie* oyt een *diſ-reputatie* aangebracht heeft, 't is de walgelicke pluymſtrijkery, en ſlaaf-achtige vleyery, met welke de *Addreſſeurs* nu, en eenige Jaren herwarts haar aanſpraken aan de *twee Koninklicke Broeders* opgevult hebben. De *Throon*, die door de *Pylaren* van *Wet* en *gerechtigheyd* onderſteunt en opgehouden word, behoeft voor haar ſelven geen andere *ſteunſels* uyt te houwen, noch te leunen op de gekrookte en ſwacke *ſtelten*, van krachteloſe, en ten meerderen deele bedrieglicke en gecorrumpeerde beloften van een ſoort van menſchen, die op het minſte miſnoegen *morgen* ſo gereed ſullen roepen: *Kruyſt hem*, als ſy *heden*, om datſe tot verkryging van haar luſten, driften en wraak, often beſten van eenigh beſonder belang geraken konnen, *Hoſanna* roepen.

Ik late na te vertoonen de belangen van hem, aan welken deſe *Addreſſen* gemaakt worden, ten opſicht van ſijn eer of ſchande, of hoe politijk of onpolitijk is deſelve aan te nemen en de menſchen daar toe op te wecken; maar ſal my voegen tot dit nieuw *geſlacht* van *addreſſeerders*, en trachten te doen ſien, hoe dwaaſlik en ſchuld-plichtelik ſy dus doende gehandelt hebben: 'T is geen bewys van voorſichtigheyd of eerbaarheyd, of van eenige overeenkomſt met haar vorige manier van doen, dat ſy, die ſo hard uytgevaren en haar geſtelt hebben tegen de *Addreſſen*, die

die men voor eenige Jaren geleden maakte, en die al het gene die *addreſſeurs* overquam, en welk ſy konden gedacht worden verdient te hebben, aan die *Addreſſen* geweten en aan deſelve de ſchuld daar van gegeven hebben, dat die, ſeg ik, practiſeeren 't gene ſy te voren hebben veroordeelt, en dat in opſicht op een daat, die aan de eene ſijde in *ſijn tegenwoordige Majeſteyt* niet kan worden goed gekeurt, en aan de andere ſijde een tegen de Wetten ſtrijdende ſaak was, aan welke de *vorige Koning* hem ſchuldich gemaakt heeft, ja van een daat, in welke geoeffent word dat *Voor-recht*, om welke ſtaande te houden te voren niemand hem belofte van hulpe of byſtand wilde doen: want hoewel de ſaak en het ſubject; waar ontrent hy, die nu op den *Troon* ſit, dus na ſijn *goetdunken* handelt, ten opſicht van elke tak deſſelfs ſulken publijken ergernis niet gegeven en heeft, als eenige van de *arbitrarie* proceduren des *laatſten Konings* geweeſt ſijn, (als ſiende op een gunſt, na welke alle menſchen met recht ſtaan) echter iſſe alleſins niet min *ouwettelik*, als hebbende haar opſicht op een *Voor-recht*, om welke te vergunnen en te geven *ſijn Majeſteyt* geen *Macht* en heeft. En indien 'er niet noch veele *Diſſenters* waren, die in deſe conjunctuur van tijd en ſaken haar niet ſchuldich maakten, en op welke de verſoeking, die haar voorkomt, geen vat en heeft, de wereld ſoude goede reden hebben te ſeggen, dat de *Fanatijken* geen vaſte regels of gronden, na welke ſy beſtiert worden, en hebben, maar dat ſy enkelik wandelen na het gene tot haar particulier en perſoneel voordeel dient, of 't gene tot haar verlies en ſchade ſtrekt; en dat haar in den *vorigen Koning* niet mishaacht en heeft ſo ſeer, dat hy een *arbitraire* en *ouwettelicke* Macht hem ſelven aanmatichde, als wel, dat ſy de *voorwerpen* niet geweeſt en ſijn, die door het oeffenen van deſelve gunſt genoten hebben. Het verſwaart ook haar dwaasheyd ſo wel als haar miſdaat, datſe weder levendich maken een practijk, over welke de *Natie* beſchaamt geweeſt is, en die haar daar aan ſchuldich hadden gemaakt, reeds berouw begonden te hebben, nadien ſy ſagen, dat alle voorgaande *Declaratien*, *veſekeringen* en *beloften* der *twee Koninklicke Broeders*, welke haar tot ſulke *Addreſſen* bewogen, maar ſo veele konſten waren, om de menſchen te bedriegen: Maar de misdaat, en de onvoorſichtigheyd van de tegenwoordige *addreſſeurs* is noch te grooter, en ſy ſijn te meer ſchuldich, en te minder voor God en menſchen te verontſchuldigen, om datſe het voordeel van des *Konings Declaratie* hadden

konnen

konnen trecken, al haddenſe de rechtveerdigheyd van die *Authoriteyt* door welke deſelve is uytgegeven, niet erkent, of haar ſelven geſtelt ten ſpot en verachting van alle recht wyſe en eerlicke luyden door haar ſlaaf-achtige vleyeryen, en geluk-wenſchende Papieren, die een *Engelsman* en een *Proteſtant* niet en paſſen: Sy hadden niet meer behoeven te doen, als te continueeren in het houden van haar *Vergaderingen*, ſonder kennis te nemen, dat de tegenwoordige *opſchorting der VVetten* haar byeenkomſten veyliger maakte, of haar verſekerde van niet gevat, in de boete geſlagen, of in de gevankenis geworpen te ſullen worden. Ook ſoude de *Koning*, hoe ſeer hem ſulken manier van doen mocht mishaacht hebben, in deſe tijd niet hebben derven ſijn miſnoegen tegen deſelve uytdrucken, aangeſien hy daar door niet alleen ſoude hebben voor al de wereld uytgeroepen ſijn geveynſtheyd, ſeggende, *dat de conſcientie niet moet gedwongen, noch yemand enkelik om ſaken van de Religie geforceert worden*, en ontdekt ſijn boos oogmerk van het uytgeven deſer *Declaratie:* maar het hem ook, na het uytgeven van die *Declaratie*, onmogelik was de *Diſſenters* uyt andere *Proteſtanten* af te ſonderen; en haer op 't lijf te vallen, eer de ſaken daar toe bereyd ryper ſijn, een middel ſoude konnen ſijn, om alle ſijn *Paapſe Projecten* ontydich gelijk als te baren, en het geheele *intereſt* der *Gereformeerden* in *Groot-Britannien* buyten perijkel te ſtellen. Ook ſouden de Mannen van de *Engelſe Kerk* haar hare geruſtigheyd niet misgunt, of haar daar om gelaakt hebben, maar blijde geweeſt ſijn, dat haar *Broeders* van de onderdrucking verloſt, en ſy ontſlagen geworden waren van den droevigen, en ſchandelicken laſt om haar te vervolgen, daar toe ſy te voren door orders en beveelen van het *Hof* verbonden en geforceert waren geweeſt. En gelijk ſy door ſulken beleyd al de vryheyd, die ſy nu genieten, hadden konnen hebben, en haar ſelven buyten ſchuld en verwyt, dieſe door haar *Addreſſen* haar op den hals gehaalt hebben, gebleven ſijn, ſo ſoude ſulke manier van doen wonderlik voor haar de gunſt van een oprecht *Engels Parlament* verwekt hebben: want hoewel dat reden ſal ſien, om de aanmating des *Konings* van een *Macht* om de *Wetten* op te ſchorten, te veroordeelen, en ſijn *Declaratie* te *annulleeren*, echter ſal ook ſulken *Parlament* niet nalaten, ſo wel uyt dankbaarheyd aan de *Diſſenters* over ſulken manier van doen, als uyt mede-lyden en ontferming met en over haar, als *Engelſe Proteſtanten*, al te doen 't gene het kan, om haar op een *Wettige* wyſe te ver-

verlichten en te helpen; daar in tegendeel, indien 'er iets opſtaat, welk de *Natie* verbitteren en gaande maken mocht, om haar weder op nieuw te vervolgen, dat enkelik uyt de onbetamelicke en veraderlicke manier van doen van ſo veele onder haar, in deſe ver-ſiende en gevaarlicke conjunctuyre van tijd en ſaken, voortkomen ſal. Maar de *conditien*, op welke ſy door haar *Addreſſen* haar *Vryheyd* en *toelatingh* bekennen ontfangen te hebben, maken haar ſchuld tegen *God* en haar *Land* merklik ſwaarder, en ſijn oorſaak, dat die, welke liefhebbers van *God* en van de *Wetten* der *Natie* ſijn, haar miſnoegen en toorn, welke ſy tegen haar opgevat hebben, op een vreemde en wonderlicke wyſe doen aangroeyen: want 't en is niet alleen op een erkentenis van een *Voor-recht*, welke de *Koning* boven de *VVetten* ſoude hebben, dat ſy haar *wyheyt* verkregen hebben, en noch houden; maar 't is op dit *beding*, dat *onder haar niets gepredikt of geleert ſal worden, dat eenichſins ſtrekt om der menſchen gemoederen van ſijn Majeſteyts Perſoon en Regeering te vervreemden*: Hy, die niet bevat, wat het *Hof* door deſe clauſel verſtaet (te weten, dat *ſijn Majeſteyt* daar door voor heeft, dat men niet tegen het *Pauſdom* prediken, of de *Leer* der *Roomſe Kerk* met ſulke woorden, door welke het volk voor de beſmetting van deſelve kan worden gewaarſchuwt, en veel minder met ſulke verwen, die deſelve hatelik, en ons van deſelve afkoerich maken konnen, voorſtellen moet) die moet een verſtand hebben, welk vry na met dat van een *Trs-man* overeenkomt. De *Religie* des *Konings* van Afgodery te beſchuldigen, of te ſeggen dat de *Kerk* van *Romen* het *Babel* is, daar de *Openbaringe* van meld, en de artijkelen van 't *Geloof van Trenten* voor te ſtellen, gelijk getrouwe *Dienaars Chriſti* ſchuldich ſijn te doen, ſal gereekent worden een *vervreemding* van de *gemoederen harer toehoorders* te ſijn van den *Koning* en ſijn *Regeering*; welk gelijk ſy in gemeide clauſel verſacht ſijn niet te doen, ſo hebben ſy door haar dankſeggingen en *Addreſſen* bekent, dat deſe *conditie* billik is, en aangenomen haar *Vryheyd* onder ſulken beding te houden; En om van haar te ſeggen 't gene de waarheyd is, ſy ſijn tot noch toe ontrent het gene de *Koningh* hier in eyſcht, en welkers willigheyd ſy ſelfs toegeſtaan hebben, vry getrouw geweeſt: want niet tegenſtaande al het gevaar van het *Pauſdom*, voor welk de *Natie* bloot geſtelt is, en al de vreeſe, dat der menſchen ſielen met *Roomſe Groud-regels* vergifticht ſijn, of ſullen worden, echter ſijn ſy eens geworden onder malkanderen, en

met die van haar *Congregatie* en *Vergadering*, welke haar Proceduren goet keuren, om, in plaats van tegen een der *Leeringen* van de *Roomſe Kerk* te prediken of te ſchryven, deſelve ſelfs niet eens te noemen, maar het defendeeren van onſe *Religie*, en het ontdecken van de valsheyd der *Paapſe ſtellingen* aan de *Paſtoors* en de *Edelluyden* van de *Kerke* van *Engeland* over te laten; en gevraacht ſijnde, (gelijk ik weet, dat ſommige van haar ſijn) waarom ſy niet tegen den *Anti-Chriſt* prediken, en de *Leere* van het *Pauſdom* wederleggen, ſo geven ſy met een ſtatich gelaat tot antwoord, dat ſy *Chriſtus* predickende tegen den *Antichriſt* prediken, en dat ſy het *Evangelium* leerende het *Pauſdom* wederleggen, welk ſulk een bedrieglicken en onbillicken uytvlucht is, dat my woorden ontbreken, om de vuyligheyt en miſdaat, die daar in ſteekt, uyt te drucken. Wat een verandering beleef ik van 't gene ik voor eenige weynige Jaren in *Engeland* geſien heb? 'Tis niet lang geleden, dat de *Conformerende Clergie* door eenige van de *Diſſenters* beſchreven wierden niet alleen als begunſtigers van het *Pauſdom*, maar als ſulke, die poochden door alle middelen en wegen, die in haar macht waren, het *Pauſdom* by ons in te voeren; En nu moet al de voorſpraak van de *Gereformeerde Religie* geheel in hare handen overgegeven worden, en daar alle *ſluyſen* en *dammen*, die 'er gemaakt en geleght waren om te beletten, dat het *Pausdom* de *Natie* niet ſoude overſtroomen, open geſet ſijn, ſy alleen gelaten worden, om die vloed en diluvie te ſtuyten en voor te komen. Die, welke onder de *Fanatijken* roemen de ſterkſte en onverſoenlikſte vyanden van de *Roomſe Kerk* te ſijn, ſwygen niet alleen ſtil, daar ſy ſien dat het *Rijk* met een *ſwarm* van neerſtige en verleydende *Emiſſariſſen* gequelt is, maar worden ſelfs *Voorſpraken* en *Advocaten* van die *arbitraire Macht*, door welke wy als een *roof* aan haar overgegeven worden, en maken haar werk, om te verminderen de reputatie, en diſcourageeren de *Predicanten* van de *Natie*, welke met een *yver* die met haar *Dienſt* overeen komt, en met ſulken manier van leeren, welke verdient gepreſen te worden; haar ſelven tegen die bedekte vryheyd geſtelt, en door haar treflicke en on-navolgelicke ſchriften genoech gedaan hebben, om de Natie voor bedroch en verleyding, indien anders onwederleggelicke *wederleggingen* van het *Pauſdom*, en *demonſtrative beweeringen* van de *Leere* en *artijkelen* der *Gereformeerde Religie* op het gemoed der menſchen yets vermach, te bevryden.

Onder

Onder andere walgelicke vleyeryen, die de aanſpraak van een *Addreſſerenden Diſſenter* aan ſijn *Majeſteyt*, vercieren, vinde ik deſe hypocritiſche en ſchandelicke flattery, dat, *indien 'er in yemand van ſijn Onderſaten noch eenich ſaat van ontrouw mocht overgebleven ſijn, de bovenmaten groote goedheyd, die in ſijn Declaratie haar vertoont, dat ſelve ſoude doen verſterven, en omkomen*, daar hy met meerder waarheyd mocht by gevoecht hebben, dat deſelve boven maten groote goetheyd bykans al het ſaad van haar eerbaarheyd en ſchaamte verdorven, en haar ſorg en belang voor en ontrent het intereſt van *Jeſus Chriſtus*, en de *Gereformeerde Religie* doen ſterven heeft. Den ouden drift van yverich te prediken tegen de *Afgoderye* van *Romen*, en van *het gaan van Gods volk uyt Babel* is nu in *Engeland* buyten de mode geraakt, en word nu ingehouden, om haar aan de beleeftheyd en gunſt van *buyten-landſe Proteſtanten* te recommandeeren, wanneer haar gelegentheden haar na *Amſterdam* ſouden mogen doen overkomen. So yemand in haar *Vergaderingen* komt, ſoude, om 't gene hy van haar *Predik-ſtoelen* hoort voorſtellen, meenen, dat ſy, die voor weynich jaren *de Hoere van Babel* was, nu een *reyne Bruyd* geworden is; en dat 't gene te voren een verdoemelicke *Leering* des *Paufdoms* was, nu maar een *onnoſel* en *ſchadeloos gevoelen* geworden is: De *Declaratie* des *Konings* ſchijnt eenige van haar gebracht te hebben tot een *melius inquirendum*, (om beter te onderſoeken) en gelijk ſy reeds ſo verre gekomen ſijn, datſe gelooven dat een *Rooms-Catholijk* perſoon de *beſte Koningh* is, ſo konnen ſy binnen korten tijdt ook daar toe komen, datſe de *Papiſten* voor de *beſte Chriſtenen* houden. De *Commiſſie*, die ſy van *Jeſus Chriſtus* ontfangen hebben, behelſt, *datſe niets achter houden van 't gene die, welke haar hooren, behouden kan, en den geheelen raad Gods verklaren moeten*, en daar in hebben ſy het *exempel* en *practijk* van *Paulus* tot haar *patroon* en *voorbeeld*; Maar het ſchijnt, dat dit dingen ſijn, welke onder de *Macht* van het *Koninklik Voor-recht* ſtaan, en dat de *Koningh* deſelve kan doen ophouden door deſelve *Authoriteyt*, door welke hy over de *pœnale Statuten* diſpenſeert: welk gelijk het ſeer wel over een komt, en mede-brenght 't gene *ſijn Majeſteyt* eyſcht, om *ſonder reſerve, of bepaling gehoorſaamt* te worden, ſo ontſlaat de erkentenis van deſe *abſolute Macht* met die aangehechtede en geeyſchte gehoorſaamheyd haar van alle verbinteniſſe aan de *Wetten* van *Chriſtus*, wanneer die t'eeniger tijd mogen bevonden worden met het

gene de *Koning* vordert, niet over een te komen. Maar of de *Macht* van *God*, of van den *Koning* hoger sy, en wie van beyde des anderen Wetten te niet doen kan, gelijk ook wiens toorn meest te vreesen sy, kan en sal sekerlik de dach des oordeels, indien alle middelen in dese wereld daar toe ongenoechsaam bevonden worden, haar best leeren.

De *Addresseerders* weten op wat conditie sy haar vryheyd genieten, en sy hebben niet alleen konnen merken, dat veele van de *Clergie* der *Natie* bedreycht sijn, om datse tegen het *Pausdom* gepredikt hebben: maar sy hebben ook wel gehoort, hoe men met verscheydene *Gereformeerde Predikanten* in *Vrankrijk* (eer dat 'er de algemeene verdrucking was) gehandelt heeft, om datse tegen de *Religie* van haar *Monarch* gesproken hadden; en daarom men moet het haar ten besten houden, datse haar so gedragen, datse *sijn Majesteyt* niet vertoornen, hoewel sy ondertussen met haar stilswijgen de saak van haar *Heer* en *Meester* verraden, en aan de *sielen* van die gene, welker bestiering en onderwysing sy aangenomen hebben, ontrouw sijn. De Papieren selfs, die den naam van *Addressen* dragen, aangaande, ik sal my daar niet mede moeyen, also 't meeste gedeelte der selven weerdiger is wegen haar bottigheyd en *Pedantery*, of de vleyery, met welke deselve tot walgens toe opgevult sijn, belacht te worden; als datse eenige ernstige *reflexie* en aanmerking, die voor 's menschen gemoederen tot onderricht verstrecken soude, verdienen. Alleenlik gelijk het *Addres*, waar in *sijn Majesteyt* bedankt word, dat hy *God in sijn gebied over de conscientien herstelt heeft*, wegens desselfs *gods-lastering* verdient tegen gesproken te worden: so verdient het ander *Addres*, welk hem prijst over de belofte van het *Parlament te sullen tot het ratificeeren van sijn Declaratie forceeren*, (hoewel hy ondertussen seyt, *niet te twijfelen, of het sal sich met den Koning voegen*; aan een goeden uytslach echter van dien schijnt door het opsluyten van so veele *Leden*, en gevolgelik tot het dissolveeren van dat *Parlament*, reden van twijfeling geweest te sijn) dat ander Addres, seg ik, verdient een scherpe censuur wegen haar stoutigheyd tegen de *Wet-gevende Macht*, en desselfs Autheurs behooren gestraft te worden, om datse daar door misdoen tegen de *Vryheyd* van de *twee Huysen*, en den *Koning* incourageeren tot het overvallen en om verwerpen van haar substantieelste en fundamenteele *Privilegien*, sonder welk deselve geen *Recht-bank*, geen *Raad*, noch *Wet-gevers* konnen sijn.

Ten

Ten laatſten, ik hoop, dat de *Natie* ſo oprecht ſal ſijn, datſe 't gene eenige *Non-conformiſten* qualik gedaan hebben, niet aan de *geheele party* ſullen wijten, veel min 't ſelve aan de grond-regels van de *Diſſenters* toeſchrijven: want gelijk de *pointen*, daar in ſy van de *Kerk* van *Engeland* verſchillen, van een geheel andere natuur ſijn, en geen opſicht op de *Politijken* hebben, ſo is haar werk welk ſy ontrent menſchen, voor ſo veel ſy *Leden* van de *Burgelicke Societeyt* ſijn, doen konnen en moeten, de menſchen op de Rechten, Vryheden van 't *Gemeen* beſonder te doen acht geven: Maar dat ſommige niet verſtaan, noch weten, welk het oogmerk van haar eygen grond-regels ſy, en aan deſelve haar niet houden, noch getrouw ſijn, is de perſoneele fout van deſe luyden, en moet of haar onwetentheyd of haar ſchande toegeſchreven worden: Maar haar manier van doen moet niet gerekent worden een gevolch en uytwerking van de *Regelen haarer Religie* te ſijn, en veel min moeten andere van die party in de ſchuld en miſdaat van haar onvoorſichtich en quaad beleyd ingewickelt of het ſelve haar tot laſte geleyt worden: welk te meer ſo erkent en opgenomen moet worden, om dat, hoewel de Kerk van *Engeland* alle reden ter wereld heeft, om ſulke *Addreſſen* niet te maken; (nadien al haar grond en verſekering haar door de Wetten gegeven door de *Declaratie* los gemaakt is) echter ſommige van haar *aanſienlicke Mannen* en *Clergie*, gelijk ook verſcheyden *Leden* van haar *Gemeenſchap* uyt beweech-reden van eerſucht, gierigheyd, vreeſe of hovelingſchap, hare namen mede in de *Lijſt* van de *Addreſſeerders* getekent en onder voorgeven van den *Koning* te *danken* voor ſijn *belofte* van de *Aarts-Biſſchoppen*, *Biſſchoppen*, *de Clergie en alle andere van de Kerke van Engeland in de vrye oeffening van haar Religie, gelijk deſelve door de Wetten beveſticht is, te ſullen beſchermen*, haar *Moeder*, welkers borſten ſy geſogen hebben, tot datſe vet geworden ſijn, de keel afgeſtoken hebben, door dien ſy het geuſurpeerde Voor-recht, op welk de *Koningh* hem het *Recht* en de *Authoriteyt*, om de *Declaratie* uyt te geven, aangenomen heeft, erkennen, en hare door de *Wetten* vaſtgeſtelde veyligheyd en verſekertheyd van haar *Kerk* verwiſſelen tegen eene, die maar als ter bede van 's *Konings woord* afhanght, daar ſy echter als tot de *grond* van haar beſtaan haar toevlucht toe nemen, en als een muyr van defenſie haar op verlaten. En gelijk de meeſte Leden van de *ſeparate Societeyten* geen hand in de *Addreſſen* hebben, en de weynige, die haar daar by gevoecht

hebben, enkelik door de beweging en het aanhouden harer *Predikers* daar toe gebracht ſijn; ſo hebben de voornaamſte, en die onder de *Predicanten* den meeſten roem van wijsheyd en geleertheyd hebben, van alle die dwaasheyd en ſulken ſoort van Verradery haar ſelven vry gehouden. Den *Apoſtel* ſeyt ons, *dat 'er niet veele Wijſe, niet veele Edele geroepen ſijn*, welk niet alleen in veele van de *Diſſenterende Addreſſeerders* is waar bevonden, maar ook voor een ſoort van een *Apologie* mach verſtrekken van haar ſlechte, geringe en onvoorſichtige manier van doen in deſe ſaak: En 't kan ſommige van haar te meer vergeven worden, als ſijnde niet alleen een middel, om haar ſelven in de gunſte (gelijk ſy haar wijs maken) des *Konings*, die te voren geen goede opinie van haar en had, in te wickelen, maar ook een gemackelicke en korte wijſe, om over misdaden tegen de *Kroon* begaan *verſoening* te krijgen, en een wech om goede koop en ſonder onkoſten voor haar *Vrienden*, die reeds in der daat over hoog *Verraad* beſchuldicht ſijn geweeſt, Pardon te bekomen. Ook is 'er geenſins aan te twijfelen, of, gelijk de *Koningh*, wanneer hy eens ſijn oogmerk ontrent de *Fanatijken* gekregen heeft, ſeer kleyne liefde en gunſte voor haar behouden ſal, ſo ſullen ſy ook weynich genegentheyd over hebben voor de *Papiſten*, wanneer ſy maar op een wettelicke wijſe hulp verkrijgen konnen. En gelijk 'er geen volk in het *Rijk* is, welk aan de *Princen*, ſo lang ſy ſo regeeren, als door de *Wetten* van *God* en *menſchen* behoort, getrouwer ſal ſijn; ſo iſſer geen, van wat grond-regels of gemeenſchap die ook mogen ſijn, op welk het *Rijk*, wanneer deſſelfs intereſt komt te lijden, met meerder verſekertheyd en vertrouwen kan ſteunen, als op de *Diſſenteerende Proteſtanten* in 't gemeen, en beſonder op die, welke niet van de *Paſtorale Order* en ſijn. De ſtrengigheden, onder welke de *Diſſenters* te voren geweeſt ſijn, en haar tegenwoordige verloſſing uyt onderdrucking en verſtooringh, achtervolcht met des *Konings* verwachting en begeerte van dankende *Addreſſen*, ſijn voor menſchen, die niet edelmoedich, of van grooter geeſt ſijn, en die geheel geen *Politijke* wysheyd hebben, noch de gevolgen van des Staats raadſlagen en ſtreken voor uyt ſien konnen, een ſterke verſoeking geweeſt, om in haar *dankſeggingen* ſo *onwettelik* te werk te gaan, als ſijn *Majeſteyt* gedaan heeft in ſijn goedheyd; ſo dat wat ſtraffe ſy ook wanneer na haar verdienſte tegen haar geprocedeert ſoude worden, magh verdient

hebben,

hebben, echter is te hoopen, dat sy, en de *addresseurs* van de vorige slach alle in een acte van *indemniteyt* en *vrysspreking* plaats vinden, en dat de *genade* en goedertierentheyd van de *Natie* tegen haar over de *Justitie* segepralen en de overhand hebben sal. Gelijk het een vreemde en voor het *recht* schuldige dwaasheyd soude sijn, datse in verder buyten-sporigheden souden voortgaan, en denken de straffe van een misdaat te ontgaan, wanneerse een andere souden begaan, en het *Heylichdom* aantasten, mids hare *complimenten*, doende blijken daden van verradery te sijn: So hanght al haar hoop, van Pardon, en van sachtmoedigheyd en gematichtheyd van een waar *Protestant*, en wel gestelde Authoriteyt tegen haar, af van haar beleyd en gedraachsaamheyd voor het toekomende, en daar in, datse haar niet laten bespotten, noch vervoeren, om met het *Hof* t' samen te werken tot het verkrygen van een *Paaps Parlament*. Alle hare pogingen van die natuur soude maar te klaarder ontdecken en openbaar maken haar verradery van de *Religie* en het *Rijk*, also, om den *Koning* tot sulken *Huys van de Gemeente*, als hy begeert, te helpen in haar macht niet is het eerlik gedeelte van het *Engelse volk* haar stemmen te benemen: En indien het al konde sijn, dat sulk een *Huys van de Gemeente* door haar hulp (neffens geweld en listige practijken door het *Hof* in de verkiesingen) verkregen mocht worden, als tot de *arbitraire* en *Paapse* oogmerken soude konnen dienen; echter sal noch de *Koning*, noch sy nader sijn, om het oogmerk, welk men voor heeft, te bereyken, also het seker is, dat het grooter gedeelte van *het Huys der Lords*, of *Hoger-Huys* noyt sal overgehaalt worden, om dese *onwettelicke Declaratie* goet te keuren, of den *Koning* een macht toe te staan, om na sijn goetdunken de *Wetten* in te trecken, noch een *Bil* toe te stemmen om de *Acten* van den *Test*, en de *Ordonantien*, welke den *Eed van Allegiancie en Supremacie* belasten en vorderen, te vernietigen: En indien sy so verre van *God* mochten verlaten, en door die onder haar, welke het *Hof* gecorrumpeert mocht hebben, verraden worden, so datse haar aan sulken schrickelicken Acte van dwaasheyd en boosheyd mochten schuldich maken; En indien de verkiesing van het naaste *Parlament* de *gelucksige tijd, welke sy verwachten*, is, en het geven van haar *stemmen* tot het verkiesen van *Papisten* in het *Huys der Gemeente* dat gene is, welk sy verstaan door *een essentieel bewys van haar getrouwigheyd, en de oprechtigheyd van haar onderdanige Addressen*, en *waar door sy voor hebben te doen*

blijken,

blijken, dat het grootſte, welk ſy hebben belooft, het minſte is, vant 't gene ſy ten dienſte en tot genoegen van ſijn Majeſteyt willen doen (*) Dan ſullen ſy in ſulken geval verdienen alle hoop van vergeving te verbeuren, en het ſoude een ontrouwigheyd aan God en Menſchen en een wreedheyd tegen ons ſelven en onſe nakomelingen ſijn, indien wy niet haar als *Verraders* van de *Religie* verſaaken, haaren naam uyt het regiſter der *Proteſtanten* uytwiſchten, haar alles, waar aan *vrye Onderſaten* een *Wettelik Recht* hebben, ontrocken, en haar tot de uyterſte *ſtraffen*, welke de *Wetten* des *Rijks* op de argſte *Verraders* en *miſdadige* geſtelt hebben, veroordeelden. Daar ſijn eenige, die uyt haat van haar wenſchen, dat haar quade gedraachſaamheyd tot ſulken onvergeeflicken hoochte mochte aangroeyen, datſe te ſijner tijd het voordeel mochten hebben, om haar, en om haren 't wil de geheele party der *Diſſenters* te ruyneeren: Maar gelijk de *liefde*, die ik haar toedraach, en de verſekertheyd en overtuyging, die ik van de waarheyd harer *Godsdienſtige gronden* heb, my ſeer bekommert maken om haar te behouden, en voor te komen, datſe haar tot ſulken verderflicken en crimineelen gedraachſaamheyd niet mochten laten wechſleepen of vervoeren. So wil ik geen andere verontſchuldinge, van ſo klaar met haar gehandelt te hebben, maken, als 't gene *Salomo* ons ſeyt, dat *de wonden van een vriend getrouw, maar de kuſſen van een vyand bedrieglik ſijn*: en *dat hy, die een man beſtraft, daar na meer gunſte vinden ſal, als die met de tonge vleyt.*

POST-SCRIPTUM.

NA dat deſe papieren na de *Pers* geſonden waren, en men doende was met deſelve te drucken, is my een nieuwe *Proclamatie*, gedateert tot *Windſor*, den 28^den^ *Junij* 1687. ter hand gekomen, die in *Schotland* verder vryheyd toeſtaat; deſe was door een *Order* van den *Geheymen Raad* in dat *Koninkrijk*, gegeven den 5^den^ *July* aldaar gepubliceert. Dit voortbrengen van de eene *Proclamatie* na de andere in opſicht op deſelve ſaak komt ſo wél over een met de methode, die de *franſche* onlangs in het uytgeven van *Edicten* ten opſicht van de *Gereformeerde* in dat *Rijk* gehouden hebben, datſe ſchynen voort te komen uyt *een verſtand*, opgeſtelt tot *het ſelve eynde*, en aangeleyd, om *gelijke uytwerkingen*

(*) *Sie d' Aanſpraak van Mr. Alſop aan den Koning.*

werkingen te bereyken en te verkrijgen: Want ſo dra 'er op het publiceeren van eenige onredelicke en ſtrenge *Edicten alarm* geblaſen wierd, hadden ſy meermaals de gewoonte op het eene te doen volgen een ander van een *ſachter inhoud*, welk dan de naam gegeven wierd van de ſtrengigheden van de voorgaande te modereeren, of wech te nemen en te verklaren 't gene na haar goetdunken daar uyt qualik gevat mocht ſijn; maar tot een waarachtich oogmerk hadden de jalouſyen en bevattingen, welke de vorige voortgebracht en verwekt hadden te ſmooren en te dempen, en die, ſo ſe niet verſacht en verſoet waren geweeſt, de *Proteſtanten* aldaar ſouden hebben konnen opwecken, om door een tydelik vertrek na andere Landen haar veyligheyd en behoudenis, indienſe al niet verlokt en waren geweeſt, om door edelmoedige pogingen de *finale onderdrucking* van haar *Religie* voor te komen, en de *ruyne*, welke dat *Hof* tegen haar ontworpen had, en in welke het nu haaſtede haar in te wickelen, tegen te ſtaan, te beſorgen. Ik heb ook die gedachte, (dat namelik dit voortgaan van *ſijn Majeſteyt* het ſelve oogmerk tegen de *Proteſtanten* heeft, welk de groote *Louys* roemt reeds uytgevoert en verkregen te hebben) niet enkelik, om dat de raadſlagen van *Whit-Hall* en *Verſaillies* ſo wel over-een-komen, dat het al de wereld merken kan; noch enkelik om dat de *Koning* ſijn *Neef* en *Schoon-ſoon* den *Prins van Orangien* verlaat, en ſelfs niet ſo veel doet, dat hy eens ſpreekt om voldoening, die hem de *hovaardige Koningh* ſchuldich is voor ſo veele injurien, ſchaden, beroovingen, en affronten te doen, waar toe hy echter, als 'er ernſtich om aangehouden wierd, wel ſekerlik gebracht ſoude konnen worden; noch ook enkelik, om dat 'er ſo nauwen accoord tuſſen hare proceduren is, ſo dat de *Koning* van *Engeland* dien buyten-landſen *Potentaat* navolcht, en den geheelen cours, die men in *Vrankrijk* gehouden heeft, tot een Patroon van alle ſijne handelingen in *Groot Britannien* ſtelt: Maar ik worde in mijn vreeſe en jalouſy te meer verſterkt, als ik aan een paſſagie in een van *Mr. Colemans brieven* gedenke, die, gelijk hy wel wiſt, waar toe de doenmaals *Hertog* van *York* voor veele Jaren reeds tegen onſe *Religie* en *Burgerlicke Vryheden* hemſelven verbonden, en wat beloften hy gedaan had, om van 't geen gereſolveert en ondernomen was niet af te ſtaan, maar 't ſelve te achtervolgen; ſo had hy de vrymoedigheyd om te ſeggen, *dat het deſſeyn van ſijn Majeſteyt, en dat van den Koning van Vrankrijk een en 't ſelve was*, en

dat dat niet *minder was, als*, gelijk hy ons verder onderricht, de *uytroeying van de Noordſe Kettery*. Indien de *Koning* van *Engeland* met oprechtigheyd gehandelt had volgens dien ſchoonen grond-regel, dat de *conſcientie niet gedwongen, noch de menſchen om ſaken die enkelik de Religie raken geforceert moeten worden*, gelijk hy het domme en licht-geloovige volk wilde wys maken en doen gelooven; en indien alle ſijne *arbitraire* en *ontwettelicke Proceduren* in vryheyd aan de *Diſſenterende Proteſtanten* te geven, niet hadden gedient, om andere deſſeynen, welke te ontdecken en goet te keuren als noch niet tijdich en is, voort te ſetten, ſo ſoude hy doen gehandelt hebben volgens den grond-regel, welke hy ſeyt, dat hem beſtiert en regeert, en in alle ſoorten van indulgentie en toelating, aan de *Gereformeerde* in *Engeland* en *Schotland*, die van de vaſt-geſtelde wyſe van Godsdienſt verſchillen, vergunt, ſo eenpaarlik met de een en de ander hebben geprocedeert, dat 'er geen tweede *Proclamatie*, die een nieuwe maat van *Vryheyd* en gunſt aan de *Schotſe Diſſenters* mede-brenge, ware nodich geweeſt, aangeſien het haar ten eerſten ſo ruym en onbepaalt ſoude ſijn gegeven geweeſt, als aan de *Engelſe Non-conformiſten*: Maar wanneer de *Vorſten* godlooſe deſſeynen onder den *dek-mantel* van *Religie*, *'t beſte* van *'t gemeen*, en de *rechten* der *volkeren* onder handen hebben en dryven, ſo gebeurt het veeltijds, dat ſy, haar methode ſchickende na het gene ſy meenen en voor hebben, en niet na het gene ſy uyterlik voor geven, bevinden, dat haar liſtige ontwerpen niet krachtich genoech ſijn, om 't gene beooght was te bereyken; Dat dan noodſaakt haar tot een nieuwe ſoort van valsheyd en liſtigheyd, edoch altijd onder dat oude vernis en ſchijn, en verbind haar om tot ſulke middelen toevlucht te nemen, die met het bereyken van het eynd, daar ſy voornamelik op aangaan, beter proportie hebben: Hier van daan komt het, dat die *Regenten*, welke in het voortſetten van godlooſe en onverſchoonlicke *deſſeynen* geengageert ſijn, genoodſaakt worden niet alleen op een andere wyſe met de een *partye* te handelen, als met de andere, en wel op ſulken wyſe, die haar na der ſelver *verſchillende intereſten* voegen en ſchicken moet: (ſonder welke ſy geen hoop konnen hebben haar tot ſulken ſlaafachtigen gevoechlikheyd te fatſoeneeren, of haar tot ſulk een driftige en vigoreuſe voorſpraak van haar boos-aardige en liſtige ontwerpen, als 'er nodich is, om deſelve voorſpoedich te maken, op te wecken) maar ook wel haar Proceduren ontrent

rent een en deſelve party te veranderen, en dat ſo wel dan, wanneer haar manier van doen bevonden word niet te konnen bereyken het eynde, waar toe men ſo begonnen had, als wanneer het quaat, dat onder die manier van doen verborgen is, ten eerſten ontdekt word. De onverſtandige en niet verre-ſiende menſchen beelden haar in, dat ſulks voortkomt van een onſekerheyd der *Vorſten* in haare raads-beſluyten, en dat by haar geen vaſtigheyd of beſtendigheyd en is; maar die de ſaken konnen doorſien, en nauwer aanmerken, konnen lichtelik bekennen, dat alle deſe verandering en verſcheydentheyd, die de *Regenten* in hare methode van handelen gebruyken, uyt andere oorſaken ontſpruyt, en dat het hare ſtandvaſtigheyd en volherding in haar onwettelicke en godlooſe deſſeynen is, welk haar dringht, om deſe kromme en tegenſtrydige wegen in te ſlaan, 't ſy om haar Onderſaten te brengen tot een ongeluckige en ontydige t' ſamen-ſpanningh, door welke ſy te haaſtiger alle benauwtheyd en verwoeſting over haar ſelven brengen, 't ſy om haar in ſulken diepen ſlaap van ſorgeloosheyd te wiegen, daar door ſy belet worden om al het quaad, dat de Regenten over haar ſoeken te brengen, door alle middelen voor te komen, en te diverteeren. Daar is ook geen ſekerder bewys van dat een *Vorſt* in een deſſeyn, welk tegen het geluk en welſtand van de *Societeyt*, over welke hy geſtelt is, aanloopt, als dat hy hem, onder het voorgeven van het gemak en 't voordeel van het volk te bevorderen, tot *onwettelicke* wegen begeeft; of dat hy, na dat ſijn *Onderſaten* in particuliere *intereſten* verſchillen, hemſelven na haar voeght door ſulke *methoden*, welke de eene tegen de andere ſtrydende hem bequaam maken, om de verdeelde *factien* te verſtricken, mids dat hy elk van haar yets te gemoed komt in 't gene, daarſe beſonderlik op verſot ſijn. *Wettelicke middelen* ſijn altijd bequaam om *wettelicke eynden* te verkrijgen en te bereyken; en al 't gene tot welſtand van het *Gemeen* dient, kan verkregen worden of door een cours, in welken *het gemeen* harer aller vereenicht en t' ſamen-gevoechd *intereſt* en geluk vind, of wel door hem te begeven tot een *Parlament*, welk vry en behoorlik gekoren is, welk, gelijk het 't geheele lighaam van de polityc repreſenteert, ſo mach aldaar het meeſte mede-lyden en genegentheyd, gelijk ook de meeſte wysheyd en voorſichtigheyd verwacht worden, om alle ſwarigheden te redreſſeren, de onluſten by te leggen, en voor de veyligheyd en 't voordeel van alle, die door haar gerepreſenteert worden, te ſorgen.

En gelijk alle *Vorſten*, die het *voordeel* van haar *volk* in oprechtigheyd ſoeken, al 't gene ſy ontrent de Onderſaten doen, ſo ſtellen en voegen ſullen, dat het altijd eenparich is, en met malkanderen overeen komt, en dat alle de oeffeningen van haar Regeerings-macht uytloopen op het *voordeel* van het *Gemeen*, gelijk als ſo veele *Linien* van een *omtrek* in 't *middel-punt* t' ſamen komen: So behoeft men geen ander bewijs, van dat deſe *twee* of *drie* laatſte *handelingen* van *ſijn Majeſteyt*, (welke een dwaſe ſoort van menſchen voor gunſt-bewijſingen kan duyden, en rekenen uyt-werkingen van beleeftheyd en medelijden te ſijn) maar dienen om ſijn boosheyd te bedecken, en ſijn verderflicke en doodelicke deſſeynen, die hy tegen ſijn *Proteſtantſe Onderſaten* onder handen heeft, voort te ſetten, als dat hy *eenige weynige* in *eene ſaak* te wille ſijnde, op deſelve tijd haar *alle* van *veele dingen* berooft; en dat hy de *Diſſenters* een vryheyd van de *pœnale Wetten* ter ſake van de *Religie* vergunnende, op de *eygendommen* en *goederen* aanvalt, de *Burgerlicke Privilegien* van de *drie Natien* om verr werpt, en de geheele *conſtitutie* van Regeering verandert. Hy die ons afneemt 't gene ons, voor ſo veel wy *Engelſche* en *Schotten ſijn*, toekomt, kan niet geoordeelt worden in de gunſte, die hy voorgeeft te bewijſen, ons yets waardich te achten, voor ſo veel wy *Chriſtenen* ſijn: Ook en kan hy, die onſe *perſoonen* tracht tot *ſlaven* te maken, en onſe *goederen* ſijn *arbitraire* luſt en welbehagen te onderwerpen, door ſijn beleeftheyd ontrent de *Fanatijken* in ſaken van *Religie* niet anders voor hebben, als deſelve van andere, in 't gene het *Burgerlik Intereſt*, en 't uyterſik geluk van het *Gemeen* aangaat, af te trecken, en van haar een *factie* te maken, die verbonden ſy hem in het inſlocken der *Koninkrijken* te helpen en voor te ſtaan. Al die maar aanmerkt het geheele vervolch van *ſijn Majeſteyts* andere handelingen in het uytſtellen en doen ſcheyden der *Parlementen*, wanneer hy maar bevind datſe haar na ſijn *Paapſe* en *hierſchende* oogmerken niet en voegen; dat hy een Leger onderhoud tegen alle *Wetten* van het *Land*, en tot geen ander eynde, als om *hem* in ſijn *Uſurpatien* van onſe *Privilegien* te maintineeren, en *ons* een vreeſe aan te jagen, ten eynde wy ons ſijn *Voor-rechtelicke wil* als ſlaven onderwerpen; dat hy alle *Recht-banken* opvult met onbequame en *verraderlicke* menſchen, die in plaats van recht en gerechtigheyd te handhaven *werkuygen* van *Tyrannie* konnen ſijn; dat *hy* der menſchen *goederen*, door *form* van Rechts-ſpraak wechneemt, en dat onder voorgeven, dat 'er *geen tijd* is, *die den Koning beleeren kan*, *quod*

nul-

nullum tempus occurrit Regi, hoewel de *Onderſaten* eenige honderden jaren deſelve geruſtelik beſeten hebben; dat hy niemand tot *Politijke* of *Militaire* bedieningen bevordert, als welke hy vertrouwt gereed te ſullen ſijn, om ſijn *abſolute* en *heerſchende* beveelen uyt te voeren; en dat hy niemand ontrent hem oprecht en getrouw oordeelt, als die, welke haar *eygen Land verraden*, en tegen de *Wetten* en *Conſtitutien* ſich opſtellen en rebelleeren willen: Ik ſegge, die dit alles, en veel andere dingen van den ſelven inhoud en naklank aanmerkt, kan hem ſelven niet inbeelden, (ten ſy hy onder het oordeel van verblindheyd, en op een wonderlicke wijſe verdwaaſt ſy,) dat 'er yet van den *Koning* gedaan word, (hoewel het een ſake mach ſchijnen, daar hy voor tegenwoordich ſijn gemak en voordeel by vind,) welk ſoude voortkomen uyt een medelijden en goede genogentheyd tot *ſijn Proteſtantſe Onderſaten*, maar dat ſulks ſo gedaan moet worden, enkelik, om een ander intereſt, als dat van *ſijn* volk, voort te ſetten, en om eenige godloose en onverſchoonlicke deſſeynen gemackelicker uyt te voeren. En hoewel ſijn *Majeſteyt* ons wil doen geloven, dat de reden, die hem tot deſe *tweede Proclamatie* te laten uytgaan bewogen hebben, geweeſt ſijn; *de ſinſtre en verkeerde uytleggingen, die over eenige bepalingen in de voorgaande Proclamatie gemaakt ſijn, of gemaakt mochten worden*: echter is het niet moeylik of ſwaar, al is men ſelfs in *ſijn geheymen Raad* niet, een waarachtiger beweech-reden, en een reeler en krachtiger reden daar van te geven: want gelijk die van den 12den *Februarij* voor den dach quam, voorſien ſijnde met ſo veele bepalingen, en daarom van wijſe en eerlicke mannen niet en konde verdouwt worden, (ten ware deſelve onbepaulder en ruymer geſtelt wierd, en een *deur* voor alle *Schotſe Diſſenters* geopent ſoude hebben, om het voordeel van die *Proclamatie* te konnen genieten) ſo ſouden alle *Proteſtanten* in dat Rijk, uytgenomen de *Biſſchoppen*, *Paſtoors* en eenige weynige andere, haar in haar afgeſonderde en *ſeparaat Intereſt* hebben t'ſamen gevoecht, en daar door een *vereenicht Corps* tegen het *Paapſdom* geworden ſijn: Maar doen ſy merkten, dat qualik yemand ſijn vryheyd van de *pœnale Wetten* op ſo dieren prijs ſoude willen koopen, datſe, gelijk de *conditien* daar in voorgeſchreven haar verbonden, ſouden doen 't gene *Menſchen*, en 't gene *Chriſtenen* niet en betaamt; en dat niet alleen die *Nationale Kerk en Gemeenſchap* in alarm en miſnoecht, maar ook weynige of niemand van de *Diſſenteerende Genootſchap* wel te vreden waren; dat ook ſy *beyde* niet alleen t'onvreden

en grim' waren over ſo veele onwettelicke gunſten, aan de *Papiſten* beweſen, door welker voordeel haar gevaar gedreycht wierd; maar ook gevoelich geworden waren over het deſſeyn, dat men tegen de *Proteſtantſe Religie*, en de *Vryheden* en *Voor-rechten der Onderdanen* voortſettede, ſo waren ſy genegen, niet tegenſtaande ſy elk hare ſtellingen in ſaken, daar in ſy van malkanderen verſchilden, hare driften en animoſiteyten tegen malkanderen af te leggen, en malkanderen te encourageeren, te helpen en by te ſtaan, na dat tot haar gemeene behoudenis nodich was: Om deſe *conſideratien* had *ſijn Majeſteyt*, ſo hy oprechtelik had willen ſpreken, moeten ſeggen deſe *nieuwe Proclamatie* te hebben uytgegeven, om te beletten, dat de *Schotſe Proteſtanten* haar niet, tot haar onderlinge beſcherming, tegen de *Turkſe Tyrannie*, en de *Roomſe Afgodery* ſouden t'ſamen voegen, en daar door hoop hebben om haar onbehoorlicke en gepaſſioneerde driften te doen continueeren en aangroeyen, en haar alſo te houden niet alleen in een verdeeltheyd en ſtrijd tegen malkanders intereſten, maar ook om malkanderen voorts te onderdrucken en te uyteeren, of ten minſten ſo lang ſonder ſorg te ſijn, tot dat hy ſijn deſſeynen tegen haar beyde heeft rijp gemaakt, en gepreparеert is, om de *Gereformeerde Religie* uyt te roeyen, om de *fundamenteele Wetten*, en de *Statuten* t' onderſt boven te werpen, en die, welke de oprechtigheyd hebben van 't eene ſtaande te houden, of de couragie om voor het andere te pleyten, aan de *Brand-paal* en *Galg* te brengen.

Echter is in deſe laatſte *Proclamatie*, in welke hy een onbepaalder vryheyd vergunt, als in de eerſte, en belooft *alle in de oeffening van NB. haar Proteſtantſe Religie*, gelijk hy deſelve met verontwaardinge noemt, te beſchermen, een *Clauſel*, welke alle eerlicke luyden kan diſcouragеeren van te erkennen, dat haar *Vryheyt* toegeſchreven moet worden aan de *Authoriteyt*, die deſelve haar geeft, en van welke deſelve tot haar afkomt: Want niet te vreden ſijnde, dat hy het *opſchorten*, *weeren* en *te niet doen* der *Wetten* op ſijn *Souvereyne Authoriteyt*, en *Koninklik Voorrecht* bouwt, heeft hy, wetende dat deſe hem ſulken *Voor-recht*, Uytſtekentheyd, en *Jurisdictie* boven de Wetten niet en geeft, behagen gehad, om hem ſelven een *abſolute Macht*, die als de Welle en Fonteyn van deſe boytenſporige toe-eygeninge, die hy hier in vertoont en oeffent, is toe te ſchryven. En nadien de *abſolute Macht* mede brenght, dat *ſijn Majeſteyt* van alle banden en breydels, ſo van de *fundamenteele ſtipu-*

latie,

latie, als de bygevoechde *VVetten*, los en vry is; ſo volcht van ſelfs, dat men moet aanmerken, dat hy toeſtaat, dat de *Regeering*, onder welke wy *geboren*, aan welke wy *verbonden*, en die wy *beſworen* hebben, hier door omgekeert en verandert word; en dat wy dienvolgende niet alleen van de getrouwigheyd en *Allegiance*, door welke wy te voren aan *ſijn Majeſteyt* verbonden waren, ontſlagen, maar onvermijdelik verplicht ſijn door de *banden* en engagementen, die wy hebben, de *Conſtitutie* en *Regeering* te maintineeren en te beſchermen, en ſelfs alle middelen tegen *hem* te gebruyken, als ſijnde een *vyand* van het *volk*, en een *verderver* van de *VVettige Regeering*: nadien al het *Intereſt*, dat hy daar in heeft, of volgens de *VVetten* hemſelven kan toe-eygenen, geweeſt is, dat hem die *bedieningh is toevertrouwt*, niet dat hem een *abſolute Macht*, of een abſoluyt heerſchend gebied toekomt, en hy, door het laatſte hem ſelven aan te matigen, het eerſte afgeleyt, en verſaakt heeft. En indien eenich *Schots Diſſenter*, 't ſy in het aanveerden van de vryheyd, die hem door deſe *Proclamatie* vergunt word, 't ſy in een Addres hem daar voor te danken, eenige kennis draacht, en opſicht heeft, dat deſe vryheyd van den *Koningh* afvloeyt, welk niet gedaan kan worden ſonder deſe abſolute Macht in *ſijn Majeſteyt*, als de Fonteyn deſſelfs, te erkennen; Sulk een moet worden aangemerkt als de ergſte *Verrader*, en is waardich, dat men hem ſijn *Proces* make, om dat hy de omkeering van de *Wetten*, de *Vryheden* en *Regeering* van ſijn *Land* heeft goet gekeurt, en de *Privilegien* van alle vry-geborene menſchen verraden heeft.

Aangaande de weynige aanmerkingen, die ik in de vorige vellen gemaakt heb, welke deſe *nieuwe Proclamatie* niet alleen mach ſchijnen onnodich te doen ſijn, en niet te konnen bereyken het eynde, waar toe deſelve waren aangeleyt; maar ook het uytgeven van eenige aanmerkingen over 't gene, waar in de *Koning*, door ſijn afwijken van 't ſelve, hem ſelven beſtraft en veroordeelt, kan doen aanmerken als een gebrek van *candeur* en oprechtigheyd, en als een niet achtgeving van de billikheyd en rechtveerdigheyd, welk men echter ontrent alle menſchen, doch beſonderlikſt ontrent *gekroonde hoofden* plaats geven, en waarnemen moet: Ik ſal alleenlik ſeggen, dat, gelijk de *Proclamatie* my te laat in handen quam, om mijne aanmerkingen niet in 't licht te laten komen, ik tot rechtveerdiging van deſelve te hebben uytgegeven dit heb by te voegen, dat daar uyt blijken ſal, dat 't gene *ſijn Majeſteyt* noemt *ſiniſtre en verkeerde uytleggingen over eenige bepalingen in de voorgaande Proclamatie*, niet

niet anders is, als de rechte, natuurlicke, eygene en ten eerſten voorkomende bevatting van het gene deſelve mede-brenght; en welke een menſch, ten ſy hy alle *reden* en *gevoelen* verſake, niet en kan ontwijken, ſo hy ſijn gedachten daar over laat gaan. En dewijl de *Koningh* niet nalaat alle onpartydige en verſtandige aanmerkingen over dat *Koninklik* Papier te verachten, en te beſchuldigen met een onbillicke en ſchandelicken naam van *ſiniſtre uytleggingen*, ſo is ſo wel noodſakelik als billik, dat de geheele ſaak klaar en onpartijdich de wereld vertoont, en dat het oordeel verſonden en gelaten worde aan de verſtandige en vrye menſchen, om de uytſpraak te geven, wie de Lasteraars en quaat-ſprekers ſijn, te weten, ſy, die de *Proclamatie* beſchuldigen van ſulke gronden, gevolgen en oogmerken, te hebben, of *hy* en ſijn *Miniſters*, die meenen 't gene haar te laſt geleght is, wel afgekaatſt en beantwoord te hebben, als ſy haar eenige harde en onbeleefde woorden in 't aangeſicht werpen: want hoewel het hem behaacht heeft *abſolute Macht*, *welke alle andere ſonder conditie gehouden ſijn te gehoorſamen*, en uyt kracht van dien alle *Wetten*, welke het *hem* behaacht, op te ſchorten, in te trecken en te vernietigen, aan te nemen, echter weet ik niet, dat ſijn verſtand de regel-maat voor andere menſchen is, en, nadien noch ſijn *Souvereyniteyt*, noch ſijn *Catholijk geloof* een *infeylbaarheyd* in hem geplaatſt heeft, waarom wy niet onderſoeken, pleyten en ſpreken ſouden mogen tegen de uytſpraken van ſijn oordeel, hoewel wy niet en weten, hoe wy het geweld van ſijn *Macht* ſullen konnen tegen ſtaan. Ik ſal hier niet meer by doen, als dat *ſijn Majeſteyt*, wanneer hy ſo veele *Wetten* ten opſicht van alle hare *oogmerken* en voornemens verklaart afgeſchaft te moeten worden, behoorde gedacht te hebben, dat, behalven andere oogmerken en voornemens, van welke mogelik veele na deſen de *Papiſten* ſullen dienen, om die gewaar te worden, dat 'er, ſeg ik, noch eene ſaak is, in opſicht van welke hy ſelfs *nu* het gebruyk en kracht niet beletten noch voorkomen kan, en dat is, dat deſelve in de gemoederen van alle vrye en gemeenſame menſchen niet alleen een billik *miſnoegen* voortbringen en verwecken ſal, om dat *hy* hem een *Macht* om deſelve in te trecken en af te ſchaffen toeſchrijft; maar dat'er altijd gedenk-teekenen van ſijn ontrouw ontrent het gene hem toevertrouwt is, door ſijn afwijken van alle beloften, die hy by en na het aanveerden van de Regeeringh gedaan heeft, en door het aanvallen en omkeeren op en van alle de reguln der *Conſtitutie*, overblijven ſullen.

EYNDE.

ROYAL MUSEUM